[illegible] Indias

לוחות כ

HOC EST,

TABVLAE VIGINTI, INSTITVTIONES IN LINGVAM SANCTAM ABSOLVTAS COMPLECTENTES, EX SELECTISSIMIS HEBRÆORVM

Grãmaticis, præsertim ex libris, quos de re Grammatica scripsit Elias Leuites Iudæus Germanus, collectæ, ut facilè is qui uiua præceptoris uoce destituitur, suo ipsius ductu, rem Grammaticam discere possit.

Accessit his,

EXEGESIS DICTIONVM IN PSALMOS SEX.

Vt studiosus Linguæ sanctæ, non solùm præcepta nuda habeat, sed horum explicationem ac formam quandam, quomodo his uti debeat.

AVTORE ANTONIO REVCHLINO.

Ex Danielis XII capite.

והמשכלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים
ככוכבים לעולם ועד:

BASILEAE.

DOCTO AC PIO
IVVENI GEDEONI KROTELLIO, CIVI RAVENSPVRGENSI
Antonius Reuchlinus S. D.

QVum ante biennium optime Gedeon, pręceptiones Grãmaticas Linguę sanctę in tabulas ad petitionem tuam redegerim, quas partim ex Elię Leuitę oratiõibus, quibus titulum fecit ספר הבחור partim ex capitulis Cantici eiusdem concinnaueram, & eas non tàm tibi, quàm alijs quoque multis, ex quorum numero unus erat præcipuus D. Iacobus Andreę, sacrę Theologię doctor, ac Ecclesiæ Geppingensis antistes legendas, tradideram, & illum si quæ ordinis ratione mutando forẽt, mutaret, superflua rescinderet, & quę uiderentur addenda subijceret, diligenter rogaueram: ille tamen nihil mutare uolens sed hunc meum laborem non tàm commendabat, sicut & cæteri, quàm quoque multũ utilitatis ad candidatos linguę sanctę inde accedere, si publicarentur, indicabat, quare statim libellum cum præfatione ac Epistola nuncupatoria, ut publicè ędenturtur, quo eque ex æquo frui possent, qui intelligunt quàm infœliciter sine huius linguæ cognitione, in libris Veteris Testamenti desudẽt, curauit. Verũ cũ tum tẽporis neminẽ qui excudere uellet habere potuit, libellũ mihi remisit. Ego autem cum propter certas ac euidentissimas quasdam causas locum eam mutassem, ac ex ducatu Vuirtenbergensi, Argentinam me (non tamen sine legittima uocatione) contuleram, ac in ea schola, tabulas ipsas, priuatim in ædibus, meis tum tẽporis aliquibus studiosis ac candidatis linguæ sanctæ prælegeram, qui etiam non minus quã cæteri sollicitabant, ut eos typis excudi curare uellem, tandem ego precibus (ut qui maximè si ullo modo possem, studiosos huius linguæ promotos cupiam) acquieui, præsertim cum id quoque doctissimis uiris approbaretur, & mihi iam hoc anno quinquagesimo quarto, in schola celeberrima Argentinensi, pręlectionum Hebraicarũ prouincia demandata esset. Cogitabã enim uno eodemque labore, tàm hos qui me iam audirẽt, quàm alios Linguę sanctę cãdidatos me posse demereri. Rogaui itaque clarissimũ uirum D. Henrichum Petri, Typographum Basiliensem, ut is suis typis, quos elegãtissimos in Germania iudico, excuderet, qui etiam se facturum recipiebat, & cum iam hoc præstare illumque eas absoluere uelle intellexi, ego mihi pro consuetudine ac more eruditorum, quem optimè nosti (qui lucubrationibus suis in lucem spargendis, sibi de commodis Patronis prospiciant, quibus ea dedicẽt) de tali qui labores hos meos qualescunque, contra maleuolorum obtrectatores defendat ac propugnet, cogitare cœpi,

pi. Cum uerò multũ ac diu mecum deliberauerim, cui nam potiſſimum dedicarem, cõmodiorem te inuenire non potui, idq́ ob duas potiſſimum cauſſas, quarũ prima eſt: Singularis tuus amor, quo flagras in Linguam ſanctam, qui tantus in te fuit, ut diſcendi Hebræam linguam cauſſa, uel neglectis tot tantisq́ clariſſimis inclytæ Academiæ Tubingenſis uiris, ad me in Magſtatt Parrochiam ducatus Vuirtenbergenſis, ac præfecturæ Bõblingẽſis eccleſiæ cõceſſeris. altera uerò, quod ibi autor fueris & hortator perdiligens, ut hunc laborem non tàm ſuſciperem quàm abſoluerem quoq́. Qua in parte aũt optime Gedeon, nõ tàm laudãda eſt præclara ingenij tui indoles, quàm cõmendanda rara & ſingularis pietas parentis tui doctiſſimi ac ſapiẽtiſſimi qui ſuum diem duobus hinc annis, obijt, maximo in terris ſui deſiderio relicto. Cuius mortem ſeu potius in domino obdormitionem, eò æquiore feras animo, quod ipſe Chriſtianus cum ſis, Chriſtianiſſimũ patrem mundo huic exulceratiſſimo ualedixiſſe ſcias, certoq́ tibi perſuadeas, cuius corpus in terra tanquam κοιμητρίῳ quieſcit à laboribu ſuis, eius animam in Chriſto uiuere & gaudere. Cuius etſi præclara & eximia extant & officio & beneficia in Rempub. Chriſtianam, quam multis annis cum ſumma laude iuſtitiæ & æquitate adminiſtrauit. Cæteris tamen haud infimum illud cenſendum eſt, quod duos filios te fratremq́ tuum, ſtudijs humanitatis & bonis literis curauerit manci pari: alterum qui Iuris ciuilis ſcientiam perdiſceret, alterum qui Sanctarũ literarum cognitione animum ſuum excoleret, optimè ſcilicet Reipub. ratus cõſultum, in qua docta pietate Eccleſia, cum foro conſonaret. in utroque enim plurimum ſitum eſt, ut in Eccleſia ſonet pura & ſyncera uox Euangelij, quam mirifice adiuuat & conſeruat linguarum cognitio, & in adminiſtratione politica ſint, qui ſanis & ſalutaribus conſilijs candẽ promoueant, ſuaq́ ſapientia & autoritate (quam uera pietas acuit) offendiculaomnia præcidant. Verum in hoc maximè laudanda eſt, conſtans ipſius pietas, quod te ſacris literis operam dare uoluit, quãdo pleriq́, etiam infimæ ſortis homines, eas turpiter abijciebant. Potuiſſet ipſe quoq́ in tanta bonorum omnium affluentia, à ſacrarum literarum ſtudio auulſum, uel Iuris uel Medicinæ profeſſionibus te dedere, quę & ipſæ ſunt honeſte, utiles & neceſſariæ in hac uita profeſſiões, ſed pro ſingulari pietate & prudentia ſua proſpiciens, pijs rationibus adductus, te ſanctiſſimum hoc ſtudium abſoluere uoluit. Sapientis eſſe, inquit, quidam ex gentibus, nõ quę ante pedes ſunt modo uidere, ſed etiam quæ futura ſunt proſpicere: proſpexit nimirum ipſe ſapientiæ ſuæ oculis, quam tetra & impia Barbaries ſubſecuturum fuerit, ſi pleriq́ ad euitandas pręſentis uitæ incommoditates, ſtudium ſacrarum literarum abijcerent. Quapropter ſpretis ac poſthabitis omnibus, quæ uentri & ſecuritati ſeruirent, quomodo poſteritati optimè conſuleretur, piè cogitauit. Optandum ſane eſſet, ſimili cura &

ſollici-

ſollicitudine eorũ animos occupari, quos Deus ad dignitatẽ adminiſtrã-di Rempub. euexit, unde fieret, ut alia ratio haberetur ſcholarũ, quas uidemus non ſine maximo incõmodo & detrimento Reipub. (quod olim ſentiet) turpiter ac miſere negligi. Tu uerò macte uirtute Iuuenis perge & explere pijſſimi ac doctiſſimi patris tui in Domino defuncti uotum, abſoluendo ſacroſanctum hoc ſtudium, quod tibi unà cum Patrimonio ſatis honeſto, quaſi Teſtamento ligauit, ut exemplo tuo in eodem ſtudio confirmes, quos aſperitas horum temporum, paulò remiſſiores fecerat, ac ſimul quam plurimos incites, qui ijſdem ueſtigijs incedant, unde parentibus honor, Patriæ decus, & ornamentum & Reipublicæ Chriſtianæ ſolatium eſſe poſſis. Bene & fœliciter uale Argentinæ ſexto Iulij, Anno

M D LIIII.

M. Toxites Lectori.

SI cupis exiguo cognoscere tempore prudens
Ingentes linguæ fertilioris opes:
Qua pater est usus, dum condidit omnia uerbo,
Quaq; dedit cunctis nomina rebus Adam:
Hæc omni noluas studiosus tempore, summa
Quæ tibi Reuchlinus dexteritate dedit.
Omnia contraxit, paruas miro ordine solers
In tabulas, quicquid lingua beata docet.
Huic age pro meritis grates: nil amplius optat
Quàm prodesse tibi: plura daturus habet.

M.F.T. Carmē, ad M. Antonium Reuchlinum Præceptorum suum.

SI bene de patria laudantur ubiq; merentes,
Ipsorum & longo tempore uiuit honor:
Dic mihi qui toti terrarum prospicis orbi,
Pro meritis merces quæ satis esse queat?
Lingua quod hæc celebris per te plantatur, ornatur,
Tempore quæ multo non bene culta fuit.
Scilicet eximium non tantum nomine, sed re
Reuchlinum æquiparas, fertilitate pium,
Hic Solymas primus chartas, & Barbara nostros
Hebræo docuit uerba notare sono.
Tu quoq; nunc itidem multo fœlicius audes:
Diuinum texens relligionis opus.
Emoriar, si quisquam eadem tàm scripsit acutè,
Maxima sub paruo corpore gaza latet.
Quodq; alij fusim, nullo discrimine tradunt
Tu breuibus multa, ac ordine quæq; doces.
Ergo paras merito celebris tibi nomina famæ.
Quod tanta hanc linguam sedulitate foues.
Nam licet ante etiam semper tua clara fuerunt
Nomina, clarescent sic tamen illa magis.
Et ceu quo splendet magis, hoc quoq; gratior est Sol,
Nobile Reuchlini sic quoq; nomen erit.
Non hoc liuor enim, non hoc decliuior ætas
Excusso poterit dissoluisse statu.

את הגוי על עבריו ומשך הסרו עלוהם עד שבמעט אין שום ישיבה בין
בארץ אשכנז בין באיטליא בין בספרד בין בצרפת אשר אז בה נמצאים
רבים או תלמידים או מלמדים שנהגו בלבם להתגבר בעסק לשון קדושה
אשר לפני שנים כ' ימצאו מקטים שם ומעטים שם ואם השאל כברת
חנת היא בארץ כי גבור הגבורים ומלך המלכים הסיר את לב משובה
החכם שבשטיין מונשטיר מנוחתו בגן עדן לחבר לנו ולהעתיק ספרי הד
הדקדוק אשר כמו נודע בעיני כל התלמידים שביחוס חמה מחוברים ב
בדרך בזה שהנערים יכולים בעצמם לבוא לסות מחשבתם בעסק תורה
אשר לפנים מכל וכל יהיה אי אפשר לעשות על מנת שקצת המדקדקים
בד וכך יתנאגו בקצור עד שכל למידתם תהיה בלי תועלת באו יש ספר
הדקדוק אשר הכין משה קמחי וקצתם יהיו כל שכן ארוכים אשר אי א
אפשר להתלמידים מעילים להוציא שום תועלת מהם כמו יש הספר חג
הגדול אשר חבר אברהם אבלמאס אמת הוא אמת שספר רנונה מאור
נכבר ומהולל אמנם מכל מקום התלמידים לא יצליחו בו כי אם בזמן
ארוך וארוך אבל משזמן קצר ומלאכה ארוכה כמאמר החכם מוטל ע
עלינו ללמד את התלמידים בדרך קצורה וברורה ואחרים התעסקו לחבר
ספרים דקדוקיים אמצעיים ברצון לומר לא קצרים ולא ארוכים יותר מ
מדי אמנם המה לא ישמרו את סדר טוב כיתבן בחבוריהם כמו עשו ר'
דויד קמחי ואבן עזרא וזכרונם לברכה אשר מספריהם אליה לוי ראש חמ
המדקדקים לקח את חכמתו במלאכת הדקדוקיים כאשר הוא בגמורת כפר
לי בהיותי אצלו בעיר וינעיא הנה אחרי זה נמשה אוני שבאשטיין
מונשטיר ז"ל אשר באחרית בסוב שקל כל עניין חוה ושם בנפשו לחבר ס
ספר דקדוקי המכליל כל מלאכת הזאת יתברך השם הוא הצליח ברצונו
כי במשפטי לעולם לא יקום איזה אדם אשר יחבר בחכמת הזאת ספרים
דקדוקיים הנמרצים והטובים מהספר אשר קרא מלאכת שלמה אפעלפי
בין כך רבים העלו בנפשם להצליח ולהתגבר בעסק וזאת אמנם הנם וריק
ומשענין דקדוקי עתה כך וכך מבונר עד שלא צריך לחבר בו כפ
ספרים ארוכי וגדולים אני מהלל ומשבח את מחשבתך שליבר לאחרת
תרצאך מספרים אמורים אשר להן הרבסת פרושים דקדוקיים על ו' מז
מזמורים וזאת לתגלת התלמידים השפה זו וגם יש לך לדעת שלא צריך
להתלמידי לשון עבריים שהמה יהיו לעולם קשורים ללמידת הדקדוק. כי
אם מיד שידעו את כללים ראשיים בדקדוק אז ראוי שיבקשו להם איזה
הרגל בכהוכי כי הרגל מתגבר על כל דברים אבל לא ימצאהו כי אם ב
בהעתיק ספרים מלשון רומיים ללשון עבריים ומלשון עברי ללשון
ולשון עבריים ללשון רומיים או בלשון אשכנזים לולי יתגלו אדת ש
שכלם בעסק הזה לא ימפאר בינת ראויה ומסתפקתי עד הנה ראיתי ל
לדבר עליך מנטורנירוש הנכבר בהקדמה הזאת אשר לא חברתי כי אם ש
שלוחותיך תמצאנה חן בעיני המעיינים בהן נתן בה בעיר בא
באזל בנהיצת ותיקה גחולה בשנת את'נ'ר'
לחודש אלול ביום ג' נ

הַהַקְדָמָה קְלָנָה עַל חִבּוּר פְּרוּשֵׁי

של ו׳ מזמורים׳ ו׳כ לוחות רקרוקיות אשר חבר אנטוניוש ראיבלינג
על יד מושולדוש שריקינגבוכס המלמר לשון סר
קרושה וחכמת תכונת בישיבת שפתה
ונכברת פריבורג פרישגויו !

הנה נא אחובי ואדוני אנטוניוש׳ כי היה לפני ימים אחרים אשר בא בנפשי ללכת לעיר כאול הבירה ותגרולה לראות את אהובי ישנים. ולהמיתס לפיעם מלמדי אשר יהיו לי שם לפנים׳ וגם להרת לאדוני ה הינריך כיטא את ספר הזיון הכוכבי לבת אשר עליו כתבתי פרושים קטנים ברי שירפיסס׳ ומאשר באתי שמח׳ ומצאתי׳ שלומו ושלום ביתו׳ ודברנו איש את רעהו מדברים אם חדשים אם ישנים לפי מנהג האישים האחובים אשר חרבה ומן יתין׳ נספרים׳ בפרט על עניינים׳ שנתלו על חכמת הדפוס׳ כיצד מי אלו׳ ספרים אשר הוא עתה מדפיס בבית דפוסו׳ הנה מאחרי שהודיעני כל מה שהייתי מבקש ממנו או יהיה מזמינך וגם ישאלני ה האם אתה גורע לפני׳ ומאשר בא לסות שאלהו מו הודיעני איך נתת לו להדפיס פרושים הדקדוקיים על ו מזמורים יחד עם כ׳ להוה פיניוניות ומיש שמעתי ספורו הזה׳ אני מאור שמחתי בשלומך ובשלום ביתך׳ וש ושלא מכל וכל הזמן בוגר התגבר עליך במנהגו׳ אמץ וחזו קנא במ במחשבתך הואת טובה שכלי ספק תמצא הן בעיני בחורין הארוקים לעניין לשון הקורש׳ אשר היא יושבת ראשונה במלכות הלשונות התדנה אשר תחיינה׳ מפני שרבון העולם נתן בה לעמו הגדולים וקרושים מסתרים שלו אשר בעבורם היא נקראת קדושה׳ יתעלה שאמר והיה העולם. ה הדבר הזה מאור מאור נפלא בעיני אשר בכמה קצור הלשון הואת נמצא כמה אריכה׳ בחי ראשי הואת יש לנו לאות גדולה שהמצליא יש מאין יוהר הרבה מפני קצירה ומפני ברורה הת לעמו מסתריו בה מבלשון אחרת׳ אינה הוא אמת מה שאמר שום אלהיי מישנים כיצר שבכל הורת ואותיות׳ ובכל נקודות ונקודות הלשון קדושה נמצאים מסתרים עד שלא סות׳ אשרי האלהיים אשר משתעשעים את נפשם בה׳ אנא מה כסילים׳ ומה פקאים החדשנים ואלהיים שאומרים כיצר לא היות צריך לארוקים לעסק אלהות שילמדו לשון קרושה על מנת שחושנים שמסובת סבה נמרצת למינותי הס ושלום היות הדבר כן׳ באמת אלו ראיותיהם יש בנוית על אבן תהו ובחו לגלי ורך קצר ובעל הבית דוסק אני הוצאתי לאור כרת בהקדמות הואת את מחשבות כסלה ועזרה של פלוני ופלוני אשר לפני כמה שנים שם פין בשמים והבל לספר כלשון אשכנזיית אשר בו האריך את דבריו כסלים׳ ודבר בנגד אותם שבכל מאורם מתעסקים בשפת עב עבריים המבורת ממחייב בוצאות שפה ברורה׳ אמנם הוא לא נצח׳ ומחשבתו לא תמצא חן ולא הצליח אז להאריך׳ הנה מוטל עלינו כלם להתבונן ולהתליל את שם השם ביומם ולילה אשר בימים אחרונים היציס את

TABVLAE VIGINTI INSTITVTIONES

IN LINGVAM SANCTAM ABSOLVTAS COMPLECTENTES,

Ex selectissimis Hebræorum grammaticis, præsertim ex libris quos de re grammatica scripsit Elias Leuites Iudæus Germanus collectæ: ac sic in ordinem redactæ, vt facilè is qui viua præceptoris voce destituitur, suo ipsius ductu rem grammaticam discere possit.

Accessit his

EXEGESIS DICTIONVM IN PSALMOS SEX:

Vt studiosus Linguæ sanctæ, non solùm præcepta nuda habeat, sed & horum explicationem ac formam quandam quomodo his vti debeat.

ANTONIO REVCHLINO AVTHORE.

Ex Danielis XII capite,

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים
ככוכבים לעולם ועד׃

Basileæ, per Henrichum Petri.

TABVLA

De Literarum nomini

אוֹתִיּוֹת הַלָּשׁוֹן הָעִבְרִי הֵן שְׁתַּיִם וְעֶשְׂרִים שְׁמוֹתֵיהֶם וְצוּרוֹתֵיהֶם הֵן אֵלֶּה:
Hoc eſt, Literæ apud Hebręos ſũt uiginti. duæ. Harum nomina & figuræ, ſunt hæ

א Aleph { Hæc litera cùm nec ſit conſonans nec aſpiratio, niſi adiectum habu
fra uel in latere, omnino muteſcit, ſed puncti prolationem recipit:
Cum puncto neutrali, quod dages uocatur: ut בַּל bal.

ב Beth { Sine puncto, laxatur in v conſonantem: ut בַל ual.

ג Gimel { Cum dages, eſt g forte: ut in dictione Gallus. Sine dages, g molle

ד Daleth { Facit d Latinum lene, cum raphe uirgula in capite literæ, ſic ד̄ : &
Et nota, quando litera non habet raphe nec dages, perinde eſt ac ſ

ה He { Eſt aſpiratio lenis: quando uerò finem dictionis obtinet, non audi

ו Vau { Omnino eam uim habet, quam v apud Latinos, quæ modò uocali
Cum puncto, eſt conſonans: ut וַ fa, וִ fi. Cum puncto in uen
Cum holem in capite, וֹ eſt o uocali. In fine, ſine omni punc

ז Zain { Valet s leue, ut in dictione Germanica läſen, & ut ζ Græcis.

ח Heth { Eſt aſpiratio fortis, quæ etiam in fine audiri poteſt.
Sed quando in fine dictionis habet patha, uox ipſa præcedit aſpi

ט Teth { Valet t Latinum, ut טור tur.

י Iod { Eſt conſonans i, quando habet proprium punctum uocale, ut יַד ia
ipſum præcedit uel ‑ uel – uel וֹ uel וּ: ut מַי mai, מַי mai, גוֹי
Quieſcit, quando præcedit ‑ uel ‥ ut בְּנֵי bene, בְּנֶיךָ benæcha.

כ Caph { Cum dages, ualet k, uel c: ſine dages, ch: ut in dictione בָּכָה cach

ל lamed { Valet l Latinum, ut לֹא lo.

מ Mem { Valet m Latinum, ut מַד mad.

נ Nun { Valet n Latinum, ut נָא na.

ס ſamech { Valet s acutum & ſubtile, quale Euphraitæ ſolùm proferre potera

ע Ain { Perinde ſe ferè habet, ut א aleph: quidam tamen in gutture forman

פ Pe { Quando habet dages, ualet p: ut פַּג pag. Sine dages, ualet ph

צ zadde { Valet z Latinum, ut צַר zar.

ק Kuph { Valet c, uel k Latinum: ut קוֹל kol, ideſt uox.

ר Res { Valet r Latinum, ut נֵר ner.

ש Schin { Cum puncto dextro, quod יָמִין iamin uocatur, ualet ſch: ut שֵׁם ſch
Cum ſiniſtro puncto, quod שְׂמֹאל ſemol uocatur, idem ſonat quo

ת Tau { Cum puncto dages ualet t, ut תָּמָר tamar. Sine dages ualet th, cum

Quinque ſunt literæ, quæ duplicem habent figuram, & ob id אוֹתִיּוֹת הַכְּפוּלוֹת ideſt literæ d

¶ Cæterùm ſcias, quaſdam literas maximam habere ſimilitudinem: ne igitur unam p
Beth ב & כ caph. Beth infernè in calce prominet, caph uerò dorſum habet rotundum &
rotundius eſt in tergo, quàm ſit daleth, quæ quaſi apicem habet. Vau tenuior eſt quàm ſ
He ה & ח heth. He, pes ſiniſter nõ attingit lineam ſuperiorem. Heth uerò ante & retro e
nihil prominet: in pe finale non fit, ſed dexter prominet. Zain ז & nun finale ן. Nu
mem finale ם. Samech eſt rotundum, mem finale eſt quadratum.

tabulæ uiginti Sacræ linguæ.

A PRIMA.

inibus, figura, ac poteſtate.

puerit punctum uocalem uel ſupra uel in-
pitut אַל al, אֶל el, אִל il, אֹל ol, אֻל ul.

lle:ut genus.
& forte, cum dages.
ac ſi haberet raphe.
ditur, nec eſt ullum diſcrimen tunc ab א.
alis, modò conſonans eſt.
entre, eſt v uocale, & uocatur ſchureck.
ncto, eſt v conſonans: ut תָּיו thau.

piratione m: ut רוּחַ ruach.

iad. Vocale, in fine dictionis, quando
a goi, בוּיִ bui.

tha.

erant, ut ſigma σ Græcis.
andam putant.
ph: ut פַּר phar.

chem.
quod ס ſamech: ut שַׂר ſar.
um aſpiratione aliqua: ut מֵת meth.
duplicatæ, ab Aben Ezra uocantur. Harum ſignum eſt, מִנְצְפַּךְ
pro alia legas, diligenter earum notas ſic dignoſcas.
& gibboſum. Daleth ד, res ר, uau ו, & caph finale ך. Res
ſit res uel daleth. Caph finale, caudam trahit prolixiorem.
eſt clauſa. Thau ת & ה pe finale. In thau ſiniſter pes non
un caudam habet prolixiorem, quàm zain. Samech ס &

Ex his literis, aliæ:

- Semper ſunt leues, nec unquam recipiunt dages: quarum ſignum eſt אהחע, & cum illis res ר litera. — א Aleph, ה he, ח heth, ע ain, ר res.
- Recipiunt dages, per quod uelu ti duplicãtur: & raphe, per quod laxiores fiunt in prolatione. Harum ſignum eſt, בְּגַד כְּפַת — ב Beth, ג gimel, ד daleth, כ caph, פ pe, ת tau.
- Recipiũt quidem raphe, ſed per id non laxiores fiunt in prolatione. Harum ſignum eſt, טַס שֹׁקֶץ נוֹזְלִים: — ט Teth, ס ſamech, ש ſchin, ק kuph, צ zadde, נ nun, ו uau, ז zain, ל lamed, י iod, מ mem.

A principio & medio dictionis, pinguntur ſic: מ mem פְּתוּחָה idest apertũ; נ פ צ כ בְּפוּפוֹת idest incuruatæ,
A fine dictiõis, ſic: ם פְּתוּמָה idest clauſum; ן ף ץ ך פְּשׁוּטוֹת id- eſt extenſæ, — appellantur.

TABVLA

De Punctis uocalibus, & quomodo ex Punc

QVVM Hebræi inter Literas non habeant Vocales more Græcorum Latinorumq́, sed lit
ter legi potest sine Punctis, quæ ipsi nunc נְקֻדִּים idest Puncta, nunc תְּנוּעוֹת idest Mo
diceris, statim etiam Punctorum uocalium nomina, figuras ac potestatem discas, & quomodo
bula facilè discere poteris. Punctorum autem ipsi constituunt decem, quorum nomina &

Puncta uocalia, siue Motiones sunt decē: sub quibus cōprehenduntur quinque uocales Latinorū.

a
- ◌ַ Patha פַּתָּח est uirgula recta sic – infra literam. (Nam supra literam ci duas dictiones natura diuisas tali signo ◡ quod hyphen appellar cant.) Et ualet a clarum, ut in dictione Germanica *sagen*: pronuncia
- ◌ָ Camez קָמֵץ est uirgula recta, sed quæ in medio habet punctum ad nomen habet à קָמַץ idest collegit, quod in pronunciando os quo

e
- ◌ֶ Sægol סֶגּוֹל tria sunt puncta in hunc modum ◌ֶ ualent e breue apud gus, ut in dictione *weber* &c. Vocatur etiam à grammaticis Hebræo
- ◌ֵ Zere צֵרִי duo sunt puncta sub litera ◌ֵ Valentq́ e gracile & longu

i
- ◌ִ Hireck חִירֶק dicitur punctum unum sub litera, ualetq́ i. & est dupl nomen habet à חָרַק à frendendo.

o
- אֹ Holem חוֹלֶם Est quoq́ unum punctum, quod semper ponitur supra
- ◌ֳ Hatephcamez חֲטַף קָמֵץ punctum est compositum ex camez & sche שְׁמֹר schemor.

u
- וּ Schurek שׁוּרֶק punctum iuxta solam literam uau, ualet u. Nomen h nomine, מְלֹאפוּם melopum, quod pleno ore & quasi collectis labij
- ◌ֻ Kybuz קִבּוּץ Tria puncta subalternatim posita sic ◌ֻ Vnde à forma inter u & i, quale Galli u proferunt: dicitur à congregandis labijs, n

¶ S Y L

Syllabæ hoc modo constituūtur: & sunt duplices. Aliæ enim sunt

Simplices,

hu הוּ	ho הוֹ	hi הִ	he הֶ	Ha הַ	du דוּ	do דוֹ	di דִי	de דֵ	Da דַ	gu גוּ	g	
iu יוּ	io יוֹ	ij יִ	ie יֵ	Ia יַ	tu טוּ	to טוֹ	ti טִ	te טֵ	Ta טַ	chu	cho	
su סוּ	so סוֹ	si סִ	se סֵ	Sa סַ	nu נוּ	no נוֹ	ni נִ	ne נֵ	Na נַ	mu מוּ	mo	
ru רוּ	ro רוֹ	ri רִ	re רֵ	Ra רַ	ku קוּ	ko קוֹ	ki קִ	ke קֵ	Ka קַ	zu		
		thu תוּ	tho תוֹ	thi תִ	the תֶ	Tha תַ	tu תוּ	to תוֹ	ti תִ	te		

Cōpositæ: kir קִיר zir צִיר phil פִּיל pil פִּיל sus סוּס nes נֵס mum מוּם leil לֵיל col

S E C V N D A,

Punctis & Literis Syllabæ conſtituantur.

ed literæ omnes pro Conſonantibus accipiantur, & propterea Hebraica ſcriptura difficul-
Motiones uocant: neceſſe eſt quamprimùm figuras, nomina ac poteſtatem literarum di-
nodo illi ex literis & punctis Syllabas, & ex his Dictiones conſtituant. Id quod ex hac Ta-
ina & figuræ ſunt,

ram poſita Raphe uocatur: intra dictiones uerò uocatur Makaph: & quemadmodũ Græ-
ellant, coniungunt: ſic & Hebræi per lineam — quam à coniungendo מַקָּף makaph uo-
nciatur autem aperto ore, unde quoq; nomen habet, nam פָּתַח ideſt aperuit.
n ad hunc modum ־ַ Valet a obſcurum, medium inter a & o, ut in dictione Brachmonat,
quodammodo colligatur.
apud Hebræos, quamuis illam uim apud illos habeant, quam apud Latinos æ diphthon-
ræcorum patha paruum.
ngum, ut in dictionibus Ego, deus. Vocatur etiam alio nomine camez paruum.
luplex apud Hebræos: cum iod, hoc modo, לִי li, i longum: & breue abſque iod, ut אִ i:

ſupra literam ה & conſtituit o uocale, ut בֹּל bol, ut Græcis o mega.
ſcheua (de quo in ſequenti tabula) hoc modo ־ֻ Valet o breue, ut Græcis o micron, ut

en habet à שָׁרַק ideſt ſibilare, quod ſcilicet cum ſibilo pronuntietur. Vocatur etiam alio
labijs pronuntiatio eius fiat.
orma grammatici Hebræorum שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת tria puncta uocant, ualentq; uocem mediam
bijs, nam קָבַץ congregare ſignificat.

L L A B Æ.

גּוּ go גוֹ gi גִ ge גֶ Ga גַ bu בּוּ bo בּוֹ bi בִּי be בֶּ Ba בַּ u אוּ o אוֹ i אִ e אֶ A אַ
חוּ cho חוֹ chi חִ che חֶ Cha חַ zu זוּ zo זוֹ zi זִ ze זֶ Za זַ uu וּוּ uo וֹוֹ ui וִ ue וֶ Va וַ
מוּ mo מוֹ mi מִ me מֶ ma מַ lu לוּ lo לוֹ li לִ le לֶ La לַ ku כּוּ ko כּוֹ ki כִּי ke כֶּ Ka כַּ
zu צוּ zo צוֹ zi צִ ze צֶ Za צַ pu פּוּ po פּוֹ pi פִּ pe פֶּ Pa פַּ u עוּ o עוֹ i עִ e עֶ A עַ
te תֶ Ta תַ ſu שׂוּ ſo שׂוֹ ſi שִׂ ſe שֶׂ Sa שַׂ ſchu שׁוּ ſcho שׁוֹ ſchi שִׁ ſche שֶׁ Scha שַׁ
col כּוֹל iad יַד tir קִיר chel חֵיל ziz זִיז hem חֵם dor דוֹר gur גּוּר bur בּוּר Baith בַּיִת
thel תֵּל tel תֵל ſcheſch שֵׁשׁ rir רִיר

TABVLA

De Punctorum multiplici diuision…

Puncta apud Hebræos diuiduntur in

- Decem puncta uocalia quæ ipsi uocant הַמְּלָכִים hamelachim, idest Reges.
  - ָ קָמֶץ
  - ַ פַּתַח
  - ֶ סֶגוֹל
  - ֵ צֵרֵי
  - ִ חִירֶק
  - וֹ חוֹלֶם
  - וּ שׁוּרֶק
  - ֻ קִבּוּץ
  - ֳ חֲטַף קָמֶץ
  - Diuiduntur uel in
    - תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת idest motiones magnas. ָ ֵ לֹ וֹ וּ — Ham… prop… etas…
    - תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת motiones paruas. ַ ֶ ִ ֳ ֻ — Ham… prop… etas…
- Vnū punctum hac forma : quod uocatur scheua, & minister est omnium pūctorū. Est uel
  - Simplex: & illud aliquando
    - Quiescit
      1. Post uocem paruam, ut בָּרִיל…
      2. In fine dictionis etiam duplic… ubi sub ט & ק inuenitur.
      3. Si intra dictionem duo scheua…
    - Mutatur
      1. Si à principio dictionis duo h…
      2. Si duo scheua à principio dic… ut יְרוּשָׁלַיִם Ieruschalaijm di…
    - Mouetur
      1. A principio dictionis, ut …שִׁית
      2. Sub litera dagessata הַנְּבִיאִים …
      3. Ante literam gutturalem, ut …
      4. Post uocem magnam שָׁמְרוּ …
      5. Sub litera quæ mox duplicatu…
      6. Quando in medio dictionis d…
  - Compositū, cum ֲ ֱ ֳ hoc modo ֲ ֱ ֳ Et hæc punc… plicibus, nisi quòd raptim pronuncientur: inde הַסְּפִין … gutturalibus. de qua re in sequenti tabula, & de his co…
- Vnū punctum simplex, q̄d uaria sortitur nomina & officia, ꝓpter loci uanitatem. Ponit̄ enim uel
  - Supra literam, & uocatur holem וֹ ualet ω magnum.
  - In medio literæ, & tria sortiuntur nomina,
    1. Dages, & est duplex
       - Forte, quod כָּבֵד uocāt, habet locum in omnibus literis, exceptis אהחע & ר & semper aliq̄d significatiōis habet.
         1. Indicat defec…
         2. Est index co…
         3. Omne …רִיעָה … quo in tabul…
         4. Omnis litera…
         5. Venit pro o… in fine senten…
         6. Venit dage…
         7. Quando ta… Idem sentien…
       - Leuis, quod grammatici Hebr… ut בְּרֵאשִׁית uel post scheua qui…
    2. Schureck, & in sola litera uau ponitur… sed dages uocatur.
    3. Mappick, idq; in medio literarum יָהּ…
  - Infra literam, & uocatur hireck, & est uel {longum / breue} ut …

ne,proprietate ac natura.

1 Sequens ſcheua moueri faciunt,ut שֹׁמְרִים ſchomerim, שֹׁמְרָה ſchomero.
rum 2 Non patiuntur punctum dages poſt ſe,niſi cum accentu millel in penulti-
opri- ma,ut לָמָּה lammah.
s eſt 3 Vna ex literis יהוא quieſcit & abſconditur. Exempla quære in Tabula ſequenti.

1 Scheua poſt illas quieſcit,ut אֶסְתֵּר Eſther.
arum 2 Frequenter poſt ſe habent dages, אִמּוֹת immoth, צַדִּיק zaddik, סֻלָּם ſyllam.
opri- 3 Nunquam ſequuntur illa literæ יהוא excepto ſægol: de quo in ſequen-
s eſt ti Tabula.

מַ maſdil.

icatum,nec inuenitur in fine,niſi ſub literis בגד כפת Excipiũtur tamen יֵשְׁךְ סוֹשְׁט יֵשְׁט

a inueniuntur,primum quieſcit,alterum mouetur,ut יִשְׁמְרוּ iíſchmeru.
ſcheua uenerint,primum mutatum in hireck,ut יִשְׁמֹר iíſchmor.
ctionis fuerint,& alterum ſub iod poſitum fuerit,utrunque in unum hireck mutatur,
licitur. וִירוּשָׁלַיִם uiruſchalaíjm,& non uíjeruſchalaíjm.
בְּרֵאשִׁית bereſchith.Sed nota quòd raptim legatur,ita ut uix poſſit audiri,ut in dictio-
hanneſichim. (ne Germanica gſungen/gſagt.
מַלְאָכִי malcachi.
ſchameru.
ur הִנְנִי hineni.
duo uenerint,primum quieſcit & alterum mouetur יִשְׁמְרוּ iíſchmeru.
cta uocantur Hatephcamez,hatephpatha,hateph ſægol: nil tamen differunt à ſim-
ideſt rapientia uocantur:duo tamen ex illis ־: ־: ſolum habent locum ſub literis
nſule Eliam in libro Cantici canticorum undecimo & decimotertio.

ctum literæ נ ut ſunt defectiua in prima radicali litera,ut מַבִּית pro מִנְבִּית
niugationis piel,pual,hithpael,quæ ſemper habent dages in media radicali,ut דִּבֵּר
הַא חַי ideſt notificationis,uel הַא הַקְּרִיאָה ideſt uocationis habent poſt ſe dages: de
la ſexta infrà.
a quæ ſequitur uau הַהִפּוּךְ hahippuch,de qua re in tabula ſeptima in litera uau.
rnatu lectionis,idque in duabus formis: primò,quãdo uenit ex motionibus magnis
ntiæ: ſecundò,ſub litera ſcheuata.
s loco יהוא legiturque pro quiete.
u & teth in coniugatione hithpael conueniunt,tau per dages in teth abſconditur.
ndum de tau tertia radicali: de quibus in Coniugationibus uerborum.
rgi כָּל uocant,illud ſolum habet locum in literis בגד כפת idque à principio dictionis,
ieſcens יִגְבֹּר nil habet ſignificationis,niſi quod mouet literam duriuſculè proferendã.
r: ſed quando uau habet aliud punctum ſub ſe,tunc punctum illud non ſchureck,

quieſcentibus non mobilibus,& id ſolùm in fine dictionis.
לִי
אָ

TABVLA

De multiplici Literarum d uiſione

Literæ apud Hebræos diuiduntur dupliciter.

- Primò, in quinque uoces inſtrumēti, quibus oratio perficitur, & literas quietis.
  - Palati חֵיךְ גִּיכַק — ג י כ ק
  - Dentium הַשִּׁנַּיִם זַסְשַׁרַץ — ז ס צ ר ש
  - Gutturis הַגָּרוֹן אֲחָהַע — א ח ה ע
    - Hæ quatuor literæ ab Elia grammatico cantico nc·no, ב׳ tres cauſas, quas ipſi אוֹיְבִין ideſt inimicos uocat.
    - 1 Eſt hireck, nam in his locis ubi hireck ſub alijs lit eris co rogatur uel patha uel ſægol, unde grammatici har .cponu buerit uel ─: uel ·.·: uel ־ָ: præcedens habeb it ſimp bet plerunque camez, propter dages quod erat inſcrib
    - 2 Eſt ſcheua ſimplex, quod à principio dictionis nunqu men in medio dictionis tres modi, quorum ſignum eſt cus accentus eſt tonus præcedens literas gutturales, qu nit dages leue poſt illas, ut יַחְפִּיץ Exemplum tertij, hire
    - 3 Eſt dages, nam iſtæ quatuor literæ cum quibus ר liter tant in uocem magnam, & econtra ſæpe uox magna in u uocem paruam & dages. Vt autem ſcias quæ in quammu
  - Linguæ הַלָּשׁוֹן דַטְלְנַת — ד ט ל נ ת
  - Labij הַשָּׂפָה בּוּמַף — ב ו מ פ
    - ִ ֻ ֵ ַ Vox parua & dages mutatur in ָ ֹ ְ ֶ uocem magnam. Eodem etiam r gna rurſus Exempla ubiu
  - Flatus הַנְשָׁמָה יָהוּא uel אֶהֱוִי — י ה ו א
    - Iſtæ quatuor literæ uocantur הַנְשָׁמָה ideſt flatus, quia r ideſt matres loquutionis. Hæ interdum quieſcunt in u cedere quies literam quieſcentem, indicans mox ſequen סֵם he in hireck magno עָשִׂיתָ iod in holem הוֹשִׁיב H quando una mutatur in aliam, & tunc à grammaticis u פִּי pro פֶּרֶה dicitur פְּרִי Eſt autem harum literarum n רִבֵּרְיךָ Idem fit in paul פְּקָרִים & in futuris quieſcentibus literis בגד כפת poſt illas uenientibus raphe, niſi ibi unu
- Secundò in literas.
  - שָׁרָשִׁיּוֹת ideſt radicales, זֵעַת סָצַר חָסֵר גַּט — ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר
  - שִׁמּוּשִׁיּוֹת ideſt ſeruiles, נִבְהַב שְׁמוּ אֵלִיָּת — א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת
  - Ex his autem quædam ſeruiunt
    - Verbis
      - א י ת נ — A capite futurorum.
      - ה נ ל מ — A capite infinitiuorū.
      - ת ה י מ ו נ — In fine præteritorum.
      - ת ה י מ ו — In fine partecipij utriuſque.
      - י נ ו ה — In fine imperatiuorū
    - Nominibus — מ ש ה י ת ו — Scias tamen, illas tribus in locis ſeruire: quædam ex illis ſeruiūt
      - A d ta
      - A pi ne
      - A pio dio ne

isione, earumq; proprietate.

io, מבלבלים idest confusiuæ uocantur, quia confundunt puuctationis leges, idq; propter

ris concurrit, ut ישמור תשמור non cooperatur literis gutturalibus, sed in locum eius sur
ponunt regulam, Gutturalis punctat se & præcedentem literam: hoc est, si gutturalis ha-
simplicem illius, hoc est ― uel ·.· uel ‑ ut תעשה אאסות Excipitur he תריעה quod ha-
scribendum, quum non sit capax, ut תארמה
unquam inuenitur sub his literis, sed compositum uel cum patha uel sægol. Excipiuntur ta
est נדח idest נגינה דגש חריק musicus accentus dages & hireck. Exemplum primi, musi-
s, quæ in eo casu habent scheua simplex, ut שלחנו יגענו Exemplum secundi, quando ue-
hireck ante gutturalem literam sub seruili non radicali, ut יחית יחיה
litera communicat, abijciunt à se dages, si erit punctanda in uocem paruam, & illam mu-
in uocem paruam & dages: nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam & inter
m mutetur, inspice hanc tabellam, & facilè animaduertes.
iam modo resoluitur uox ma-
ursus in paruam & dages.
ubiuis sunt obuia.
uia non possunt proferre, nisi per modū flatus, ideo בעל ספר יצירה uocat eos אמות הדבור
in uocalibus magnis, & אתיות נחות idest literæ quietis appellantur, sed semper solet præ-
quentem literam euanuisse, ut iod in zere איב aleph in holem, ut אמר holem in camez,
Hæc in Coniugationibus uerborum fient plana, & explicabuntur Tabula octaua. Ali-
s uocantur אתיות מתחלפות literæ permutabiles, ut pro רפא dicitur רפה pro מה dicitur
m natura, ut semper sequantur uocem magnam, nec unquam paruam: excepto sægol, ut
ibus in media radicali, ut ויקמו Altera proprietas est, quòd quando quiescunt, imponūt
unum fuerit ex quatuor impedimentis, de quibus habes cantico quarto Eliæ.

Ab initio dictionis tantùm: א ב ש

A principio & fine tātùm: ה כ נ מ

A principio, medio & fine: ו י ת

DE VNDECIM LITERARVM SERVILI

uarijs uocant) אֹתִיּוֹת שִׁמּוּשִׁיּוֹת

QVVM apud Hebræos omne primitiuum uocabulum, quod nos thema, ipſi uerò ש
res inuenietur habere literas, præter tres: omnes reliquæ erunt uel à principio dicti
rio, ut nonnunquam & ipſæ radicales deprehendantur. Ne igitur illas quæ ſunt retinen
Scias igitur tria potiſſimum eſſe loca, principium ſcilicet, medium & finem dictionis, qu
principio dictionis ſolent ſeruire: & ſi illarum unam uel in medio uel in fine inueneris, ſcia
ſua habent officia, & in medio ſunt radicales. Tres uerò יות in omnibus tribus locis ex
eò melius memoriæ commendari poſſent, redegi & undecim illarum officia in tres Tab
lasq́ memoriæ mandaueris) maximam profectò grammatices Hebrææ partem aſſequu
ſtrabo. Et licet Elias in capite Officiorum, ſeptem tantùm literarum, hoc eſt earum quæ r
eſt omnium, quum illa ex Tabula coniugationum poſſint diſci: ego tamen tibi omniu
conducit, necnon & ad lectionem ſine punctis diſcendam.

TABVLA

De Literis quæ à

Officia Literarum quæ ab initio Dictionis ſeruiũt tantùm

א
1 Themate præfixum nomen conſtituit uerbale, quod Hebræ
uerbale: de his habes in grammatica Eliæ, oratione tertia, fun
2 Ad caput uerbi conſtituit primam perſonam futuri ſingular

ל
1 In nominibus maximè proprijs, præfixum motum ad ea ſign
2 Nota eſt articuli datiui, ut לְאָדָם homini, uel genitiui poſſeſ
3 Valet præpoſitionem Propter, ut אִמְרִי לִי ideſt Dic propte
4 Præpoſitionem in, uel ad, ut לְעוֹלָם in ſeculum, לִזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל
5 Verbis præpoſitum ſupinum, & quaſi futuri temporis abſo
6 אֲנִי אַתָּה הוּא ideſt Ego, tu, ille: & pluralibus eorum אַתֶּם הֵם

ב
1 Præpoſitiuum nomini aliquando ualet Cum, adeoq́ uim h
אלהים יַעֲשֶׂה חָיִל cum gladio meo, & cum arcu meo וּבְקַשְׁתִּי
2 Valet præpoſitionem in, uel intra, uel per: ut Pſalmo ſexto
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם ideſt In terra Ægypti: uocaturq́ בֵּית חַכְלִי ide
3 Cohærentiam ſignificat, uocaturq́ בֵּית חַדְבּוּק beth adhæſi
libello Cantici, capite Officiorum.
4 In uerbis conſtituit gerundium uel ſupinum, & fermè præt
cando me, ideſt quum inuocarem.

ש
Hæc litera ש tam uerbis quàm nominibus, & conſignificatiu
1 Idem ualet quod pronomen relatiuum Qui, quæ, quod. כָּלֵב
2 Conſtituit coniunctionem rationalem Quòd uel quia, ש
quia abuſit me ſol. Canticorum primo. Genuinus uerò pu

Punctatio literarum בלב
Punctus genuinus literarum בלב eſt ſcheua, ſicut & literæ ua
retk. Excipitur iod à capite dictionis ſcheuatum, ut שָׁלֵים
2 Quòd ſi uenerint ad he haiediah, excludunt ferè ſemper lite
3 Si uenerint ad literam gutturalem hatephatam, fiunt & ipſa

ILIVM (QVAS HEBRÆORVM GRAMMATICI

atijs officijs, & illorum punctatione.

ò שׁרשׁ idest radicem uocant, tantùm tribus radicalibus literis constet, & si aliqua dictio plu-
dictionis, uel è medio, uel à fine abijciendæ. Literæ autem seruiles non ita sunt addictæ ministe-
tinendæ, abijcias, aut quæ abijciendæ, retineas, diligenter obseruabis quibus in locis seruiant.
s, quibus soleant seruire, quatuor (ut uides in præcedenti tabula) sunt, ut אבלש quæ tantùm à
s, scias illam esse de radice & non abijciendam: sic rursus quatuor הנמר quæ à principio & fine,
is exercere solent sua officia. Vt igitur quæ'nam cuiuslibet literæ sint officia in omnibus locis,
Tabulas, secundum tria quibus inseruire solent loca, in quibus (ubi te diligenter exercueris, il-
equutus eris: id autem fiet exercitatione, ut in Psalmis tibi ostendam, & uiam quandam mon-
uæ nominibus inseruiunt, tractet: non autem earum quoquè quæ & uerbis & nominibus, hoc
nium literarum seruilium officia sigillatim explicabo; nam ad quærendam radicem plurimum

A QVINTA,

à principio dictionis seruiunt.

ræi האמנתי uocant (est dictio quæ sex continet literas, per quas Hebræi constituunt nomen
fundamento duodecimo & decimotertio) ut זרח ortus est, אזרח indigena.
laris, communis generis, ut Psalmo quarto, uersu octauo, אשכבה idest cubabo.
significat, ut למצרים in uel ad Ægyptum.
ssessiui ליהוה הארץ idest Domini est terra.
pter me, idest mei gratia.
וקרא לזק idest Et uocabis ad seniores Israel.
osoluit, ut לאמור ad dicendum, uel diceret.
אנחנו א idest Nos, uos, illi: dicimus לי mihi, לך tibi, לו illi: לנו nobis, לכם uobis, להם illis.
n habet septimi casus, quod Hebræorum grammatici בית העזר beth auxilij uocant, באלהי
באלה idest, cum Deo faciemus uirtutem, idest auxiliante Deo.
xto, uersu octauo, אשחה בכל לילה מטתי idest Natare facis per totam noctem lectum meum.
idest beth instrumenti.
æsionis, ודבק באשתו idest Et adhærebit in uel cum uxore sua: de hoc officio consule Eliam in

ræteriti temporis, Elias oratione prima, fundamento sexto, sectione quarta, ut בקראי In inuo-

atiuis præseruit, & habet duo officia:
. שאל יעקב idest Cuius deus Iacob.
, אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש idest, Ne contemplemini quòd ego sim denigrata,
punctus est illius literæ sægol, sequente dages, nisi sit gutturalis. Aliquãdo tamen habet patha.
e uatt de qua infrà. 1 Quòd si accesserint ad literam scheuatam, mutatur scheua earum in hi-
ירושלים in quibus utrunque scheua in unum hireck mutatur, ut בירושלים
r literam he, & usurpant sibi punctum illius, ut pro בהבית dicitur בבית
ipsa conformes in puncto, ut בעברים

De officijs literarum בן הם *quæ à principio*

Officia literarum בן הם

ב

Præpositiuum
- 1 Constituit aduerbium similitudinis, habetque uim comparationis rei idrem mo primo במוץ sicut gluma.
- 2 Habet uim numeri & quantitatis, & uocatur בית השיעור idest capimen
- 3 Constituit infinitiuum, sed quodammodo præteriti temporis, ut hab ein כ הרוח & factum est secundum requiescere super eos spiritum.

Subiunctiuum
- Valet pronomen uel primitiuum, uel deriuatiuum, tui, tibi, te, uel tuus, tua

ו

Præpositiuum
- 1 Est litera characteristica primæ coniugationis passiuæ נפעל ut נשמר u
- 2 Constituit primam personam pluralis numeri, futuri temporis, commu
- 3 Constituit nomen uerbale, ut נושע idest saluator, נורא formidabilis

Subiunctiuum
- 1 Est constitutiua nominis denominatiui, uel uerbalis קרבן oblatio
- 2 Constituit relatiuum pluralis fœminini, דברן uerbum earum, קולן u
- 3 In uerbis cum uau finit primam personam pluralis, communis generis
- 4 Cum tau finit secundam personam pluralis præteriti, fœminini generis
- 5 Causa euphoniæ personis in י finitis, nun sæpe adiungitur ישמרון pr
- 6 Ante iod affixum pronominale, non raro quoque euphoniæ causa inser
- 7 Cum uau ualet pronomen, nos, noster, nostra, nostræ, הכנו percussi
- 8 Cum uau & dages, plerunque singularis numeri, pronomen eum const
- 9 Cum caph litera, ualet pronomen uestrum, ut בעליכן idest mariti ue

ה

Præpositiuum
- 1 Est litera heemantica, nominis denominatiui constitutiua, sed raro ta
- 2 Est nota plerunque genitiui casus, ut עץ הדעת idest lignum scientiæ.
- 3 Est nota emphaseos, atque certitudinis, uocaturque הא הידיעה idest he
- 4 Accipitur nonnunquam pro litera uocatiua, uocaturque הא הקריאה h
- 5 Interdum habet uim articuli postpositiui, seu pronominis relatiui
- 6 Est signum quæsitiuum, uel nota admirationis, uocaturque הא השאלה
stos fratris mei sum ego. habetque purum patha, quando uenit ad literam
- 7 Est formatiua litera, tertiæ coniugationis actiuæ hipbil, necnon & qu

Subiunctiuum
- 1 Tam in nominibus quàm in uerbis indicat genus fœminini איש uir
- 2 Cum puncto mappik constituit relatiuum fœminini generis, ut
- 3 Nominibus proprijs aut communibus locorum, & prouinciarum di
- 4 He finalis, cum antecedēte nun hoc modo נה terminatio futuri tēp
- 5 Verbis atque nominibus ornatus gratia uel euphoniæ adhæret
prima futuri, utriusque numeri, & secunda imperatiui.

מ

Præpositiuum
- 1 Est litera heemantica, ut משפט iudicium.
- 2 In uerbis constituit participium, in omnibus coniugationibus excep
- 3 Valet præpositionem, a, abs, ex, de, & punctatur cum hirek sequent
- 4 Hebræi circumloquuntur per eam comparatiuum gradum, maxim
Hebræis est regula, כל מם הבאה אחר שם תאר היא מורה על ענין יותר ide

Subiunctiuum
- 1 Aliquando est heemanticum, ut שלשום nudiustertius, יומם inter
- 2 Mem finale præcedente iod cum hirek, terminatio pluralis numeri, m
- 3 Est terminatio secundæ personæ præteriti, præcedente tau, ut
- 4 Constituit relatiuum pluralis masculini generis, tertiæ personæ, cor

Punctatio literæ mem
- 1 Litera mem uariè punctatur, primò cum hirek, ut משפט iudicium,
- 2 Cum patha quando uenit ad literam gutturalem מעשה idest opus
- 3 Quando format nomina uerbalia quæ primam literam habent nun
- 4 Cum camez, quando format nomina uerbalia, à uerbis quæ mediam
- 5 Habet scheua quando hæc forma in fine recipit he literam fœminini
- 6 Vau holem quando format uerbalia, à uerbis quæ primam radicale

xcipio & fine dictionis ſeruiunt.

iadrem,unde בַּת רִמּוֹן appellatur,ut כָּעָם כַּכֹּהֵן ideſt ſicut populus ſic ſacerdos,Pſal.

hmenſuræ uel coniecturæ, ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ ideſt quaſi duo milia uirorum.
es in grammatica Eliæ,oratione prima,fundamẽto ſexto,ſigno quarto, הֲדִי כְּנוֹת עֲלֵיהֶם

s,tua,tuum;maſculini & fœminini generis, ut וְאֶעֶשְׂךָ ideſt faciam te.
נִפְ uiſitatus נִשְׁמַר cuſtoditus.
nmunis generis,ut נִפְקוֹר uiſitabimus.
bilis.
o . שֻׁלְחָן menſa.
קֹ uox earum.
eris:ut פְּקַדְנוּ ideſt uiſitabimus, שָׁמַרְנוּ cuſtodiuimus.
neris,ut פְּקַדְתֶּן uiſitaſtis.
pro פִּקְדוּ.
nſeritur,ut פַּלְּטֵנִי libera me.
uſsiſti nos.
onſtituit יְרַפְּנוּ proijciet eum.
i ueſtri.
ò tamen,ut נִכַּר cognouit, הַכָּרַת ideſt cognitio.
e.
he cognitionis, הָאִישׁ uir ille.
הַ he uocatio,ut הָאֱלֹהִים ô deus.
i אֲשֶׁר qui,quę,quod,ut מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים ideſt quis eſt homo qui uult uitam?
הַ he interrogationis,& הַא תַּחְמָה ideſt he admirationis, הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי nunquid cu
eram ſcheuatam,aliâs ſemper הָפַת.
& quartæ reciprocæ hithpael,ut הִתְפַּקֵּד fecit uiſitare, הִתְיַצֵּב ſeipſum ſtatuit.
א uir אִשָּׁה uirago.
אִישָׁהּ uir eius, בַּעְלָהּ maritus eius.
adiecta,motum ad locum ſignificat,ut אַרְצָה ad uel in terram, מִצְרַיְמָה ideſt in Ægyptũ.
itẽporis,fœminini generis,pluralis numeri תִּשְׁמֹרְנָה cuſtodietis,uel cuſtodiẽt mulieres.
שְׁמַרְתָּה pro שָׁמַרְתָּ atq; ferè in his modis & perſonis, nempe ſecunda pluralis ſingularis,

xcepta prima, מְפַקֵּד uiſitans, מְפוּקָּד uiſitatus.
ente dages,propter defectum literæ nun,hac forma quoq; infinitiuo ſeruit.
ximè quando ſequitur poſitiuum טוֹב חַסְדְּךָ מֵחַיִּים bona miſericordia tua præ uita: unde
ideſt omne mem quod ſequitur adiectiuum,excellentiam rei ſignificat.
nterdiu.
eri,maſculini generis,ut דְּבָרִים
פְּקַדְתֶּם uiſitaſtis.
,eorum,eis,eos מַלְכָּם rex eorum. Conſtituit tamen his ſyllabis מוֹ הֶם מ
ium.
opus.
nun defectiuam,ut à נָטַע plantauit, מַטָּע plantatio.
diam radicalem uau habent,ut à קוּם ſurrexit, fit מָקוֹם locus.
nini,ut מְנוּחָה à נוּחַ.
calem habent iod מוֹשָׁב ſedes,à יָשַׁב ſedit.

TABVLA

De officiis & punctatione literarum quæ á

Officia literarum יוּת

- י
  - Præpoſitiuum
    1. Eſt litera heemantica, ut יִצְהָר oleum, & in nominibus p
    2. Verbis præſeruiens conſtituit tertiam perſonam futuri te
  - Medij
    1. Facit nomen ſubſtantiuum, quod Hebræi שֵׁם גָּבַר ideſt r
       meſſis, בָּצִיר uindemia, צַדִּיק iuſtus.
    2. In uerbis eſt litera characteriſtica tertię coniugationis acti
    3. Sępe per epentheſin his præpoſitionibus אֵל & עַל interp
  - Poſtpoſitiuum
    1. Valet pronomen me, meus, mea, meum, ut אֵלִי deus meu
       me: quod ſi acceſſerit camez uel patha, facit nomen eſſe plur
    2. Conſtituit adiectiuum gentile, quod Hebræi יוּר חִיתַם ap
    3. In iod deſinit ſecunda perſona ſingularis & imperatiui עֲשִׂי
    4. Verba in he literam deſinentia, in obliquis perſonis præt
       עָשָׂה fecit, עָשִׂיתָ feciſti.
    5. Aliquando abundat & ocioſé adhæret, quod Hebræi gra
       in fine nunquam eſt eſſentiale. Vide Eliam oratione prima, f
- ו
  - Præpoſitiuum
    1. Semper habet uim coniunctionis copulatiuæ, &, ac, atq;.
    2. Verbis præſeruiens duplicem habet uim ſignificandi, aut
       lat, uim tempora mutandi habet, & ab Hebræis uocatur וָו ה
       ua præſeruit, ut שָׁמַר cuſtodiuit וְשָׁמַר & cuſtodiet: futur
       litera ſequens ſemper dageſſatur, excepto aleph gutturali, tu
       teritum imperfectum plerunq; uertere, de qua re conſule El
  - Punctatur litera uau
    1. Naturale ac genuinus eius punctus eſt ſcheua, ut וְהָאָרֶץ &
    2. Quando accedit ad literam gutturalem illius uoci ſe conſ
    3. Quando uenit ad literam בּוּמָת & ad literam ſcheuatam,
    4. Quãdo uenit ad iod ſcheuatũ, utrũq; ſcheua in hirek mu
    5. Iuxta uocem אֱלֹהִים habet zere, deſtituto aleph omnibus
    6. Quando copulat duo uocabula in ſenſu, punctatur cum
  - Medij
    1. Poſt primam uerbi literam radicalem cum holem puncto
    2. Facit nomina ſubſtantiua poſt primam & ſecundam liter
       דִּבּוּר loquutio, & participium שׁוֹמֵר
    3. Verba in iod incipientia in coniugatione niphal & hiph
       uerbis deriuantur, מוֹשָׁב ſedes.
    4. Verba in he deſinentia in infinitiuo, illud ſæpe in uau a
  - Poſtpoſitiuum
    1. Cum ſchurek pluralis numeri in uerbis conſtituit, ut דִּבְּרוּ
    2. Vau holem facit pronomen relatiuum, eius, ei, eum, דְּבָרוֹ
    3. In uerbis repræſentat he, quod in ipſum mutatum eſt עָשׂוּ
- ת
  - Præpoſitiuum
    1. Multa conſtituit denominatiua, תְּפִלָּה oratio, תִּפְאֶרֶת dec
    2. Verbis præſeruiẽs uarias conſtituit futuri perſonas, ſecun
       & cum iod in fine ſecundæ fœmin. ſingularis תִּשְׁמְרִי cuſtod
       uel tertiam pluralis fœminini תִּשְׁמֹרְנָה cuſtodietis uel cuſto
  - Medij
    1. Nota eſt coniugationis hitpael הִתְפַּקֵּד ideſt uiſitauit ſeip
  - Poſtpoſitiuum
    1. Multa conſtituit denominatiua תִּפְאֶרֶת decor רֵאשִׁית pr
    2. In tau deſinunt participia fœminini, שֹׁמֶרֶת cuſtodiens, עֹשֶׂ
    3. Infinitiuum conſtituit in quibuſdam ordinibus, ut דַּעַת d
    4. Conſtituit ſecundam perſonam præteriti, cum camez ma
    5. In he finientia in tertia pręteriti fœminini mutant he in ta
    6. Præcedente uau, ut וּת terminatio eſt nominum ferè fœm
    7. In ית deſinunt multa aduerbia & numeralia אֲחֹרַנִּית retro

Hactenus de Literarum nominibus, figuris ac poteſtate, item de n.

A SEPTIMA,

æ á principio dictionis, in medio & in fine seruiunt.

us proprijs יִשְׁמָעֵאל יַעֲקֹב יִצְחָק
i temporis utriusq; numeri יִשְׁמֹרוּ יִשְׁמוֹר
st nomen rei uocant: aliquando adiectiuū quod שֵׁם הַתֹּאַר idest nomen formę uocant, ut צָעִיר

ctiuę hiphil, ut הִשְׁמִיר fecit custodire.
terponitur, quando recipiunt affixa, ut עֲלֵיכֶם super uel ad uos, אֲלֵיהֶם אֲלֵימוֹ ad uos.
ieus, אִמִּי mater mea, & in uerbis præmittitur nun prohibendi hiatus gratia, ut רְפָאֵנִי sana
urals numeri, יָדַי manus meę, דְּבָרַי uerba mea.
appellant, ut infrà tabula decimaquinta habebis.
i תִּשְׁמְעִי audies, שִׁמְעִי audi. Item prima præteriti פָּקַדְתִּי
æteriti, non rarò eam per mutuum literarum אהוי symbolismum, in iod commutant, ut ab

grammatici uocant יוד הַתּוֹסֶפֶת ut הַמַּגְבִּיהִי idest qui sublimat. Et nota, iod litera in medio &
, fundamento tertio, sectione quarta.
.
t enim nuda copula est, & ab Hebræis uau הַחִבּוּר idest cōiunctionis, aut ultra id quod copu
וי״ו הַהִפּוּךְ idest uau conuersionis: conuertit enim præteritum in futurum, quando illi cum sche
rum uerò in præteritum, quando illi cum patha administrat יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit: &
unc habet camez loco dages. Nota tamen quando conuertit futurum in præteritū, & præ
cliam oratione prima, fundamento quarto.
& terra.
nformat, iuxta regulam suprà in tabula quarta, וַחֲמוֹר & asinus.
n, habet schurek וּבַיִת & domus.
utatur וִירוּשָׁלַיִם fitq; hirek quiescēs, idē fit in uerbis præteriti & futuri temporis, וִידַעְתֶּם &
us punctis, וֵאלֹהִים pro וֶאֱלֹהִים (scietis.
n camez, תֹּהוּ וָבֹהוּ idest inanis & uacua.
o participium præsens repræsentat, ut פּוֹקֵד
eram radicalem חֹדֶשׁ mensis, כָּבוֹד gloria, similem uim habet cum schurek אוּלָם porticus,

hil, iod in uau commutatur, ut נוֹדַע cognitus, הוֹדִיעַ notum fecit, & nominibus quæ ab his

assumpto tau commutant, ut עָשָׂה fecit, עֲשׂוֹת facere, הָיָה fuit, הֱיוֹת esse.
loquuti sunt, aliquando tamen kybuz יִשְׁמְרֻנִי custodient me.
uerbum eius, שְׁמָרוּ custodient eum.
facere, pro עֲשׂה
cor.
ndā personā singularis masculini, ut תִּשְׁמוֹר custodies, & tertiā fœminini, custodiet mulier,
dies, cum uau schurek, secundā pluralis masculini תִּשְׁמְרוּ custodietis uos, cum נָה secundā
dient.
sum.
rincipium.
שֹׁמֵעַ audiens.
descendere, לֶכֶת ambulare.
sculin. cum scheua fœminin. שָׁמַרְתָּ custodiuisti uir, שָׁמַרְתְּ custodiuisti mulier.
au, assumpto aliud he, עָשָׂה fecit עָשְׂתָה fecit mulier.
inin. תְּפִלּוֹת orationes.
rsum, שֵׁנִית secundæ uel secundò.
ltiplici earum diuisione ac uarijs literarum seruilium officijs, nunc de Partibus orationis tabulæ sequuntur.

TABVLA (

De uerbo prima ation

APud Hebræos tres sunt partes orationis. Verbum quod ipsi פָּעַל Nomen quod שֵׁם &Con
ci & Latini agnoscunt, comprehendunt. Sub uerbo scilicet participium, sub nomine pron
Porrò omne nomen uel uerbum primitiuum, siue illud sit de perfectis, siue imperfectis, tan
monui שֹׁרֶשׁ idest radicem, & omnes aliæ literæ à capite & calce שִׁמּוּשִׁיּוֹת idest ministeriales n
cabuli פָּעַל primam radicalem פ pepoal, secundam ע ainpoal, tertiam ל lamedpoal uocan
Hebræi grammatici à uerbo incipiant, & Elias quoque suum librum Electum, quem in quatuor ora

Circa uerbum nouem consideranda proponuntur, scilicet

1 חֲשׁוּבֵי פְּעָלִים duplicia esse uerba.
- Actiuum, quod ipsi פָּעַל יוֹצֵא transitiuum uocant, quod operatio seu significa
- Neutrũ uel absolutũ quod ipsi פָּעַל עֹמֵד uocãt, eo quod operatio seu signific

2 גִּזְרוֹת ordines, quorum alij sunt
- Simplices sex
  - 1 Est perfectorũ שְׁלֵמִים & sunt uerba in quibus nõ est una ex lite
  - 2 Est uerborũ חַסְרֵי פָּא נ defectiuorum in pe nun, sunt uerba que h
    peratiuo & futuro, ut גַּשׁ appropinqua, אֶגַּשׁ appropinquabo, &
  - 3 Est uerborũ in quibus est una literarũ יהוא & uocãtur נָחִים id
  - 3, 4, 5 Species
    - 1 Et ordo tertius, quę primam literam radicalem hab
    - 2 Et ordo quartus, quibus secunda radicalis est uau,
    - 3 Et ordo quintus, quo postremam radicalem habe
  - 6 Est uerborum quorum secunda litera substantialis duplicatur
    runt à perfectis modo defectiuè, abijcitur tunc una & altera, dag
- Compositi duo
  - 7 Quiescentium in extremitatibus, & deficientium in extremita
    uel aleph, & tertiam he uel aleph, quæ ratione nun sunt defectiu
  - 8 Est uerborum מְרֻבָּעִים quadratorum, quæ scilicet quatuor c

3 בִּנְיָנִים idest coniugationes, quarum septem constituunt

Kal	קַל	Ex illis aliæ uocantur	אָבוֹת idest patres, nos acti
Niphal	נִפְעַל		
Piel	פִּעֵל		
Pual	פֻּעַל		תּוֹלָדוֹת idest proles, nos pa
Hiphil	הִפְעִיל		
Hophal	הָפְעַל		אָב וְתוֹלֶדֶת patrem & prole
Hithpael	הִתְפַּעֵל		retransitiuam.

4 מִסְפָּרִים idest nũeri duo
- Singularis לְיָחִיד
- Pluralis רַבּוּי

5 זְמַנִּים idest tempora, & sunt sex

Præteritum	1	עָבַר	Nota circa hæc	1 Hebræos
Participium præsens	2	בֵּינוֹנִי		2 Vocãt ter
Participium præteritum	3	פָּעוּל		Et diligente
Infinitiuus	4	מָקוֹר		sona proced
Imperatiuus	5	צִוּוּי		3 Infinitiuũ a
Futurum	6	עָתִיד		mum import

6 הַמִּינִין idest genera, & sunt tres
- Masculinum לְשׁוֹן זָכָר
- Fœmininum לְשׁוֹן נְקֵבָה
- Commune לְשׁוֹן לְזָכָר וּנְקֵבָה

Obseruanda, Hebræos tria hab
passionem intelligunt.

7 גּוּפִים idest personæ.
- Prima מְדַבֵּר בְּעַדוֹ idest loquentem pro seipsa.
- Secunda לְנוֹכֵחַ idest præsentem, idest cum a
- Tertia לְנִסְתָּר idest absentem, idest cum de

8 דִּבּוּר מְיוּחָד idest peculiaris modus loquendi, & per illum intelligas distinctas formas p
gationum demonstrantur, & Elias à principio suæ grammatices, fundament

9 הוֹרָאַת הַבִּנְיָנִים idest significatio coniugationum, de hac habebis propriam tabulam.

OCTAVA,

oratio nis parte.

&Conſignificatiuum quod מִלָּה appellant,atq; ſub tribus illis reliquas partes quas Græ
pronomina,ſub conſignificatiuo aduerbia,præpoſitiones, cōiunctiones & interiectiones.
tum tribus literis radicalibus conſtat:uocant enim uocabuli thema uel originem, ut ſuprà
ial es nuncupantur. Denominant autem literas cuiuslibet radicis,à tribus literis huius uo
it,'ut in dictione שָׁמַר ש litera eſt pepoal, מ ainpoal, ר lamedpoal. Cum autem omnes
or orationes partitus eſt,ab eo incepit,& ego hunc ordinem ſequar.
gnificatio ipſa extra perſonam agentis tranſeat,ut פָּקַד uiſitauit שָׁמַר cuſtodiuit.
ignificatio manet in perſona agētis,nec foras extra ipſam prodeat,ut חָלָה iuit, עָמַד ſtetit.
ex literis יהוא, nec prima radicalis eſt nun,quia tunc nō deficit una ex tribus radicalibus.
quæ habent à principio literam nun radicalem,dicuntur defectiua,nam deficit nun in im-
abo,& ainpoal dageſſatur propter nun.
נָחִים ideſt quieſcētia: horū ſtatuūt tres ſpecies grāmatici,& quælibet propriū cōſtituit ordi
em habent uel aleph אָמַר dixit,uel iod יָדַע dicitur,in futuro אמר & ארע (nem.
tuau,ut קוּם ſurrexit.
habent aleph,ut בָּרָא creauit,uel ה ut עָשָׂה fecit.
tatur,ideo & כְּפוּלִים dicuntur,ut סָבַב quæ modo integrè coniugantur,& tunc nil diffe-
,dageſſatur ut infra uidebis in tabula coniugationum.
mitatibus נָחֵי הַחֲסֵרוֹת וְהַחֲסֵרֵי הַחֲסֵרוֹת & ſunt quæ primam radicalem habent uel nun uel iod
ctiua,& ratione א י & ה quieſcentia. Exempla habes in tabula coniugationum.
or conſtant literis radicalibus,ut שִׁלֵּמַע ablactauit.

actiuas uocamus	קַל פִּעֵל הִפְעִיל	Ego more latinorum quatuor ponam	1	Actiuam Paſſiuam	קַל נִפְעַל
s paſſiuas	נִפְעַל פֻּעַל הָפְעַל		2	Actiuam Paſſiuam	פִּעֵל פֻּעַל
			3	Actiuam Paſſiuam	הִפְעִיל הָפְעַל
olem,nos	הִתְפַּעֵל		4	Actiuam & Paſſiuam ſimul	הִתְפַּעֵל

eos unicum habere præteritum, nō tria ſicut Latini,ſed ſub illo cōplectuntur reliqua duo.
tempora uel צִוּוּיִים uel פְּעֻלּוֹת ideſt operationes quod in uerbis nos modos uocamus.
nter obſerua ordinem. Illi enim incipiunt à præterito,ſicuti poſui ordinem,& à tertia per-
cedunt ad ſecundam,ab hac ad primam.
iuū abſolute poſitum eandem habere uim quam apud Latinos,ſed cum literis ב כ ut pluri
portant præteritum tempus,cum ל & מ futurum.

a habere genera in uerbis,ſicut in nominibus:nam ipſi in uerbis ſexum non actionem aut

ipſa.
eum ad quem fit ſermo.
m de quo fit ſermo.
nas perſonarum præteriti & futuri temporis, ſed hæc omnia ad oculum in tabula coniu-
mento 1. 2. 3. 4. 5. & 6. copioſè explicat.

TABVLA

De significatione coniugationum scitu maxime necessaria, cùm ea quæ hic tradunt u…
fert, ut scias quam uim & proprietatem significandi, quoduis uer…
tiones mutant significationes uerborum

Significatio coniugationum Hebraicarum

Significatio coniugationis קל & נִפְעַל

Prima actiua קל

Prima coniugatio uocatur בִּנְיָן קַל idest coniugatio leuis, ob
teræ sicut cæteræ: habet quidem in sua forma triplicem form
ficatio propria est, ut connotet eum qui operatur actionem
neutra, ut עָמַד idest stetit, quod autem decernuntur huic et

Prima passiua נִפְעַל habet quatuor species

1 Significatio primæ speciei est peculiaris huic cōiugationi,
2 Continet uerba quę carent parente, quæ non inueniuntu
innixus est. hæc uerba coniugantur in passiua uoce, & tamen
3 Continet uerba quæ habent parētem neutræ significatio
rum hæc differunt à uerbis primæ speciei.
4 Continet uerba, quæ habent parentem transitiuam quide
nem à parente, sed à seipsa, & est tūc significatio eius ceu sig
וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר & Amasa non custoditus, secundi Regum
in hac coniugatione, ut הִשָּׁמֶר לְךָ idest custoditus sis tibi, se

Significatio coniugationis piel & pual

Secunda actiua coniugatio piel quę & dagessata כָּבֵד uocatur, propter dages & significādi uehemētiā, habet quatuor species

1 Continet uerba quæ huic coniugationi sunt propria, & n
iugationis קַל transeuntis in unum, ut אִזֵּן idest aurem acco
2 Continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugatio
habent formam piel transeunt ad duo שִׁכֵּן אֹהֶל constituit
3 Habet uerba quę etiam inueniuntur in duabus coniugat
tia inter ea, nisi quòd habeant in piel efficaciorem significati
4 Complectitur uerba quæ inueniuntur tam in קַל quàm
ficationem שְׂעַרְךָ צִמַּח idest crinis tuus creuit. Inueniuntu
דִּשֵּׁן cinerare seu cinerem facere, significat amouere cinerem

Secunda passiua פֻּעַל habet unam speciem

Coniugatio secunda uocatur פֻּעַל nascitur à piel, nec habe
ce, à qua recipit lectionem suam & passionem suam, & ipsa q
ubi non fit mentio illius qui numerat aut qui expiat, idest n
id est quæ non recordatur nominis sui agentis.

Significatio coniugationis hiphil & hophal

Tertia cōiugatio actiua quæ hiphil uocātur habet species quatuor

1 Sunt uerba quæ in coniugatione קַל sunt neutra, in hac t
tius hæc cōiugatio inuenitur in ordine quiescentiū, cū illic s
2 Constituit uerba quæ in coniugatione קַל transeunt ad
ces הֶאֱכִיל fecit comedere: quod trāsit ad tria. Exemplū מַן
personæ, sanctus benedictus est qui cibat Israel comedens,
3 Habet uerba quæ inueniuntur in coniugatione הֶחֱרִישׁ קַל
4 Complectitur uerba quæ sunt neutra tam in קַל quàm i
quæ eiusdem significationis sunt, cum קָרַב & עָמַס & istor

Tertia passiua hophal habet species duas

1 Quando cōiugatio est neutra, ut à קָם surrexit, dices קִים
qui erigitur per manus alterius.
2 Est quando uerbū in coniugatione קַל est transitiuū, tun
operationem suam per intermedium, Ioel. 1. הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ
locusta, uitis, & sacrificium, nam locusta est quæ exterminat

Significatio cōiug. hithpael

Quarta coniugatio hithpael

1 Cōiugatio quarta uocatur הִתְפַּעֵל & est parēs & proles,
sanctificabimini & eritis sancti, hoc est, sanctificabitis uos ip
2 Aliquando similis est recipienti passionem, cum tamen
quod tamen non sit.

dantur maximum habeant in explicandis sacris libris usum: nam plurimum lucis ad- … uerbum, in quauis coniugatione habeat, quando coniuga- … onis, ut in hac tabula uides.

…ob alleuiationem suam, nam non est in ea dages, neque habet pro signo suo additionem … formam, ea quæ est frequentissima פָּעַל quæ rarior פְּעַל quæ uerò rarissima פָּעֹל. Signi… nem in semetipso. Hinc est quòd nulla uerba in hanc cōiugationem reponi deberēt, quàm … tiam uerba transitiua, id fit contra morem.

…, cōnotatq; eū qui actionē recipit de manu alterius, ut אָכַל comedit נֶאֱכַל comestus est. … tur in coniugatione kal, sed tantum in passiua, ut נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם præliatus est, נִשְׁעַן … habent actiuam significationem, sicut uerba deponentia apud Latinos. … onis וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת & approximabitur paterfamiliâs וַיִּגַּשׁ מֹשֶׁה & accessit Moses, pa…

…idem, sed quę interdum ex se gignit filium, idest passiuam uocem, quæ non recipit lectio… significatio uerbi neutri simpliciter, uel exponuntur ac si essent de coniugatione hithpael … um secundo, לֹא הִשְׁתַּמֵּר idest non custodiuit seipsum. ab hac specie uenit imperatiuus …, sed à prima specie non uenit imperatiuus.

… non inueniūtur in prima coniugatione קַל & est significatio eorum ut significatio cō… commodauit, חָקַר inuestigauit, quæ significant agentē qui scilicet agit in alium. … oribus, sed in coniugatione קַל sunt neutra, ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & quando … tabernaculum עָרוֹם הִלְּכוּ nudum fecerunt incedere. uide fundamentū undecimū Elię. … ationibus, sed sunt in utraque coniugatione transitiuę significationis, & nulla est differen… tionem quàm in קַל ut פָּתַח idest aperuit, פִּתַּח effringendo uel uiolenter aperuit. … in hac coniugatione, sed sunt in utraque neutra, nisi quòd in his habeant fortiorem signi… tur etiam in hac coniugatione uerba habentia contrariam significationem, ut דִּשֵּׁן cinis … n, de quibus fundamento decimo, signo quinto Eliæ.

… et nisi significationem unam, quæ semper est passiua de alterius, nempè à piel actiua uo… quoque dagessatur סִפֵּר numerauit, כִּפֵּר expiauit סֻפַּר numeratus est, כֻּפַּר expiatus est: nec uenit in recordationem: & idcirco uocant hanc coniugationem שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פֹּעֲלוֹ

… transeunt ad duo, & hæc est potissima ratio cur hiphil deriuetur à kal, unde & frequen… … fit habitaculū uerborū absolutorū, ut שַׁב סָב dices הֵקִים fecit surgere, הֵשִׁיב reduxit. … duo, in hac autem transeunt ad tria, ut אָכַל comedit, qui actus transit ad secundum, di… … הַמַּאֲכִילְךָ idest cibās te manna, וַיַּאֲכִילְךָ אֶת הַמָּן idest fecit te comedere manna: tres sunt …, & manna quod comeditur, Deuteronomij octauo.

… tacuit, הִשְׁכִּים mane surrexit, habent modū significandi קַל … ista cōiugatione הִקְרִיב פַּרְעֹה idest accessit Pharao, וַיַּעְתֵּק מֹשֶׁה idest & mouit se inde, … um sunt pauca numero.

… erexit, & in hophal הוּקַם erectus est, & significatio eius est, ut פּוּעַל quando הוּקַם fit

… hophal recipit passionē suam per intermediū, ut sicut & parēs eius, hoc est hiphil, agit … idest exterminatū est sacrificiū & libamen. hic inueniuntur tres personę (ut ita dicam) … uitis quæ exterminatur, ea exterminata exterminatur consequenter & sacrificium. … idest actiua & passiua, nā tota actio eius est retrāsitiua, ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים & … sos, & hæc significatio est ei propria.

… non recipiat, ut וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ idest & benedicat se in corde suo quòd sit benedictus;

TABVLA

De prima coniugatione uerborum Hebr

QVæ Elias in prima oratione, circa uerbum conſideranda propoſuit mulam ſingularum coniugationum, quomodo uerba in unaquaq tanda in punctis, ratione uel perſonarum, uel numeri, uel generis. Quo ceptum non facile obliuioni tradant, ordinē quem Elias ſequitur nonni ſtinxi. Primò igitur ponam exempla primæ cōiugationis actiuæ & paſſ & pual. Deinde & tertię, hiphil & hophal: quarto exempla quartæ con poſitorum etiam uerborum, ut eò facilius & labore minori differentias cipere poſſint. Nam admodum facilis eſt ratio coniugandi apud Heb omnibus cōiugationibus, tantum propter literas characteriſticas, & i Exemplum primæ coniugationis, & primi ordinis tam actiuæ quàm p diſcrimen animaduertent, ubi hanc tabulam coniugandi inſpexerint.

Exempla ſiue paradigmata primæ co

עבר Præteritum paſſiuum נפעל

1.Plur.cō.	2.Plur.	3.Plur.cō.	1.Sing.cō.	2.Sing.	3.Sing.
נפקרנו	נפקרתם	נפסרו	נפסרתי	נפקרת	נפקר
	נפסרתן			נפסרת	נפסרת
נגשנו	נגשתם	נגשו	נגשתי	נגשת	נגש
	נגשתן			נגשת	נגשת
נאבלנו	נאבלתם	נאבלו	נאבלתי	נאבלת	נאבל
	נאבלתן			נאבלת	נאבלת
נורענו	נורעתם	נורעו	נורעתי	נורעת	נורע
	נורעתן			נורעת	נורעה
נקומנו	נקומותם	נקומו	נקומותי	נקומות	נקום
	נקומותן			נקומות	נקומה
נקראנו	נקראתם	נקראו	נקראתי	נקראת	נקרא
	נקראתן			נקראת	נקראה
נגלינו	נגליתם	נגלו	נגליתי	נגלית	נגלה
	נגליתן			נגלית	נגליתה
נסבונו	נסבותם	נסבו	נסבותי	נסבות	נסב
	נסבותן			נסבות	נסבה

Participium præſens paſſiuum בינוני

Plur. fœm.	Sing. fœm.		Plur. maſc.	Sing. maſc.
נפקרות	נפקרת	נפקרה	נפקרים	נפקר
נגשות	נגשת	נגשה	נגשים	נגש
נאבלות	נאבלת	נאבלה	נאבלים	נאבל
נורעות	נורעת	נורעה	נורעים	נורע
נקומות		נקומה	נקומים	נקום
נקראות		נקראה	נקראים	נקרא
נגלות		נגלה	נגלים	נגלה
נסבות		נסבה	נסבים	נסב

DECIMA,

Hebraicorum omnium ordinum.

posuit in duas redegi tabulas. Nunc uerò in secunda oratione proponit for quaque coniugatione, à præterito per omnes modos usque ad futurū sint mu- Quo autem facilius formulam cōiugandi percipiant studiosi, semelque per- nonnihil mutaui, & coniugationes septem in quatuor, more Latinorum di- & passiuæ uocis singulorum ordinum, per omnes modos, sic & secūdæ piel, e coniugationis reciprocæ hithpael, & postremo subiungam exempla com ntias ordinum, perfectorum, defectiuorum, & quiescentium uidere & per- Hebræos, propterea quòd eadem est terminatio, omnium personarum in , & in punctuatione est diuersitas. Primò igitur omnium operam dabis, ut m passiuæ uocis optimè memoriæ imprimant; & facile aliorum ordinum nt.

æ coniugationis omnium ordinum.

עבר Præteritum actiuum פעל

1.Plur.cō.	2.Plur.	3.Plur.cō.	1.Sing.cō.	2.Sing.	3.Sing.		Ordò
פקרנו	פקרתם	פקרו	פקרתי	פקרת	פקר	M.	1
	פקרתן			פקרת	פקרה	F.	
נגשנו	נגשתם	נגשו	נגשתי	נגשת	נגש	M.	2
	נגשתן			נגשת	נגשה	F.	
אכלנו	אכלתם	אכלו	אכלתי	אכלת	אכל	M.	pe א 3
	אכלתן			אכלת	אכלה	F.	
ירענו	ירעתם	ירעו	ירעתי	ירעת	ירע	M.	pe י
	ירעתן			ירעת	ירעה	F.	
קמנו	קמתם	קמו	קמתי	קמת	קם	M.	4
	קמתן			קמת	קמה	F.	
קראנו	קראתם	קראו	קראתי	קראת	קרא	M.	lamed א 5
	קראתן			קראת	קראה	F.	
גלינו	גליתם	גלו	גליתי	גלית	גלה	M.	lamed ה
	גליתן			גלית	גלתה	F.	
סבונו	סבותם	סבו	סבותי	סבות	סב	M.	6
	סבותן			סבות	סבה	F.	

Participium præsens actiuum בינוני

Pluralis fœm.	Singularis fœm.		Plur.masc.	Sing.mascul.	
פוקרות	פקרת	פוקרה	פוקרים	פקר	1
נוגשות	נוגשת	נוגשה	נוגשים	נוגש	2
אוכלות	אוכלת	אוכלה	אוכלים	אוכל	3
ירעות	יורעת	יורע	יורעים	יורע	
קמות		קמה	קמים	קם	4
קוראות		קוראה	קוראים	קורא	5
גולות		גולה	גולים	גולה	
סבות		סבה	סבים	סב	6

Participium præteritum in coniugationibus Niphal pual, hophal, atq; hithpael (hoc eſt prima ſecunda & tertia paſſiuæ uocis, atq; quarta quæ eſt parens & proles, hoc eſt actiua & paſſiua) non habetur, cum in ſeipſis includant paſſionem.

מקור Infinitiuus paſſiuæ uocis cum literis bachlam, abſolutus.

מהפסר	להפסר	כהפסר	בהפסר	הפסר
מהנגש	להנגש	כהנגש	בהנגש	הנגש
מהאכל	להאכל	כהאכל	בהאכל	האכל
מהורע	להורע	כהורע	בהורע	הורא
מהקום	להקום	כהקום	בהקום	הקום
מהקרא	להקרא	כהקרא	בהקרא	הקרא
מהגלות	להגלות	כהגלות	בהגלות	הגלות
מהסב	להסב	כהסב	בהסב	הסב

צווי Imperatiuus paſſiuæ uocis.

Plur. fœ.	Sing. fœ.	Plur. maſ.	Sing. m.
הפסרנה	הפסרי	הפסרו	הפסר
הנגשנה	הנגשי	הנגשו	הנגש
האכלנה	האכלי	האכלו	האכל
הורענה	הורעי	הורעו	הורע
הקומנה	הקומי	הקומו	הקום
הקראנה	הקראי	הקראו	הקרא
הגלינה	הגלי	הגלו	הגלה
הסבינה	הסבי	הסבו	הסב

עתיד Futurum paſſiuæ uocis.

3. Plur.	2. Plur.	1. Plur. cō.	3. Sing.	2. Sing.	1. Sing. c.
תפסרון	יפסרו	נפסר	יפסר	תפסר	אפסר
תפסרנה			תפסר	תפסרי	
תנגשון	ינגשו	ננגש	ינגש	תנגש	אנגש
תנגשנה			תנגש	תנגשי	
תאכלון	יאכלו	נאכל	יאכל	תאכל	אאכל
תאכלנה			תאכל	תאכלי	
תורעו	יורעון	נורע	יורע	תורע	אורע
תורענה			תורע	תורעי	
תקומו	יקומו	נקום	יקום	תקום	אקום
תקומנה			תקום	תקומי	
תקראו	יקראו	נקרא	יקרא	תקרא	אקרא
תקראנה			תקרא	תקראי	
תגלו	יגלו	נגלה	יגלה	תגלה	אגלה
תגלינה			תגלה	תגלי	
תסבו	יסבו	נסב	יסב	תסב	אסב
תסבינה			תסב	תסבי	

פעיל Participium præteritum actiuæ uocis.

Plur. fœ.	Sing. fœ.	Plur. masc.	Sing. masc.	Ordo	
פקורות	פקורה	פקורים	פסור	1	
נגושות	נגישה	נגושים	נגוש	2	
אבולות	אבולה	אבולים	אבול	3	pe א
ירועות	ירועה	ירועים	ירועה		pe י
קומות	קומה	קומים	קום	4	
קרואות	קרואה	קרואים	קרוא	5	lamed א
גלוות	גלויה	גלויים	גלוי		lamed ה
סובות	סובה	סובים	סוב	6	

מסור Infinitiuus actiuæ uocis cum literis bachlam, absolutus.

מפסור	לפסור	כפסור	בפסור	פסור	1	
מנגוש	לגשת	כנגוש	בנגוש	נגוש uel גשת	2	
מאבול	לאבול	כאבול	באבול	אבול	3	pe א
מרעת	לרעת	כרעת	ברעת	רעת uel רעת		pe י
מסום	לסום	כסום	בקום	סום	4	
מקרא	לקרא	כקרא	בקרא	קרא	5	lamed א
מגלות	לגלות	כגלות	בגלות	גלס		lamed ה
מסוב	לסוב	כסוב	בסוב	סוב		

צווי Imperatiuus actiuæ uocis.

Plur. fœ.	Sing. fœ.	Plur. masc.	Sing. masc.		
פקורנה	פקרי	פקרו	פסור	1	
גשנה	גשי	גשו	גש	2	
אבולנה	אבלי	אבלו	אבול	3	pe א
רענה	רעי	רעו	רע		pe י
קומנה	קומי	קומו	סום	4	
קראנה	קראי	קראו	קרא	5	lamed א
גלין	גלי	גלו	גלה		lamed ה
סובינה	סובי	סובו	סוב	6	

עתיד Futurum actiuæ uocis.

3. Plur.	2. Plur.	1. Plur. cō.	3. Sing.	2. Sing.	1. Sing. cō.		
תפקרו	יפקרון	נפסור	יפסור	תפקור	אפסור	M.	1
תפקורנה			תפקור	תפקרי		F.	
תגשו	יגשו	נגש	יגש	תגש	אגש	M.	2
תגשנה			תגש	תגשי		F.	
תאכלו	יאכלו	נאכל	יאכל	תאכל	אכל	M.	3 pe א
תאכלנה			תאכל	תאכלי		F.	
תרעו	ירעון	נרע	ירע	תרע	ארע	M.	3 pe י
תרענה			תרע	תרעי		F.	
תקומו	יסומו	נסום	יסום	תסום	אקום	M.	4
הסומנה			הסום	תסומי		F.	
תקראון	יקראו	נקרא	יקרא	תקרא	אקרא	M.	5 lamed א
תקראנה			תקרא	תקראי		F.	
תגלו	יגלה	נגלה	יגלה	תגלה	אגלה	M.	5 lamed ה
תגלינה			תגלה	תגלי		F.	
תסובו	יסבו	נסוב	יסוב	תסוב	אסוב	M.	6
תסבינה			תסוב	תסבי		F.	

L

Coniugatio kal, hoc est prima actiua, aliud signum non habet, nisi quod supra tres literas m
hoc est, prima passiua habet pro signo additionē nun in capite, & est leuis ut parens eius, h
actiuę quàm passiuę omnium ordinum, secundum ordinem quem obseruaui in tabula coniug

Præteriti 1. cōiugationis kal & niphal omniū ordinum punctuatio.

Primi ordinis perfectorum — Actiuæ uocis kal:
Præteritum primi ordinis habet sub pe camez, idq; in omnibus
& hoc propter mem & nun finales literas, ut פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן i
lis, & tertia singularis fœminini.
Scias quoq; (ut suprà monui) quod tertia singularis masculini
ea quæ desinunt in zere, iuxta illorum formam quæ desinunt
Porrò tertia pluralis & tertia singularis fœminini quādo ueni
pausa migrāt in camez, ut פָּקָדוּ פָּקָדָה Ea uerò quę sunt defor
lis, & tertia singularis fœminini, nā illa habēt scheua, ut יָכְלוּ i
Scias quoq; quòd formæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut plurimum non uen
neutris, ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit: ideo non habent benoni,
idest Abraham senex, seu senescēs. Reliqui modi uerborum in

Passiuę niphal:
Præteritum niphal habet per omnes personas literam nun, pu
tur, & retinet in punctatione formam & modum parentis sui, I

Secundi ordinis defectiuorum in pe nun. — Actiuæ:
Præteritum secundi ordinis formatur ut in perfectis.
Passiuę:
Præteritum passiuum quoq;, nisi quod ain habet dages, propt

Tertij ordinis in pe aleph & iod qeescentium — Actiuæ:
Præteritum quiescentium in pe aleph uenit integrè usq; ad fut
Præteritum quiescentium in pe iod, formatur quoq; iuxta for
Passiuę:
Præteritum passiuum niphal, quiescentium in pe iod, habet p
lis, ut נוֹדַע נוֹדְעָה

Quarti ordinis quiescentium ain uau — Actiuæ:
Præteritum singulare in ordine quiescentium in ain uau habe
repræsentat literam uau, sed potius aleph, nam solet holem rep
dine conforme fiat reliquis ordinibus qui omnes habent cam
ni singularis, pe camezatur, & quando habent accentum in p
personis pe pathatur, ut קַמְתָּ & hoc fit propter scheua quod q
scere, sed moueretur, ut habes in tabula tertia, & dages in tau p
priuetur dages, habet pe patha: uenit quoq; sub tribus formis
Passiuę:
Coniugatio passiua habet in prgterito nun camezatū, pro trib
liquis personis uertitur camez more suo in scheua, & holem n

Quinti ordinis qescentiū in lamed — א Actiuæ:
Præteritum quiescentium in lamed aleph, habet aleph quiesc
minini, ubi aleph mouetur, ut קָרְאָה קָרְאוּ
Passiuę:
Prgteritum passiuum insequitur istam normam, nisi quòd in i
ה Actiuæ & pass. uocis:
Prgteritum quiescentium in lamed he, habet quadruplicem f
titur in tau גָּלִיתָ sed raphatum: quartò uertitur in reliquis pe
ris fœminini uertitur he litera aliquando in iod mobile, ut ab

Sexti ordinis duplicatorū — Actiuæ:
Nota quædam uerba esse duplicata, quæ ueniunt interdum iu
defectu unius literæ duplicatæ, & tunc altera dagessatur ad re
men sit inter ista uerba, & inter quiescentia in ain, in quibus pe
tha, ut סַבּוֹתָ aliâs non haberet locum post camez, ut habes in t
Passiuę:
Præteritum niphal habet in tribus tertijs nun literam camezat
perfectorum, ut, cum patha, נָקַל idest uile factum est, cum zere
Cæterum omnes tres formæ ueniunt in reliquis personis pręt

-teras radicales nullam extraneam recipit literam, nec unquam habet dages. Niphal uerò,
-tius, hoc est actiua. Sequuntur nunc regulæ de pūctuatione primæ coniugationis, tam
-oniugationum, quam inspicias oportet, si hæc cum fructu legere uoles.
-nibus personis, excepta secūda pluralis utriusq; generis, in qua camez uertitur in scheua,
פְּקַדְתֶּם idest uisitastis. Ainpoal uerò habet patha per omnes personas, excepta tertia plura-

-sculini, uenit in triplici forma, nēpe פָּעֵל פָּעַל פָּעֹל At in reliquis præteriti personis ueniūt
-unt in patha, ut חָפֵץ idest desiderauit, dices חָפַצְתָּ
-ueniūt in pausa, redeūt ad priorē pūctum zere, ut חָפֵצוּ חָפֵצְתָּ Ea uerò quæ habēt patha, in
-forma פָּעֹל retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona plura-
יָכְלוּ idest potuerunt, יָכְלָה idest potuit, in pausa uerò redeunt ad pristinū punctū holem.
-ueniunt nisi in uerbis neutris, ut יָשֵׁן senuit. Sed forma פָּעֹל semper inuenitur in uerbis
-oni, nec paul, sed uenit nomē formale loco utriusq;, idq; in forma præteriti, ut וְאַבְרָהָם זָקֵן
-um incedunt pariter uno ritu, nec est differentia inter tres formas.
-n, puncto hirek signatum à capite, & scheua quiescēs post illud nun, ainpoal uerò patha-
-is sui, hoc est actiuæ.

-ropter defectum nun radicalis.
-d futurum.
-a formam perfectorum.
-bet per totum literam nun, cum uau in holem quiescente, poniturq; uau illud loco radica

-abet sub se camez, ad designandum quietem literæ uau, etiamsi nō sit mos, quòd camez
-n reprȩsentare literam uau, & illud holem hîc uertitur in camez, ut præteritum kal in or-
-camez sub pe, exceptis duplicatis: sic quoq; in tertia pluralis masculini, & tertia fœmini-
-in penultima, indicium est uau quiescere, ut קָמוּ surrexerunt, קָמָה surrexit: in reliquis
-od quiescere solet per totum præteritū kal, alioqui si camezaretur, nō posset scheua quie
-tau primæ & secundæ personæ, post scheua mobile non haberet locū: ne igitur tau litera
-rmis, sicut in perfectis, מֵת mortuus est, אוֹר illuxit.
-o tribus personis absentibus, ut נָכוֹן paratus est, נָכוֹנוּ parati sunt, נְכוֹנָה parata est. In re-
-em migrat in schurek, ut נְכוּנוֹתִי paratus fui.
-uiescentem præcedente eam camez, excepta tertia persona pluralis, & tertia singularis fœ

-d in illo uenit zere ante aleph literam quiescentem, ut נִקְרֵאתָ נִקְרֵאתִי
-em formam. Primò he litera quiescit in fine, ut גָּלָה. Secundò absconditur גָּלוּ. Tertiò uer
-is personis in iod quiescens גָּלִיתָ. Scias quoq; quòd in tertia pluralis & in tertia singula-
-k ab חָסָה dicitur חָסְבוּ בוֹ idest sperauerunt in eo.
-um iuxta formam perfectorum uerborum, de his nihil hîc agitur. Sed quæ ueniunt cum
-ad repræsentandum amissæ literæ סַבּוֹתָ per totum præteritum pe pathatur, quo discri-
-us pe camezatur, deinde quoque propter dages, quod uenit in reliquis personis post pa
-es in tabula tertia.
-mezatam, & pepoal punctuatur uel cum zere, uel cum patha, uel holem, iuxta tres formas
-n zere נָמֵס idest dissolutum est, cum holem נָגֹלוּ idest conuoluentur.
-s prȩteriti iuxta unum modum, ut נְסַבּוֹת idest circundatus est.

Punctuatio participij

- **Præsentis tēporis ordinis**
  - **Primi ordinis perfectorum**
    - Actiuæ: Participium præſens benoni, habet pe punctuatum cum … ſonis uertitur zere in ſcheua ut fieri ſolet, ut פּוֹקְדִים. Sc…
    - Paſſiuę: Participium præſens paſſiuum, habet etiam nun ſupera … autem ita uenit præterquàm in pauſa, extra pauſam uerò …
  - **Secundi ordinis**
    - Actiuæ: Participium præſens benoni defectiuorum in pe nun, f…
    - Paſſiuę: Participium præſens actiuę uocis, quieſcentium in pe al…
  - **Tertij queſcēt. in pe א & י**
    - Actiuæ / Paſſiuę: Benoni niphal tertij ordinis, habet nun cum uau in hol…
  - **Quarti quieſcēt. in ain**
    - Actiuæ: Benoni quieſcentium in ain uau, per totum habet ſub p… ſingularis maſculini præteriti, ut בָּא uenit, & אֲנִי בָּא e… eſt habet accētū in penultima, ut רָחֵל בָּאָה ideſt Rachel …
    - Paſſiuę: Benoni uero niphal non differt à præterito, in reliquis …
  - **Quinti quieſcen. in lamed**
    - א) Actiuæ & paſſiuę uocis (ה): Benoni quieſcentium in lamed aleph habet aleph quie… mouetur, & zere ſub ain mutatur more ſuo in ſcheua, u… Benoni quieſcentium in lamed he, quieſcit he, habens … aleph quod habet zere. Quando uerò ſubiungitur dic… turq; accentus in penultima, ut וַיְהִי בּוֹנֶה עִיר ideſt & … mez ante literam he, ut אֶסְתֵּר עֹשָׂה ideſt Eſter faciēs: in … poal in omnibus iſtis holem. Paſſiuum ſequitur forma…
  - **Sexti duplicatorū**
    - Actiuæ: Benoni duplicatorum habet quoq; patha, ut סַב סַבִּים a… ni, à quo dicimus in plurali תְּמִימִים. Et nota quòd non… di, ut תַּם הַכֶּסֶף ideſt conſumpta eſt pecunia, רַךְ לֵבָב, id… ritum & participium, quia præteritum habet accentum… Participium uerò habet accentum in ultima רַבָּה ideſt …
    - Paſſiuę: Benoni niphal ſingulare per totum habet camez, ut נָסָב… Reliquæ duæ formæ habent dages, ut נְמַסִּים ideſt liqu…
- **Prēteritī tēporis ordinis**
  - **Primi perfectorum**
    - Actiuæ: Participium præteritum perfectorum habet pe camez … Ain in omnibus perſonis habet ſchurek פְּקוּדִים
    - Paſſiuę: Participium prēteritum in coniugatione niphal, pual, …
  - **2. Defect. in pe nun; 3. qeſcētiū in pe א & י; 4. quieſcētiū in ain; 5. qeſcētiū in lamed** — Actiuæ uocis
    - 2: Participium paul defectiuorum in pe nun formatur, ut …
    - 3: Paul in pe aleph quieſcentium integrè uenit ut in perfe… ro ſcheua uenit.
    - 4: Paul quieſcentium in ain uau uenit cum ſchurek, ut שׂוּם … ſed â uerbo שׂוּם licebit formare præteritum, cùm ſit u…
    - א: Paul quieſcentium in lamed aleph, habet aleph quieſce…
    - ה: Paul quieſcentium in lamed he, mutant he in iod mob…
    - Participium præteritum in ordine duplicatorum, nun…

holem,per omnes perſonas,& ain cum zere,ſed ſolū in ſingulari,ut פֹּסֵר, in reliquis per-
s etiam quòd fœmininū plerūq; uenit cū tau finali litera,ut פּוֹקֶרֶת & raro cū he, ut פּוֹסְרָה
ditum, ſicut præteritū, niſi quòd ain camezatur per omnes perſonas,ut נִפְקַר נִפְקָרִים non
habet ſcheua,ut נִשְׁבָּרָה contrita eſt.
rmatur ut in perfectis,tam in kal quàm in niphal.
ph,& iod,ſequitur formam perfectorum.
n quieſcente,poniturq; uau illud loco iod radicalis litera.
camez,nec eſt differentia inter hoc participium ſingularis maſculini,& tertiam perſonam
o uenio. In fœminino uerò genere eſt diſcrimen aliquod:nam præteritum eſt מִלְעֵיל hoc
enit,ſed participiū eſt מִלְרַע hoc eſt habet accētū in ultima,ut בִּתּוֹ בָּאָה ideſt filia eius uenit.
erſonis migrat camez in ſcheua,ut נָכוֹן נְכוֹנִים ideſt rectus,recti.
ens,ſed tantum in ſingulari maſculino קוֹרֵא & ain habet zere,in reliquis perſonis aleph
קוֹרְאִים
erunq; ante ſe ſægol,ut גּוֹלֶה quod fit ad diſtinguendum ipſum à quieſcentibus in lamed
oni paruæ, uel dictioni habenti accentum in penultima,habebit & ipſum zere, ſignabi-
uit ædificans ciuitatem עֹשֵׂה פֶלֶא ideſt faciens miraculum. Singularis fœminini habet ca-
utraq; plurali,ideſt maſculini & fœminini,occultatur litera he,ut גּוֹלִים גּוֹלוֹת & habet pe-
n perfectorum.
hic צַדִּיק תָּמִים ideſt iuſtus integer. Gen.6.ſcribitur cum camez,quia eſt ſingularis maſculi
eſt differentia inter præteritum & participium ſingulare maſculini,niſi in modo ſignifican
ſt mundum cor: quod eſt participium formale:at in fœminino eſt differentia inter præte-
in penultima,ut וַתִּתֵּן ideſt & formauit.
nens.
& cum zere נָמֵס ideſt liquefactum.
efacti ſumus, נְמַסִּים
atum in ſingulari,ut פָּסוּר ſed in reliquis perſonis uertitur more ſuo camez in ſcheua.

hophal,atq; hithpael non habetur,cùm in ſeipſis includant paſſionem.
in perfectis.
ctis,niſi quòd in tribus ultimis perſonis,aleph habet hatephpatha,quia nunquam cum pu-

eadem formam habet פָּעוּל licet à uerbo שׂוּם formari nō poſſit,cùm ſit uerbum neutrum,
erbum tranſitiuum,nam dicis שׂוּם poſitus שׂוּמִים
ns,ſed tantum in ſingulari maſculino,in reliquis autem perſonis mouetur.
le per omnes perſonas,punctuaturq; ut in perfectis,ut נִגְלָה ideſt reuelatur.
quam uenit niſi integrum.

- Infiniti-ui 1. cõiugati-onis kal & niphal punctuatio ordinis.
  - Primi perfectorum
    - Actiuæ uocis
      - Infinitiuus perfectorum habet sub pe camez
      - literis בכלם ut עֵת סְפוֹר עֵת רְקוֹד idest tempus p
      - formę habent in ain holem,& literę בכלם punct
      - Excipitur litera mem,postquam semper uenit d
      - dages & hirek mutantur in zere,uocem magna
    - Passiuę
      - Infinitiuus niphal uenit cum defectu nun passi
      - nun,& ut dages illud forte fiat necesse est,ut lit
      - lationem,quum dages nunquam sit forte à pri
      - esse notam hiphil coniugationis. Etiam cum li
  - Secundi defectiuorum in pe nun
    - Actiuæ & passiuę uocis
      - Infinitiuus defectionem in pe nun,plerunque in
      - tione tau in fine loco nun pepoal,ut גֶּשֶׁת
  - Tertiję quiescentiũ in pe aleph & iod
    - Actiuæ
      - Infinitiuus quiescentium in pe aleph uenit inte
      - matur,præsertim quando alteri uerbo coniun
      - defectu iod,& tũc loco eius scribitur in fine lit
      - grat utrunque sægol in patha ut à יָרַע fit in infin
    - Passiuę
      - In coniugatione niphal uerba quiescentia in p
      - quiescente uenerat,fit illud uau quiescens in i
      - tur autem iod in uau,quo dages ipsum percep
  - Quarti quiescentiũ in uau
    - Actiuæ
      - Infinitiuus quiescentium in ain uau,uenit cun
    - Passiuę
      - Infinitiuus niphal uenit cum he hiricato à cap
  - Quinti actiuæ uocis quiescentium in lamed
    - א
      - Infinitiuus quiescentium in lamed aleph,hab
      - sub pe mutatur more suo in scheua,uenit quo
    - ה
      - Infinitiuus quiescentium in lamed he,ut plur
      - idest uidendo uidimus.Quando uerò infinit
      - tuam.Quando uerò habet annexam unam ex
      - pla בְּגְלוֹת in reuelando בִּגְלוֹת idest cum reue
  - Sexti duplicatorũ
    - Actiuæ
      - Infinitiuus habet holem quatenus scilicet diss
    - Passiuę
      - Infinitiuus niphal,uenit cum puncto holem,
      - quando etiam cum zere הִמֵּס יִמַּס idest disso

:z סְפוֹד sed sub literis בכלם uertitur in scheua, aliquando etiam scheua habet sine
ous plangēdi, tempus saltandi, Ecclesiastes tertio. Omnia autem exempla utriusq;
unctuantur cum hirek, habetq; mox litera sequens raphe uirgulā, ut לִסְפּוֹד בִּסְפּוֹד
enit dages, quod fit ad designandum defectum literæ nun: ante gutturalem autem
agnam.
ulliuæ literæ, & ob id dagessatur pe, ad repræsentandum defectum illius literæ
literam he ponamus ante pepoal, ut הִפָּזֵר sic enim dages fortiorem habet pro-
ri—cipio dictionis, nisi alia præcedat litera. Hæc bene notabis, ne he suspiceris
literis בכלם solet he illud uenire, exceptis paucis locis, ubi he litera deficit.
—egrè uenit, ut נִגַּשׁ Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum addi-

tegrè: infinitiuus autem quiescentium in pe iod, aliquando ut in perfectis for-
ungitur, ut יָרוֹד יָרַדְנוּ idest descendendo descendimus: sed frequētius uenit cum
literæ tau & pūctuatur duobus sægol, nisi quando ultima est gutturalis, tunc mi
nfinitiuo דַּעַת pro דֶּעֶת
in pe iod, quod in præterito & participio pręsenti, cum litera nun, uau in holem
in infinitiuo mobile, & punctuatur ut in perfectis, ut הִוָּדַע idest cognosci, muta-
rceptibilius fiat, & melius in uau quàm iod cognoscatur.
cum schurek, ut קוּם idest surgere, inuenitur quoq; aliquando cum holem.
capite, sequente dages, haud secus quàm in perfectis, ut הִכּוֹן
abet sub pe camez, & aleph in fine quiescit. Literę בכלם habent hirek, & camez
uoq; interdum cum tau superaddito, more quiescentium in lamed he.
urimum habet he in fine quiescens, præsertim si sit sine literis בכלם ut רָאֹה רָאִיתִי
nitiu us alteri uerbo non iungitur, habet scheua, ut רְאֹה פָּנֶיךָ idest uidendo faciem
ex literis בכלם uertitur he litera in uau quiescēs, acceditq; in fine litera tau, exem
euelaret.
differentia sit inter ipsum & inter pręteritum, atq; participium præsens.
emper modum quiescentium in ain, הָבוֹס תָּבוֹס idest dissipando dissipabitur, ali-
dissoluendo dissoluetur.

O

Imperatiui primæ coniugationis kal & niphal pūctuatio ordinis

- Primi ordinis perfectorum
  - Actiuæ: Imperatiuus singularis habet pe scheuatum,& ain cum holem… gulari fœminini,pe habet hirek,eo quòd in litera ain iam sit sch…
  - Passiuę: Imperatiuus niphal semper habet literā he,sed futurū opus e…
- 2.Defect. in pe nun
  - Actiuæ / Passiuę: Imperatiuus defectionem in pe nun,plerunq; integrè uenit,… nino singulari גּשׁי & in plurali גּשְׁנָה uel גֶּשְׁנָה
- 3.quiescētiū in pe א & י
  - Actiuæ: Imperatiuus quiescentium in pe iod,patitur defectum literæ… lum est discrimen,& infinitiuum & imperatiuum deficienti…
  - Passiuę: Imperatiuus passiuæ uocis habet uau mobile,propter dages…
- 4.quiescētiū in ain
  - Actiuæ: Imperatiuus quiescentium in ain uau habet schurek,inuenit…
  - Passiuę: Imperatiuus niphal,uenit cum he hiricato à capite,sequente…
- Quinti quiescētium in lamed
  - א: Imperatiuus quiescentium in lamed aleph habet pe schəua,al… litera aleph quàm nun quiescunt,nempe in dictione hac קְרָא…
  - ה: Imperatiuus singularis in lamed he,habet in fine he quiescen… ditur he גְּלִי גְּלֵה in plurali uerò fœminini,he litera in iod qui…
- Sexti duplicatorū
  - Actiuæ: Imperatiuus in ordine duplicatorum habet holem,quatenu… לֵךְ idest reuertere,similis esto tibi, סֹבִּי עִיר idest circui ciuita… gnam,uenit autem hic post holem propter accentum in ulti…
  - Passiuę: Infinitiuus niphal,habet uel holem,uel zere,uel patha,aliæ…

Futuri rationem iam didicisti,nempe signum eius esse איתן idq; in capite uerbi & punctuat… in omnium ordinum coniugationibus,addendæ sunt imperatiuo literæ איתן & emerget fu… quod habet sægol,eo quòd sit gutturalis litera, & nota quòd scheua semper quiescit post… ne he in fine אֶזְכְּרָה idest recordabor.Secunda uerò & tertia persona pluralis masculini,hab… uniuersalis per omnes coniugationes omnium ordinum,exceptis his quæ desinunt in lam…

Futuri 1. coniugationis kal & niphal pūctuatio ordinis.

- Primi perfectorum
  - Actiuæ: Litera radicalis,ut יִגְלֶה idest reuelabit:sed & hoc notandum… uel tau,nisi in duobus aut tribus duntaxat locis.Preterea no… ne,& aliquando patha,ut וַיִּשְׁבֹּת idest & cessauit: הִשְׁבֹּת id… holem sunt plerunq; transitiua:exceptis illis quorum lamed… communes imperatiuo,nam imperatiuus & futurum eande…
  - Passiuę: In coniugatione niphal litera he & quatuor איתן semper hiri… do pepoal una est ex istis quinq; literis אהחער tunc enim hal…
- Secūdi defectiuorū in pe nun
  - Actiuæ: Futurum defectiuorum in pe nun,uenit plerunq; cum defect… quoq; cum puncto holem אֶפֹּל cadam, יִפֹּל cadet. Inueniun… lis,uenit radix illa ut plurimum integrè,ut לֹא תִנְאַף idest non… loco literę nun,ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ idest quis opprimet nos:lere…
  - Passiuę: Futurum defectiuorum in pe nun habet sub איתן hirek,& p…
- Tertij quiescēt. in pe א & י
  - Actiuæ: Literæ איתן in ordine quiescentium in pe aleph & iod habe… se non scribitur,nisi in paucis locis,quando uerò iod scribitu… est fugam.Inueniuntur quoq; aliqua,quę ueniunt cum dage… uocantur defectiua in pe iod,& non quiescentia. Nam hęc… tur dictio illa defectiua.Si uerò uenerit unum ex uocalibus… tem in pe aleph,aleph radicale in futuro quiescit,ut אֹמַר dic… iugatione kal,ut אֶאֱסֹף

iolem ſignatum,iuxta modum infinitiui. Quãdo habet literas בכלם in plurali maſculini,& ſin-
ſit ſcheua,quando ſingularis maſculini habet additionẽ he literæ,pũctuatur pe litera cũ hirek.
s ea litera nõ habet,cũ literæ איתן quæ pręficiũtur futuro fortificẽt dages,ſicut infinitiuus.
nit,aliquando uenit cum defectu literæ nun,ut גֹּשׁ גַּשׁ גּוֹשׁ in plurali גֹּשִׁי uel גְּשִׁי & in fœmi

eræ iod,ut שֵׁב רַע & nota inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis in forma ipſa nul-
ntium in pe nun,ne in illis erres,diligenter hæc animaduertas.
ges ſignandum חִיַּרַע
enitur tamen etiam cum holem.
nte dages,haud ſecus quàm in perfectis.
a,aleph quieſcente,in reliquis autem perſonis mouetur,ut קִרְאוּ קְרָא accedit quoqꝫ, quod tam
קְרֶאן לִי מָרָה ideſt uocate me amaram,Ruth primo.
cens,præceditqꝫ ipſum zere, גְּלֵה ideſt reuela,in plurali maſculini & ſingularis fœminini abſcõ
quieſcens uertitur עַל שָׁאוּל בְּכֶינָה ſuper Saul flete.
nus ſcilicet ſit differentia inter ipſum,& inter præteritũ atqꝫ participium præſens,ut כּוֹב רָמַח
itatem,ubi poſt holem uenit dages, tametſi non ſit cõſuetudo eius,ut ueniat poſt uocem ma
ltima,ut habes in tabula tertia.
iæ uerò perſonæ dageſſant ainpoal.
uatur non ſecus quàm imperatiuus:commendabis igitur hanc regulam memoriæ tuæ, quòd
et futurum. In hac uerò cõiugatione,literę איתן ſemper punctuantur cum hirek,excepto aleph,
oſt איתן Præterea ſciendum quòd prima perſona utriuſqꝫ numeri,uenit aliquando cum additio
i,habẽt interdum additionem nun in fine,ut לְמַעַן יִלְמְדוּן & conditio illa tam nun quàm he eſt
lamed he,illa enim non habent unquam additionem he,quum alioqui in eis quieſcat he.
dum,quòd additio literæ he in fine nunquam inuenitur,quando litera futuri temporis eſt iod
notandum quòd inueniuntur quædam uerba, quæ in futuro aliquando habent holem in fi-
ideſt quieſcet. Sunt alia quæ ſemper habent patha,& ſunt plerũqꝫ neutra,ea uerò quę habent
edpoal eſt ain uel heth,illa enim ſemper deſinunt in patha:& nota quòd omnes illę formę ſunt
ndem habent formam in punctuatione.
hiricãtur & imperatiuus atqꝫ futurũ ſemper habet pepoal dageſſatũ atqꝫ camezatum, niſi quã-
n habent zere punctum uocalem.
defectu literæ nun,& loco eius ponitur dages in ainpoal,ut אֶגַּשׁ accedam, תִּגַּשׁ accedes, uenit
eniuntur quoqꝫ pauca quæ ueniunt integrè יִנְצֹרוּ ideſt cuſtodiant:quando ainpoal eſt guttura
t non mœchaberis: excipiuntur tamen pauca in quibus literę איתן ueniunt cum puncto zere,
ieremię decimo.
k,& pe dageſſatum cum camez,& ſub ain zere, ut אֶבְעַר
d habent zere uocem magnam,repræſentans uidelicet iod in ipſa quieſcẽs,illud enim iod expreſ-
cabitur plerunqꝫ איתו habent hirek,& ain patha,more primæ coniugationi conſueto,ut אִיצַק id
n dages,loco iod literę quieſcentis,ut à יָצַק dicitur אֶצּוֹק effundam. Nota autem quòd hęc uerba
n hę datur regula à grammaticis Hebręorum, quando uenit dages loco deficientis, tunc uoca-
libus magnis,loco literę,uocatur dictio illa dictio quieſcens,ſeu ex quieſcentibus. Quieſcentia au
etiam יֹמַר ubi dici debuerat אֹאמַר & inueniuntur etiam quę integrę ueniunt, etiam in con-

Punctuatio futuri kal & niphal

- **Tertij quiescentiū in pe א & י**
  - **Passiuę**
    - Futurum habet in niphal uau mobile propter dages,
      bent uau quiescens.
- **Quarti quiescentiū in uau**
  - **Actiuæ**
    - Futurum quiescentium in ain uau, literę איתן amcza
      schurecatum, non est ain poal, sed uau protractionis.
      habent in ain holem, ut אַל תָּסֹרְ idest ne fastidium h
      moriatur, extra pausam redit holem in camez hatep
      sequi dages.
  - **Passiuę**
    - Futurū niphal habet sub literis איתן hirek à capite
- **Quinti quiescentium in lamed**
  - **א**
    - **Actiuę**
      - Literæ איתן quiescentium in lamed aleph, haud sec
        do claudit ipsam dictionem יִקְרָא quando post lit
        tamen fœminino quiescit, ut תִּקְרֶאנָה idest uocabu
    - **Passiuę**
      - Omnes residuæ coniugationes insequuntur istar
        personis præteriti נִקְרָא נִקְרֵאת נִקְרֵאתִי
  - **ה**
    - **Actiuę & passiuę uocis**
      - In futuro quiescentium in lamed he, præponas *lite*
        ut in perfectis: & nota quòd omnes memoratæ reg
        iugatione, & item de defectu eius, suprà in præterit
        in kal, quàm in alijs coniugationibus. Nam sunt cōmu
        & literæ superadditæ (ut sunt mem in utroque parti
        bus, ut in perfectis. Sed scias, necesse est multa esse
        אֶגֶל idest reuelabo יָגֶל idest reuelabit: sed & cū l
        אִגָּל idest reuelabor, cum hirek & camez, sed id ra
        absque uau conuersiuo. Nota etiam quòd quatuor
        rum more semper expresse scribitur in eis, & sunt
        patha, ut uerba perfecta, & non ut quiescentia *in*
        uerba cum patha sequente puncto mappic, quod
- **Sexti duplicatorū**
  - **Actiuæ**
    - Futurum duplicatorum habet sub literis איתן can
      inter hoc & illud futurum, nam in istis plerumque h
      scentia uerò in ain habent schurek.
  - **Passiuę**
    - Futurum niphal tenet formam quiescentium in ai
      ius coniugationis semper debet terminari in path
      si sequatur uau schurek, tunc dagessabitur, הֲסִבּוּ
      Quando pepoal una est ex gutturalibus, habent

Decim

lages,ut in imperatiuo & infinitiuo,præteritum & participium præſens ha-

mezantur,ad repræſentandū ainpoal literam uau,ut אָקוּם ſurgam:uau uerò
ionis,quod Hebræi ויו המשך uocant,ſicut eſt uau in אֶפְקוֹד Sunt etiam quæ
ium habeas.& nota hanc regulam,In pauſa futurū habet holem,ut יָמוּת ideſt
hateph,hoc eſt camez quod non ſcribitur cum ſcheua,& tamen poteſt ipſum

ite ſequēte dages,haud ſecus q̄ in perfectis,excepto aleph quod habet ſegol.
d ſecus punctuantur quàm in perfectorū ordine,quieſcitq́ litera aleph, quan-
t literam aleph ſequitur alia litera,mouebitur ipſum aleph,ut יִקְרָא In plurali
abunt.
ſtam normam,niſi quòd in eis uenit zere ante aleph literam quieſcentem,in

s literas איתן ſuper imperatiuum,& habebis propoſitum:punctuatur autē hic
æ regulæ,de conuerſione literæ he in iod uel in tau, quas præſcripſi in hac con
terito & imperatiuo,ſunt intelligendæ de omnibus uerbis huius ordinis tam
ōmunes omnibus ſeptē iſtius ordinis coniugationibus, punctuaturq́ pepoal
articipio,literæ bachlā in infinitiuo,literę futuri איתן)in ſingulis cōiugationi-
eſſe futura in hoc ordine quæ interdum ueniunt in kal,cū defectu literæ he,ut
cū literis איתן inueniuntur habere zere אַל־תֵּפֶא ideſt ne reſpicias:ſic in paſſiuo
d rarò contingit niſi quando uerbo adiectum fuerit uau conuerſiuum,pauca
ior inueniuntur radices,quarū lamedpoal he nunquam quieſcit,ſed perfecto-
unt iſtæ גבה במה נגה תמה Hinc etiam eſt quòd punctuantur cum camez &
in he,quæ ſemper habent duplex camez. Punctuantur autem hæc quatuor
od literam ſemper ſtabilem demonſtrat, & quæ nunquam reijciatur.
camez,haud ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain.Eſt tamen differentia
q́ habet holem, וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן ideſt miſerebor cui miſertus ſum. Quie-

in ain אָשׁוֹן וְאֶשְׁאַף deuaſtabo & abſorbebo. Deinde ſcias quòd futurum hu-
patha,ut לֹא יִמַּד ideſt non menſurabitur.Quādo ainpoal habet punctum,&
יִתַּמּוּ חַטָּאִים ideſt conſumabuntur peccatores.
ent literæ איתן zere,ut וְאַל תֵּחַת ideſt & non pauebis.

cimæ tabulæ finis.

Paradigmata secundæ coniugatio

עבר Præteritum passiuum פעל

1.Plur.cō.	2.Plur.	3.Plur.	1.Sing.cō.	2.Sing.	3.Sing.
ספרנו	ספרתם	ספרו	ספרתי	ספרת	ספר
	ספרתן			ספרת	ספרה
גלינו	גליתם	גלו	גליתי	גלית	גלת
	גליתן			גלית	גלתה

בינוני Participium præsens passiuum.

Pluralis fœminini.	Sing.fœ.		Plur.mas.	Sing.mas.
ספרות	ספרת	ספרה	ספרים	ספר

פעול Participium præteritum passiuum.

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.masc.	Sing.masc.
מספרות	מספרת	מספרים	מספר

מקור Infinitiuus passiuus pual.

absolutus.

Cum literis בכלם non uenit infinitiuus, & imperatiuus quoque passiuæ uocis desideratur.

ספר

גלות

עתיד Futurum passiuum pual.

3.Plur.	2.Plur.	1.Plur.cō.	3.Sing.	2.Sing.	1.Sing.cō.
יספרו	תספרו	נספר	יספר	תספר	אספר
	תספרנה		תספר	תספרי	

Caret.

יגלו	תגלו	נגלה	יגלה	תגלה	אגלה
	תגלינה		תגלינה	תגלה	

VNDECIMA,

ne פעל & פעל &c.

s piel & pual omnium ordinum & temporum.

עבר Præteritum actiuum פעל

1.Plur.cō.	2.Plur.	3.Plur.	1.Sing.cō.	2.Sing.	3.Sing.		
כפרנו	ספרתם	ספרו	ספרתי	ספרת	כפר	M.	1
	כפרתן			ספרת	כפרת	F.	
סוממנו	סוממתם	סוממו	סוממתי	קוממת	סומם	M.	4
	סוממתן			קוממת	סוממת	F.	
גלינו	גלתם	גלו	גליתי	גלית	גלה	M.	5
	גליתן			גלית	גלתה	F.	

בינוני Participium præsens actiuum.

	Pluralis fœminini,	Sing.fœ.	Plur.mas.	Sing.mas.
	מכפרות	מכפרת מספרת	מכפרים	מכפר
	מקוממות	מקוממת	מסוממים	מקומם
	מגלות	מגלה	מגלים	מגלה

The right-hand numbers 1, 4 and 5 go with these three rows in order.

פעול Participium præteritum actiuum.

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.mas.	Sing.mas.	
מספרות	מספרת	מכפרים	מספר	1
מקוממות	מקוממה	מסוממים	מקומם	4
מגלות	מגלה	מגלים	מגלה	5

מקור Infinitiuus actiuus piel, cum literis bachlam, absolutus.

מספר	לכפר	בספר	בכפר	כפר	1
מקומם	לסומם	בסומם	בקומם	סומם	4
מגלות	לגלות	בגלות	בגלות	גלות	5

צווי Imperatiuus passiuus piel.

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.mas.	Sing.mas.	
כפרנה	ספרי	ספרו	כפר	1
קוממנה	סוממי	קוממו	סומם	4
גלינה	גלי	גלו	גלה	5

עתיד Futurum actiuum piel.

.Plur.	2.Plur.	1.Plur.cō.	3.Sing.	2.Sing.	1.Sing.cō.		
יכפרו	תספרו	נכפר	יספר	תכפר	אספר	M.	1
	תכפרנה		תספר	תספרי		F.	
יסוממו	תסוממו	נסומם	יסומם	תסומם	אקומם	M.	4
	תקוממנה		תסומם	תקוממי		F.	
יגלו	תגלו	נגלה	יגלה	תגלה	אגלה	M.	5
	תגלינה		תגלה	תגלי		F.	

ordinis.

- **Præteriti piel & pual pūctuatio ordinis**
  - **Primi perfectorum**
    - **Actiuæ**: Piel habet in ain pro signo punctum dages, idq́ per omnes
      lari masculini, in qua ain habet plerunq; zere, ut מִקֵּר inueni
      ni, habet scheua mobile (ut est mos eius) sub litera dagessa
    - **Passiuę**: Pual habet pro signo suo literam ain dagessatam, idq́ per or
      ctis, hoc est kybuz, in reliquis uerò non differt à forma pare
  - **Secūdi defectiuorū in pe nun**
    - **Actiuæ & passiuę**: Piel & pual in ordine defectiuorum in pe nun, quandoquid
      ne, semper uenit integrè, cum non sit uia qua defectus nun
      nun, cum iam ex ipso coniugatione habeat dages, nec compe
      uerba semper ueniunt integra. Et nota quòd non est differ
      habent ain poal dagessatum, licet diuersa ratione. In nipha
      gationis signū, ut לֹא נִבֵּר שֹׁרֶשׁ לְעֲזָרֶל non cognoscitur di
      est præteritum piel.
  - **Tertij quiescēt. in pe א & י**
    - **Actiuæ & passiuę**: Piel & pual in tertio ordine quiescentium in pe iod & aleph
      ipsum, quod est signum huius coniugationis, cum dages m
  - **Quarti quiescentiū in uau**
    - **Actiuæ**: Coniugatio piel in ordine quiescentium in ain uau, habet p
      poal est, & duplicatur in ea lamed poal loco dages, punctum
      finitiuo, literæ futuri איתן) substernēdum est scheua, iuxtà f
    - **Passiuę**: Eandem formam seruat pual, nec est inter hanc & illam diffe
      ta, siue piel transitiua, ut קוּם surrexit, קוֹמֵם erexit, רָם emin
  - **Quinti quiescentium in lamed**
    - **Actiuæ & passiuę**: De punctuatione quiescentium in lamed he & aleph, & de
      las uerborum quinti ordinis, quæ etiam huic coniugationi s
  - **Sexti duplicatorū**
    - **Actiuæ & passiuę**: Piel in ordine duplicatorum, uenit plerunq; more perfector
      piel uerborum quiescentium in ain, nam duplicatur loco la
      Elias: Quum uerba duplicata habeant duas posteriores liter
      re. Cum ex illa dagessatione, una litera in eadem radice quod
      terea si media dagessaretur, illa quoq; ratione dages ualeret
      iecto dages, ponitur pro eo litera uau quiescens. In reliquis te
      quum reliqui integrè uenire soleant.

- **Præteriti præsentis & preteriti pūctuatio ordinis**
  - **Primi perfectorum**
    - **Actiuæ**: Participium præsens & præteritum, semper habent à frone a
      מְמַקֵּר in participio præterito sequuntur tria puncta מְמֻקָּר ו
      zere, sed in reliquis personis habet scheua, ut מְמַקֵּר מְמַקְּרִים P
    - **Passiuę**: Participium præsens passiuum singulare simile est præterito,
      locum, cum in seipso includat passionem.
  - **Quarti quiescentiū in ain**
    - **Actiuæ**: Participium præsens & præteritum uerborum quiescentium
      inter benoni & paul, quòd benoni desinit in zere מְשׁוֹבֵב pau
    - **Passiuę**: Participia quarti & quinti ordinis passiuæ uocis non habent
  - **5. qescēt. in א ח & ל**
    - **Actiuæ**: Participium præsens uerborum quinti ordinis, habet sub mem
      tione. Participium præteritum habet quoq; mem cum scheua,
  - **Sexti duplicatorū**
    - **Actiuæ**: Participium præsens & præteritū, non ueniunt unquā nisi int
      uerba quæ inueneris in forma מְפוֹעֵל participij præsentis, aut

s modos,totum præteritum habet ſub pe hirek,& ſub ain patha,præterquam in tertia ſingu-
itur quoq; cum patha אִבֵּר perdidit,tertia uerò perſona pluralis,& tertia ſingularis fœmini.
ato מְקָרוֹ

omnes modos,ut parens eius,præteritum in omnibus perſonis habet pe tribus affectū pun.
rentis fui,hoc eſt piel actiuæ uocis.

idem utraq; habet ſemper mediam radicalem literam dageſſatam,ut iam didiciſti in hoc ordi
ſignari poſſit,ſiquidem nō poteris ponere dages in ainpoal,quod ſuppleat defectum literæ
petut duo dages in unam literam,nec unum dages ſignare poteſt duas res, hinc eſt quòd ea
rentia in iſto ordine inter perſonas præteriti niphal,& perſonas piel, quia tam illa quàm iſta
quidem dageſſatur ad repræſentandum defectum literæ nun radicalis,in piel uerò eſt coniu
es ante pauperem, quod eſt prēteritū niphal נִכַּר אֱלֹהִים,אוֹתוֹ ideſt agnouit eum deus quod

ph, ueniunt ſine defectu. Non eſt enim poſſibile,ut quieſcat litera iod, & ponat dages poſt
unquam uenire ſoleat poſt literam quieſcentem,ut habes tabula quarta.

e punctuatum cum holem,ad repræſentandum literam uau quieſcētem, quæ radicalis ain-
m uerò literis à capite addendis(ut ſunt litera mem in utroq; participio, literę bachlam in in-
formam coniugationis piel,excipitur mem litera bachlam quod habet ſemper hirec.
erentia,niſi in ipſo ſignificato,& quæ in prima cōiugatione ſunt neutra,in hac fiunt quadra.
nuit, רוֹמֵם ideſt exaltauit, שָׁב reuerſus eſt, שׁוֹבֵב ideſt reduxit.
mutatione literę he in iod & tau.Item de defectu illius, habes in prima coniugatione regu-
ſunt communes, quare il lis require.
orum,ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ ideſt uilipendi uilipendiſti.Sed hic idem ordo ſequitur interdū normam
lages lamed poal, dicimus à רוֹמֵם רָמַם Rationem autem illius conformitatis, hanc reddit
ras ſimiles,haud facile potuerunt maiores noſtri, pro coniugatione piel mediam dageſſa-
dammodo triplicaretur. Nam ipſa radix duplicat in hoc ordine ſecundam literam: & præ.
duplicem literam,& ita eadē litera continuò triplicantur:hinc igitur eſt quòd interdum re.
temporibus trium ordinum primi ſcilicet quarti & quinti punctuationem animaduertas,

e additionē literæ mem ſcheuatę,ſed in participio præſenti ſequitur poſt illud ſcheua patha.
iorum modorum ſigna ſunt מֵת מֵת Habet autem benoni,ſub ainpoal ſingulari maſculino
Porrò in paul habet ainpoal camez per omnes perſonas מְסַפֵּר מְסַפְּרִים
o,niſi quòd ain camezatur,ut סִפֵּר סִפְּרִים participium præteritum paſſiuum pual non habet

m in ain uau,habent mem cum ſcheua,iuxta morem cōiugationis piel: eſt tamen differentia
aul uerò in camez מְחוֹלָל ideſt uulneratus.
itur.
em ſcheua,pe uerò patha & definit in ſægol,de mutatione literæ he uide in prima coniuga-
a,ſed pe cum kybuz. Paſſiuum non inuenitur.
ntegre in ordine duplicatorū מְסֹבֵב מְסֹבְבִים ideſt circumdans circumdantes, unde omnia
ut in forma מְפוֹעָל participij præteriti,hæc ſunt ex quieſcētibus in ain, & nō ex duplicatis.

S

- Infinitiui piel & pual pūctuatio ordinis
  - Primi perfectorū
    - Actiuæ
      - Infinitiuus uerborum perfectorum habet
        mem,quod ſemper habet hirek.
    - Paſſiuę
      - Infinitiuus in coniugatione pual raro inue
        cum bachlam uerò regulariter non inuen.
  - 4.qeſcent.in ain
    - Actiuæ
      - Infinitiuus uerborum quieſcentium in ai
        quæ radicis ainpoal eſt,& duplicetur in c
        te gutturales zere.
  - Quinti quieſcēt. in lamed ה & א
    - Actiuæ
      - Infinitiuus quieſcentium in lamed he ha
        גַּלּוֹת literę bachlam habent ſcheua,excep
    - Paſſiuę
      - Infinitiuus pual habet ſub pe tria puncta
- Imperatiui piel & pual pūctuatio ordinis
  - Primi perfectorū
    - Actiuæ
      - Imperatiuus ſingularis conformis eſt infi
        rali fœminini migrat ſcheua in zere,ut נַ
    - Paſſiuę
      - Imperatiuus pual deſideratur ſicut & par
  - 4.quieſcēt.in ain
    - Actiuæ
      - Imperatiuus uerborum quieſcentium in
        eſt radicis ainpoal,& duplicatur ſecund
  - 5.qeſcēt.ī ל.ה & א
    - Actiuæ
      - Imperatiuus uerborum quinti ordinis h
        cū defectu he,ut צַו אֶת בְּנֵי ideſt præcipe
- Futuri piel & pual pūctuatio ordinis
  - Primi perfectorū
    - Actiuæ
      - In futuro perfectorum literę איתן habent
    - Paſſiuę
      - In futuro pual habent literę איתן ſcheua,
        quando ainpoal fuerit litera gutturalis,t
  - 4.quieſcēt.in ain
    - Actiuæ
      - Futurum quieſcentium in ain habet ſub
        quieſcentem,quę eſt radicis ainpoal & d
    - Paſſiuę
      - Paul in hoc ordine non habetur.
  - Quinti quieſcentiū in lamed ה & א
    - Actiuæ
      - Futurum quieſcētium in lamed he uel al
        in ſecunda uerò & tertia pluralis,ſic & ſe
        mutatur in iod præcedente zere. Tame
    - Paſſiuę
      - Futurum paſſiuum quieſcentium in lam
        ut אֲגַלֶּה תְּגַלֶּה

habet sub pe patha, & sub ain zere, ut פַּקֵּר Literę uerò bachlam, habent ſcheua, excepto

o inuenitur, habet autem pe tria puncta hoc eſt, kybuz, & ain holem גְּנוֹב ideſt furando,
nuenitur.
in ain, habet pe punctuatum cum holem ad repræſentandum uau literam quieſcentem,
r in ea lamedpoal. Literæ bachlam habent ſcheua, præter mem quod habet hirec, & an-

e habet ſub pe patha, & lamed he mutatur in uau quieſcens, acceditq; in fine litera tau
xcepto mem.
ncta גְּלוֹת Cum literis bachlam non inuenitur.
t infinitiuo, ut פַּקֵּר ſed pluralis & fœminini, habet ſcheua mobile, ut פַּקְּרִי פַּקְּרוּ & in plu
ut פַּקֵּרְנָה
participium præteritum.
n in ain uau, habent pe cum holem, ad repræſentandum literam uau quieſcentem, quæ
unda litera loco dages.
is habet ſub pe camez, ſub ain ſægol cum he quieſcente: uenit autem interdum etiam
cipe fiijs. de mutatione he in reliquis perſonis, uide regulas ſuprâ in prima cõiugatione.
bent ſcheua, pe habet patha, ſequitur enim normam imperatiui.
eua, ut parens eius, & pe habet tria puncta, hoc eſt kybuz, ut pręteritum אֲסַפֵּר תְּסַפֵּר &
lis, tunc illa punctuat ſe & pręcedentem literam, ut habes in tabula quarta.
ſub literis אית״ן ſcheua, & pe punctuatur cum holem, ad repręſentandum literam uau
& duplicatur in ea lamedpoal.

uel aleph, habet ſub literis אית״ן ſcheua, & pe habet patha, deſinitq; in ſęgol he quieſcente,
e & ſecunda ſingularis fœminini abſconditur. In ſecunda uerò & tertia pluralis fœminini,
amen ſunt multa quę in futuro ueniunt cum defectu literę he, ut אֲגַל ideſt reuelabo.
lamed he uel aleph, ſub literis אית״ן habet ſcheua, & pe habet tria puncta, hoc eſt kybuz,

Vndecimæ tabulæ finis.

T

Paradigmata tertiæ coniugationis hiphil &ho

עבר Præteritum passiuum, הפעל

1.Plur.cõ.	2.Plur.	3.Plur.	1.Sing.cõ.	2.Sing.	3.Sing.
הפקדנו	הפקדתם	הפקדו	הפקדתי	הפקדת	הפקד
	הפקדתן			הפקדת	הפקדה
הגשנו	הגשתם	הגשו	הגשתי	הגשת	הגש
	הגשתן			הגשת	הגשה
האבלנו	האבלתם	האבלו	האבלתי	האבלת	האבל
	האבלתן			האבלת	האבלה
הורענו	הורעתם	הורעו	הורעתי	הורעת	הורע
	הורעתן			הורעת	הורעה
הוקמנו	הוקמתם	הוקמו	הוקמתי	הוקמת	הוקם
	הוקמת			הוקמת	הוקמה
הגלינו	הגליתם	הגלו	הגליתי	הגלית	הגלה
	הגליתן			הגלית	הגלתה
הקראנו	הקראתם	הקראו	הקראתי	הקראת	הקרא
	הקראתן			הקראת	הקראה
הוסבונו	הוסבותם	הוסבו	הוסבותי	הוסבות	הוסב
	הוסבותן			הוסבות	הוסבה

Participium præsens passiuum בינוני

Plur.fœm.	Sing.fœm.		Plur.masc.	Sing.masc.
				מפקד
הגשות	הגשת	הגשה	הגשים	הגש
Aut secundum alios caret.			הורעים	הורע
הוסבות		הוסבה	הוסבים	הוסב

Participium præteritum passiuæ uocis non habetur, ut suprà tabula decima.

DVODECIMA,

gatione הפעל עם הפעיל

hophal omnium ordinum & temporum &c.

עבר Præteritum actiuum, הפעיל

1.Plur.cō.	2.Plur.	3.Plur.cō.	1.Sing.cō.	2.Sing.	3.Sing.			
הפסרנו	הפסרתם	הפסירו	הפסרתי	הפסרת	הפסיר	M.	1	
	הפסרתן			הפסרת	הפסירה	F.		
הגשנו	הגשתם	הגישו	הגשתי	הגשת	הגיש	M.	2	
	הגשתן			הגשת	הגישה	F.		
האבלנו	האבלתם	האבילו	האבלתי	האבלת	האביל	M.	pe	א 3
	האבלתן			האבלת	האבילה	F.		
הורענו	הורעתם	הוריעו	הורעתי	הורעת	הוריע	M.		י
	הורעתן			הורעת	הוריעה	F.		
הקמנו	הקמתם	הקימו	הקמתי	הקמת	הקים	M.	4	
	הקמתן			הקמת	הקימה	F.		
הגלינו	הגליתם	הגלו	הגליתי	הגלית	הגלה	M.	lamed	ה 5
	הגליתן			הגלית	הגלתה	F.		
הקראנו	הקראתם	הקראו	הקראתי	הקראת	הקרא	M.		א
	הקראתן			הקראת	הקראה	F.		
הסבונו	הסבותם	הסבו	הסבותי	הסבות	הסב	M.	6	
	הסבותן			הסבות	הסבה	F.		

Participium præsens actiuum בינוני

Plur.fœminini.	Sing.fœ.		Plur.masc.	Sing.masc.	
מפסירות		מפסירה	מפסירים	מפסיר	1
מגישות	מגשת	מגישה	מגשים	מגיש	2
מאבילות		מאבלת	מאבילים	מאביל	3
מוריעות	מורעת	מוריעה	מוריעים	מוריע	
מקמות		מקמה	מקמים	מקים	4
מגלות		מגלה	מגלים	מגלה	5
מסבותי		מסבה	מסבים	מסב	6

Participium præteritum actiuum פעיל

Plur.fœminini,	Sing.fœ.		Plur.masc.	Sing.masc.	
מופסרות	מופסרת	מופסרה	מופסרים	מופסר	1
מגשות	מגשת	מגשה	מגשים	מגש	2
מורעות		מורעה	מורעים	מורע	3
מואבלות	מואבלת	מואבלה	מואבלים	מואבל	
מוקמות		מוקמה	מוקמים	מוקם	4
מוגלות		מוגלה	מוגלים	מוגלה	5
מוסבות		מוסבה	מוסבים	מוסב	6

מקור Infinitiuus, תפעל passiuum, absolutus

literas bachlam non recipit.

תפסר או הפסר

תגש

תורע

Infinitiuum non habet.

Infinitiuo caret.

תגלת

תסב

צווי In imperatiuo, תפעל caret.

עתיד Futurum, תפעל passiuum

3.Plur.	2.Plur.	1.Plur.cõ.	3.Sing.	2.Sing.	1.Sing.cõ.
יתפסרו	תתפסרו	נתפסר	יתפסר	תתפסר	אתפסר אתפסר
	תתפסרנה		תתפסר	תתפסרי	
יתגשו	תתגשו	נתגש	יתגש	תתגש	אתגש
	תתגשנה		תתגש	תתגשי	
יורעו	תורעו	נורע	יורע	תורע	אורע
	תורענה		תורע	תורעי	
יתאבלו	תתאבלו	נתאבל	יתאבל	תתאבל	אתאבל
	תתאבלנה		תתאבל	תתאבלי	
יוקמו	תוקמו	נוקם	יוקם	תוקם	אוקם
	תוקמנה		תוקם	תוקמי	
יתגלו	תתגלו	נתגלת	יתגלת	תתגלת	אתגלת
	תתגלינה		תתגלת	תתגלי	
יתסבו	תתסבו	נתסב	יתסב	תתסב	אתסב
	תתסבנה		תתסב	תתסבי	

מקור Infinitiuus, הפעיל actiuum,

מהפסיר	להפסיר	כהפסיר	בהפסיר	הפסר	1
מהגיש	להגיש	כהגיש	בהגיש	הגש	2
מהוריע	להוריע	כהוריע	בהוריע	הוריע	3
מהאביל	להאביל	כהאביל	בהאביל	האביל	
מהקים	להקים	כהקים	בהקים	הקם	4
מהגלות	להגלות	כהגלות	בהגלות	הגלות	5
מהסב	להסב	כהסב	בהסב	הסב	6

צווי Imperatiuus, הפעיל actiuum,

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.masc.	Sing.masc.	
הפסרנה	הפסירי	הפסירו	הפסר	1
הגשנה	הגישי	הגישו	הגש או הגישה	2
הורענה	הוריעי	הוריעו	הוריע	3
האבלנה	האטלי	האבילו	האביל	
הקמנה	הקימי	הקימו	הקם	4
הגלינה	הגלי	הגלו	הגלה	5
הסבינה	הסבי	הסבו	הסב	6

עתיד Futurum, הפעיל actiuum,

3.Plur.	2.Plur.	1.Plur.cō.	3.Sing.	2.Sing.	1.Sing.cō.			
יפסירו	תפסירון	נפסיר	יפסיר	תפסיר	אפסיר	M.	1	
	תפסרנה		תפסר	תפסירי		F.		
יגישו	תגישו	נגיש	יגיש	תגיש	אגיש	M.	2	
	תגשנה		תגיש	תגשי		F.		
יוריעו	תוריעו	נוריע	יוריע	תוריע	אוריע	M.	pe י	3
	תורענה		תוריע	תוריעי		F.		
יאבילו	תאבילו	נאביל	יאביל	תאביל	אאביל	M.	pe א	
	תאבלנה		תעביל	תאבילי		F.		
יקימו	תקימו	נקים	יקים	תקים	אקים	M.	4	
	תקמנה		תקים	תקממי		F.		
יגלו	תגלו	נגלה	יגלה	תגלה	אגלה	M.	5	
	תגלינה		תגלה	תגלי		F.		
יסבו	תסבו	נסב	יסב	תסב	אסב	M.	6	
	תסבינה		תסב	תסבי		F.		

Præteriti hiphil & hophal punctuatio ordinis

- **Primi perfectorum**
  - **Actiuæ**
    Hiphil habet pro signo he in capite, & hirek magnum sub inpo
    quod solum inuenitur in utraq; tertia persona, & in tertia singula
    idq; ad alleuiationem punctorum, alioquin enim multiplicarent
  - **Passiuæ**
    Hophal habet quoq; pro signo additionem he in capite ut pate
    tribus punctis הָשְׁלַךְ idest proiectus est, formam scilicet tenen
    tantur, & uenit sæpe unum loco alterius, potissimum in coniug
- **Secundi defectiuorum in pe nun**
  - **Actiuæ & passiuæ**
    Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis pe nun, non differt q
    tur dages in ainpoal: sunt tamen quæ nun literam retinent ut
    rum pepoal est iod, & hæ quoq; insequuntur normam defecti
    ainpoal habent zade, ut יָצַב stetit, יָצַג posuit, יָצַע strauit, יָצַ
    וַיַּצִּיק idest & fudit, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ idest priusquàm formarem te,
    idest exiuit, ab hac regula. Est etiam alia radix nempe יָקַח idest
    in kuph ponitur loco pepoal, de quo in quiescentibus in pe iod
    quoq; & alia radix quædam, cuius pepoal est lamed, ueniq; iu
    cipiam, supplente dages literam lamed pepoal, nec inuenitur
    radice utamur: sunt tamen qui dicunt לָקַח habere duas radice
- **Tertij generis scilicet in pe iod**
  - **Actiuæ**
    Coniugatio hiphil in ordine quiescentium in pe iod, habet he
    gationem literæ in capite superadditæ habent holem, ut in bene
    pitur participium præteritum, in quo post literam mem sequi
    ctuatur autem ainpoal per totam coniugationem sicut in per
    calem expresse scriptam, quorum modo in secundo ordine m
    zere uocem magnam, quæ iod ipsum explicet, ut à יָטַב idest b
    hunc modum he præteriti, infinitiui, & imperatiui, & mem part
  - **Passiuæ**
    Hophal in hoc ordine habet he punctuatum cum schurek, ut r
- **Quarti**
  - **Actiuæ**
    In ordine quiescentium in ain uau, coniugantur uerba duplici
    piel significationem, ut קוֹמֵר uel הֵקִים idest erexit.
  - **Passiuæ**
    In hophal autem habent he punctuatum cum schurek, ut à סָ
    nem, in reliquis uerò personis præteriti est discrimen, ut habes
- **Quinti**
  - **Actiuæ**
    Præteritum quiescentium in lamed he & aleph, habet he hirica
    fine, habes suprà, in coniugatione prima.
  - **Passiuæ**
    Hophal quoq; imitatur uerba perfecta, habet enim he hateph
- **Sexti duplicatorum**
  - **Actiuæ**
    In ordine duplicatorum, habet præteritum duplicem modum, & in
    idest & conuertet cor. Alter modus habet sub pepoal punctu
    tia persona, uenit iuxta hos duos modos.
    Exemplum cum zere הֵסֵבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן idest reduxerunt ad m
    Exemplum cum patha הֵמַסּוּ idest liquefecerunt. Reliquæ uer
    ordinis uerba dagessantur, quiescentia uerò in ain raphantur,
  - **Passiuæ**
    Hophal habet in præterito he punctuatum cum schurek, ut הוּסַב
    idest reductus es.

ugationis hiphil & hophal.

inpoal. Præteritum habet per omnes personas, he hiricatum in capite & hirek sub ain, sed
gularis fœminini, ut הִפְקִיד הִפְקִידוּ הִפְקִידָה In reliquis autem personis uenit loco eius patha,
rentur uocalia & syllabæ, ut הִפְקַדְתָּ הִפְקַדְתִּי
parens eius. Præteritum habet in omnibus personis he cum hatephcamez, ut הָפְקַד uel cum
nendo quiescentium in ain, ut הוּקַם erectus est, nam hæc tria puncta pro fratribus compu
iugatione pual & hophal.
rt quantum attinet ad puncta à perfectis, nisi quòd deficit nun radicale, & locò eius poni.
t:ut הִנְחִיל idest fecit hæreditare. Præterea sciendum quòd sunt quædam radices qua-
fectiuorum in pe nun, uocanturq; defectiua in pe iod. Sunt autem omnes radices, quæ pro
, יָצַק fudit, יָצַר formauit, יָצַת accendit, dices אַצִּיגַ idest constituam, אַצִּיעַ idest sternam,
ite, וַיַּצֵּת idest & succendit, in quibus omnibus dagessatur, loco iod, pepoal. Excipitur יָצָא
dest gyrauit, cuius ainpoal non est zade, & tamen dicimus ab ea הֵסִיבּוּ ubi punctus dages
iod futuri temporis suprà in prima coniugatione plura habes, & infrà in tertio ordine. Est
q; iuxta modum defectiuorũ in pe nun, & est radix illa לָקַח idest accepit, à quo dices אֶקַּח ac.
ur aliud præter illud, quod ullo modo deficiat, deficit igitur illud, quod tam frequenter hac
dices, sed prior ratio uerisimilior est.
he sequente holem, loco iod radicalis literæ, ut הוֹשִׁיב idest collocauit, sic per totam coniu.
enoni מוֹשִׁיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הוֹשִׁיב in futuro literæ איתן אוֹשִׁיב Exci
quitur schurek, idq; per totum hiphil, non tam in perfectis, quàm in imperfectis uerbis. Pun
perfectis. Id quoq; hîc aduertendum, quòd illa uerba, quæ in futuro kal retinent literam radi
e mentionem feci, hîc quoq; in coniugatione hiphil iod non abijciunt, sed habent ante iod
t bonus fuit, dices הֵיטִב sic a יָלַל ululauit אֲיֵלִילָה ululabo, à אֵימִינָה יָמַן idest dextrã eligam. In
participij præsentis habẽt zere, ut מֵיטִיב הֵיטִיב הֵיטִיבוּ id est benefaciẽdo, benefaciẽs, benefacite.
, ut וַיּוּקַח תּוֹרַת idest & Ioseph dimissus est.
plici modo, sic הֲקִימוֹתִי הֲקִימוֹתָ הֲקִימֹת הֵקִים uel הֵקַמְתִּי הֵקִים & habent plerunq; eandem cum uerbis

à הוּקַם idest erectus est, nec est differentia inter quiescentia in pe iod, quo ad punctuatio-
abes suo loco.
hiricatum & sequuntur normam perfectorum, de punctuatione autem & mutatione he in

ephcamez.
& in utroq; modo habet he litera zere, in primo modo habet pepoal quoq; zere, ut וַיְּחַסֵּב לֵב
nctum patha, ut הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד idest amaram me fecit omnipotẽs ualde, sic quoq; utraq; ter-

d me arcam.
æ uerò personæ præteriti omnes insequuntur normam quiescentium in ain, nisi quòd huius
tur, seu carent punctulo dages.
הוּסַב id est reductus est. Aliæ uerò personæ à tertia singularis masculini habẽt dages הוּסַבּוֹתָ

- **Participiį hiphil punctuatio**
  - **Primiperfectorum**
    - **Præsens**: Participium præsens habet additionem literæ mem à front… / næ benoni habent hirek magnum ſub ainpoal. Nota etian… / uiationem uocalium, abījcitur he, & ponitur uocale eius p…
    - **Preteritũ**: Participium præteritum uerò, habet literam mem cum ſch… / poal habet camez magnum, & he quoqꝫ ſcribi debuerat cu…
    - Hophal in coniugatione hac non eſt nec benoni, nec paul,…
  - **Quarti quieſcentiũ in ain**
    - **Præſens**: Participiũ preſens quieſcentiũ in ain uau, habet mem cũ ze…
    - **Preteritũ**: Participium præteritum habet mem ſchurekatum, ut ubiq…
  - De quinti & ſexti ordinibus uerbis, uide ſuprà.
- **Infinitiui hiphil & hiphal ordinis.**
  - **Primiperfectorum**
    - **Actiuæ**: Infinitiuus habet etiam à fronte literam he, ſed pathatam, u… / bachlam nunquam uenit ſine hirec, ut בְּהַפְסִיר
    - **Paſſiuæ**: Hophal uerò habetur in hac coniugatione, & is quidem p… / Secundus & tertius ordo non differunt à perfectis.
  - **Quarti quieſcentiũ in ain**
    - **Actiuæ**: Infinitiuus quieſcentium in ain habet he camezatũ, quòd ſ… / & cum literis bachlam habet hirek בְּהָקִים
    - **Paſſiuæ**: Infinitiuus in hophal deſideratur. Quinti & ſexti ordinis u…
- **Imperatiui hiphil punctuatio ordinis.**
  - **Primiperfectorum**
    - **Actiuæ**: Imperatiuus ſingularis maſculini ſemper habet ſub ain z… / הַקְשִׁיבָה ideſt aduerte. Plurale uerò maſculini, & ſingulare …
    - **Paſſiuæ**: Hophal in hac coniugatione in imperatiuo non habetur. …
  - **4. quieſcentiũ in ain**
    - **Actiuæ**: Imperatiuus quieſcentium in ain habet he camezatum ut i… / bet zere, ut הָקֵם Imperatiuus pluralis maſculini & ſingula…
  - **5. quieſc. ĩ lamed ה**
    - **Actiuæ**: Imperatiuus quieſcentium in lamed he, habet he cum pat… / & fœminino ſingularis habet hirek: at in plurali fœminin…
  - **Sexti duplicatorũ**
    - **Actiuæ**: Imperatiuus duplicatorum habet quoqꝫ he camez ſequen… / ma, alioqui non poſſet ſequi dages poſt uocem magnam…
- **Futuri hiphil & hophal tertiæ coniugationis punctuatio ordinis**
  - **Primiperfectorum**
    - **Actiuæ**: Formam futuri uerborum perfectorum iam didiciſti, nem… / cum he, ſed abījcitur he, cuius rationem habes in benoni: h…
    - **Paſſiuæ**: In hophal literę איתן habent hatephcamez, idqꝫ ad exprim…
  - **Secundi & tertīj**
    - **Actiuę & paſſiuæ**: Secundi & tertīj ordinis uerba nihil differunt à perfectis,…
  - **Quarti quieſcentiũ in ain**
    - **Actiuę**: Futurum uerborum quieſcentium in ain habet ſub literis … / lis datur à grammaticis regula. In omni coniugatione, qua… / participīj, idqꝫ in omnibus ordinibus, præterquàm in hip… / ipſum & futurum kal, quòd in quieſcentibus in pe iod איתן … / cut & in kal eiuſdem ordinis, niſi quòd uerba in kal haben…
    - **Paſſiuæ**: Hophal coniugationis punctuationem habes in ordine q…
  - **Sexti duplicatorũ**
    - **Actiuæ**: Futurum uerborum duplicatorum, habet ſub literis איתן … / hæc habent in fine zere אָחֵל incipiam: quieſcentia uerò in … / Inuenitur quoqꝫ alia forma in qua literæ איתן habent pat… / rò fœmininum plurale habet ſcheua.
    - **Paſſiuę**: Futurum hophal formatur duplici modo, in uno modo … / tius habent tria puncta, ſequente punctulo dages, ut יֻשַׁר…

te,punctuaturq; cum patha,& post mem sequitur scheua quiescens,ut מפסיר Omnes perso-
m quòd in benoni scribi debuerat litera he cum patha,legendumq; מהפסיר sed propter alle
patha sub mem,& dicimus מפסיר
urek radici superadditum,ut מופקר & sequitur quoq; post mem scheua quiescẽs,& sub ain-
um patha,propter alleuiationem uocalium autem abijcitur,ut מופסר
,nec imperatiuus.Infinitiuum quoq; raró habet,de secundo & tertio ordine suprá.
re,sicut he preteriti,ut מסים in reliquis uerò personis uertitũ zere more suo in scheua מקימים
q; habere solet in coniugatione hiphil,ut מוקם erectus est.

ut scilicet discrimen habeatur,inter ipsum & inter præteritũ,ain uerò habet zere,ut חפסר cum

punctuatur cum hatephcamez,& ainpoal zere חפסר cum literis bachlã regulariter non uenit.

scilicet discrimen aliquod sit inter ipsum & inter præteritum, pepoal uerò habet zere,ut חקם

uerba habes suprà.
ere,ut חפסר Quando uerò in fine habet additionem he literæ, ain punctuatur cum hirek, ut
fœminini semper habet hirek חפסירי חפסירו & pluralis fœminini habet zere חפסרנה
De ordine secundo & tertio suprà.
infinitiuus,quòd scilicet discrimen aliquod sit inter ipsos & inter præteritum,pepoal uerò ha
aris fœminini habet hirek,ut הקימו idest erigite, הקימי erige.
la,& pe cum scheua,idq; in omnibus personis: Ain autem habet zere,in masculino pluralis,
q habet iod præcedente zere.
te zere:reliquæ uerò personæ habent dages,ut חפסו & hæc omnia habent accentũ in penulti
ut habes in tabula tertia.
pe quòd literę איתן ponendę sunt ad imperatiuum,ut אפסיר ubi tamen dicendũ erat אהפסיר
habet autem ain plerunq; hirek,paucis exceptis quæ habent zere,iuxta formam imperatiui.
endum coniugationis signum,debuerat autem futurum sic formari אהפקר
quantum ad puncta.
איתן camez,cum potius deberet habere zere,sicut habet mem participij præsentis,de quo ta.
æ habet in participio præsenti mem superadditum,omittũtur literæ איתן punctuationẽ mem
phil quiescentium in ain:habet autem futurum sub literis איתן camez,quo discrimen sit inter
א habent zere אשב idest sedebo.& hæc est ratio,cur literæ איתן punctuantur cum camez, si-
t pe cum schurek,ut אקום surgam:hic autem in hiphil habet hirek אקים faciam surgere.
quiescentium in pe iod superius descriptum. De ordine quinto suprà satis dictum.
camez,non secus quàm in ordine quiescentium in ain:distinguuntur tamen ista ab illis,quòd
ain habent hirek,ut אקים & quando habent uau conuersiuũ mutatur zere in sægol,ut ויגל
ha sequente dages ויסבו פניהם idest & uerterunt facies suas,& id præter morem suum,& por

e,& quatuor literæ איתן habent uau schurek,לחם יורס panis cõminuetur.Attamen frequen
יכת ש idest conteretur porta.

TABVLA DE

De quarta coniugatio

Paradigmata quartæ coniugationis hithpa

עבר Præteritum התפעל

2.Plur.fœ.	2.Sing.fœ.	3.Sing.fœ.	1.Plur.cō.	2.Plur.mas
התפקדתן	התפקדת	התפקדה	התפקדנו	התפקדתם
התודעתן	התודעת	התודעה	התודענו	התודעתם
התקוממתן	התקוממת	התקוממה	התקוממנו	התקוממתם
התגליתן	התגלית	התגלתה	התגלינו	התגליתם

בינוני

Pluralis fœ

מתפקדות
מתודעות
מתקוממות
מתגלות

Participium preteritum hithpael non habetur in hac coniugatione.

מתפקד	תפקד
מתודע	ע
מתקומם	מם
מתגלות	לות

Plur. fœm

תפקדנה
תודענה
התקוממנה
תגלינה

עתיד Futurum con.

2.& 3.Plur.fœ.	3.Sing.fœ.	2.Sing.fœ.	3.Plur.masc.	2.Plur.ma
תתפקדנה	תתפקד	תתפקדי	יתפקדו	תתפקדו
תתודענה	תתודע	תתודעי	יתודעו	תתודעו
תתקוממנה	תתקומם	תתקוממי	יתקוממו	תתקוממו
תתגלינה	תתגלה	תתגלי	יתגלו	תתגלו

Diligenter notabis quòd per totam coniugationē tau hithpael ser
nisi quando pepoal fuerit una ex literis זסשצ: tunc enim alia eitilli
nitur tau ipsum post pepoal, ut וישתמר חקות עמרי idest & obser
& impugnabit se locusta. Ecclesiastici duodecimo. Cum zade uero
ficabimur: & zain uertitur in daleth, ut הזדמנתן idest produxistis

E CIMATERTIA,

[...]gatione hithpael.

[...]thpael omnium ordinum & temporum.

[...]masc.	3.Plur cō.	3.Sing.cō.	2.Sing.masc.	3.Sing.masc.	
התפק[...]	התפקדו	התפקדתי	התפקדת	התפקד	Primi
התודע[...]	התודעו	התודעתי	התודעת	התודע	Tertij
התקומ[...]	התקוממו	התקוממתי	התקוממת	התקומם	Quarti
התגלי[...]	התגלו	התגליתי	התגלית	התגלה	Quinti

Participium præsens התפעל

[...]fœminini.	Sing.fœminini.	Plur.masculini.	Sing.masc.	
מתפק[...]	מתפקדת	מתפקדים	מתפקד	Primi
מתוד[...]	מתודעת	מתודעים	מתודע	Tertij
מתקו[...]	מתקוממת	מתקוממים	מתקומם	Quarti
מתגלות	מתגלה	מתגלים	מתגלה	Quinti

מקור Infinitiuus התפעל

cum literis baehlam.			Absolutus.	
להתפק[...]	בהתפקד	בהתפקד	התפקד	Primi
להתו[...]	בהתודע	בהתודע	התודע	Tertij
להתק[...]	בהתקומם	בהתקומם	התקומם	Quarti
להת[...]	בהתגלות	בהתגלות	התגלות	Quinti

צווי Imperatiuus התפעל

[...]minini.	Sing.fœminini.	Plur.masculini,	Sing masculini	
התפק[...]	התפקדי	התפקדו	התפקד	Primi
התוד[...]	התודעי	אתודעו	התודע	Tertij
התקומ[...]	התקוממי	התקוממו	התקומם	Quarti
התגלי[...]	התגלי	התגלו	התגלה	Quinti

[...] coniugationis hithpael.

[...]lur.masc.	1.Plur.cō.	3.Sing.masc.	2.Sing masc.	1.Sing.com.	
תתפקד[...]	נתפקד	יתפקד	תתפקד	אתפקד	Primi
תתודעו	נתודע	יתודע	תתודע	אתודע	Tertij
תתקומ[...]	נתקומם	יתקומם	תתקומם	אתקומם	Quarti
תתגלו	נתגלה	יתגלה	תתגלה	אתגלה	Quinti

ordinis

[...]el semper præcedit pepoal seu primam radicalem literam,
[...]rit illius forma, si tau uenerit ad literas samech uel schin, po[...]
[...]bseruabis leges Amri, Micheæ septimo. ויסתבל החגב idest
[...] uerò uertitur tau in theth מה נצטדק idest quomodo iusti[...]
[...]citis tempus, &c.

- Punctuatio coniugationis hithpael, modorū
  - Præteriti
    - Primi ordinis
      - Signa coniugationis hithpael sunt tria: he, tau, at
      - Præteritum in omnibus personis habet he à fron
      - mum tres literæ radicales quarum media habet d
      - Præterea in præterito semper pe pathatur, resid
      - nem non differt à coniugatione piel.
    - Secundi
      - Coniugatio hithpael uenit integra, in hoc secun
      - gatione piel.
    - Tertij
      - Coniugatio hithpael uerborum tertij ordinis, p
      - & à יָעַץ consuluit, הִתְיַעֲצוּ & consilium inierun
      - bes suprà in hiphal, ut à יָדַע cognouit, יוכח ידע
    - Quarti
      - Coniugationem hithpael in ordine quiescentiu
      - soleat uenire cum duplicato lamedpoal, & id lo
      - מִתְבּוֹנֵן idest intelligens, in infinitiuo הִתְבּוֹנֵן ide
    - Quinti
      - In ordine quiescentium in lamed he & aleph, p
      - reliquis mutatur in patha, & he mutatur in iod
      - gatione kal.
    - Sexti
      - Coniugatio hithpael in ordine duplicatorum s
      - ges lamedpoal, ideo minimè opus est, ut toties
      - ne perfectorum. Aliorum ordinum punctuati
      - ligere, necnon exemplis in tabula coniugation
  - Participij
    - Præsentis temporis
      - Participium præsens habet additionem literæ
      - & hic quoque obijcitur litera he, nam sic formari
  - Modi
    - Præteriti — Participium præteritum pual non est in hac co
    - Infinitiui — Infinitiuus non differt à præterito, nec abijcitu
    - Impatiui — Infinitiuus semper retinet he.
    - Futuri
      - In futuro cadit illud he, ut in participio præsen
      - etiam plerunque ainpoal zere: quando autem ai
      - bes in tabula quarta.

Sunt præterea duo ordines compositi, ut
nam sequuntur eorum ordinum formam
gandi formam teneas, etiam illorum exer

rtæ coniugationis hithpael.

tcp dages in ain.
nte hiricatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente, & tunc de-
dages per totam coniugationẽ, sed & pe habet dages, at illud est dages leue.
uum uerò coniugationis, tam quo ad lectionem, quàm quo ad punctuatio-

ado ordine, sicut in ordine perfectorum, huius rei rationem habes in coniu-

per omnes modos uenit integra, ut à ילד genuit ויתילדו idest & geniti sunt,
it, tamen semper uertitur litera iod in uau mobile, iuxta rationem quam ha-
בהתודע idest cum cognitus esset Ioseph.
m in ain satis habes descriptam superius in coniugatione piel, nempe quòd
co dages, ut התבונן התבוננת idest intellexit, intellexisti. Participium præsens
t intelligere, quę forma non est dissimilis prçterito. Futurũ אתבונן intelligã.
ost signum coniugationis תת habet pe camez, ain quoq in tertia singulari, in
d præcedente zere: sed de illud he regulas repete, quas suprà habes in coniu-

sequitur formam piel, uerborum quiescentium in ain, nam duplicatur loco da
repetam. Subscribam nunc saltem regulas de punctuatione hithpael in ord-
pnem ex iam præscriptis, & ex illis quæ suprà habes in piel, facile poteris intel-
ium.
mem in capite cum puncto hirek, & ipsum sequitur tau cum scheua sequente,
i debuerat מתחפזר ut habes in benoni.
oniugatione.
ur litera he, etiam si accesserint literæ bachlam.

ti, & punctuantur literæ אית cum hirek, ut in cõiugatione kal & niphal: habet
ithpoal fuerit gutturalis, tunc illa punctuat se & præcedentem literam, ut ha-

t habes in tabula octaua, nec admodũ opus est de his multa facere uerba,
n, ex quibus sunt compositi: sed ut eo facilius & horũ uerborum coniu-
mpla subiungam.

BB

TABVLA DE

De coniugatione uerborum compositorum

Exempla siue paradigmata ordinis septimi, quiesc
atq; deficientium in prima, & qu

עבר Præteritum uerboru

2.Plur.fœm.	2.Sing.fœm.	3.Sing.fœm.	1.Plur.com.	2.Plur.masc.	3.
נטיתן	נטית	נטתה	נטינו	נטיתם	
חטיתן	חטית	חטיתה	חטינו	חטיתם	
יראתן	יראת	יראה	יראנו	יראתם	
נוראתן	נוראת	נוראה	נוראנו	נוראתם	
יריתן	ירית	ירתה	ירינו	יריתם	
נוריתן	נורית	נורתה	נורינו	נוריתם	
נתתן	נתת	נתנה	נתנו נתננו	נתתם	
נתתן	נתת	נתנה	נתננו נתנו	נתתם	

פעול Participium præteritum

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.masc.	Sing.masc.
נטויות	נטויה	נטוים	נטוי
מסות	מסה	מסים	מסה

Quiescentia in lamed aleph non habent præteritum participium.

ירויות	ירויה	ירוים	ירוי

Passiuum eius non inuenitur.

נתונות	נתונה	נתונים	נתון

צווי Imperatiuus.

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.masc.	Sing.masc.
נטינה	נטי	נטו	נטה
חטינה	חטי	חטו	חטה
יראנה	יראי	יראו	ירא
הוראינה	הוראי	הוראו	הורא
ירינה	ירי	ירו	ירה
הורינה	הורי	הורו	הורה
תנינה	תני	תנו	תן תנה
הנתננה	הנתני	הנתנו	הנתן

עתיד Futuru

תטינה	תט	תטי	יטו	תטו
תטינה	תטה	תטי	יטו	תטו
תיראינה	תירא	תיראי	ייראו	תיראו
תוראנה	תורא	תוראי	יוראו	תוראו
תירינה	תירה	תירי	ירו	תירו
תורינה	תורה	תורי	יורו	תורו
תתנינה	תתן	תתני	יתנו	תתנו
תנתננה	תנתן	תנתני	ינתנו	תנתנו

ECIMAQ'VARTA,

rum ordinum,hoc eſt ſeptimi & octaui.

ieſcentium & deficientium in extremitatibus,
& quieſcentium in tertia.

orum ſeptimi ordinis.

3.Plur.com.	1.Sing.com.	2.Sing.maſc.	3.Sing.maſc.			
נָטוּ	נָטִיתִי	נָטִיתָ	נָטָה	פָּעַל	1 Actiuæ	נָטָה
הִטּוּ	הִטִּיתִי	הִטִּיתָ	הִטָּה	הִפְעִיל	3 Actiuæ	
יָרְאוּ	יָרֵאתִי	יָרֵאתָ	יָרֵא	פָּעַל	1 Actiuæ	יָרֵא
נוֹרְאוּ	נוֹרֵאתִי	נוֹרֵאתָ	נוֹרָא	נִפְעַל	1 Paſſiuę	
יָרוּ	יָרִיתִי	יָרִיתָ	יָרָה	פָּעַל	1 Actiuæ	יָרָה
נוֹרוּ	נוֹרֵיתִי	נוֹרֵיתָ	נוֹרָה	נִפְעַל	1 Paſſiuę	
נָתְנוּ	נָתַתִּי	נָתַתָּ	נָתַן	פָּעַל	1 Actiuæ	נָתַן
נִתְּנוּ	נִתַּתִּי	נִתַּתָּ	נִתַּן	נִפְעַל	1 Paſſiuę	

בֵּינוֹנִי Participium præſens

Pluralis fœminini,	Sing.fœ.	Plur.maſc.	Sing maſc.		
נוֹטוֹת	נוֹטָה	נוֹטִים	נוֹטֶה	פָּעַל	1 Actiuæ
מַטּוֹת	מַטָּה	מַטִּים	מַטֶּה	הִפְעִיל	3 Actiuæ
יְרֵאוֹת	יְרֵאָה	יְרֵאִים	יָרֵא	פָּעַל	1 Actiuæ
נוֹרָאוֹת	נוֹרָאָה	נוֹרָאִים	נוֹרָא	נִפְעַל	1 Paſſiuę
יוֹרוֹת	יוֹרָה	יוֹרִים	יוֹרֶה	פָּעַל	1 Actiuæ
נוֹרוֹת	נוֹרָה	נוֹרִים	נוֹרֶה	נִפְעַל	1 Paſſiuæ
נוֹתְנוֹת	נוֹתֶנֶת נוֹתְנָה	נוֹתְנִים	נוֹתֵן	פָּעַל	1 Actiuæ
נִתָּנוֹת	נִתֶּנֶת נִתָּנָה	נִתָּנִים	נִתָּן	נִפְעַל	1 Paſſiuę

מָקוֹר Infinitiuus cum literis bachlam, abſolutus.

מִנְּטוֹת	לִנְטוֹת	בִּנְטוֹת	בִּנְטוֹת	נָטוֹה	1 Actiuæ
מֵהַטּוֹת	לְהַטּוֹת	בְּהַטּוֹת	בְּהַטּוֹת	הַטֵּה	3 Actiuæ
מִירוֹא	לִירוֹא	בִּירוֹא	בִּירוֹא	יָרוֹא	1 Actiuæ
מֵהִוָּרֵא	לְהִוָּרֵא	בְּהִוָּרֵא	בְּהִוָּרֵא	הִוָּרֵא	1 Paſſiuæ
מִירוֹת	לִירוֹת	בִּירוֹת	בִּירוֹת	יָרֹה	1 Actiuæ
מֵהִוָּרוֹת	לְהִוָּרוֹת	בְּהִוָּרוֹת	בְּהִוָּרוֹת	הִוָּרֹה	1 Paſſiuæ
מִתֵּת	לָתֵת	בְּתֵת	בְּתֵת	נָתוֹן	1 Actiuæ
מֵהִנָּתֵן	לְהִנָּתֵן	בְּהִנָּתֵן	בְּהִנָּתֵן	הִנָּתֵן	1 Paſſiuæ

um

נִטֶּה	יִטֶּה	תִּטֶּה	אֶטֶּה וָאֵט	פָּעַל	1 Actiuæ
נַטֶּה	יַטֶּה	תַּטֶּה	אַטֶּה	הִפְעִיל	3 Actiuæ
נִירָא	יִירָא	תִּירָא	אִירָא	פָּעַל	1 Actiuæ
נִוָּרֵא	יִוָּרֵא	תִּוָּרֵא	אִוָּרֵא	נִפְעַל	1 Paſſiuæ
נִירֶה	יִירֶה	תִּירֶה	אִירֶה	פָּעַל	1 Actiuæ
נִוָּרֶה	יִוָּרֶה	תִּוָּרֶה	אִוָּרֶה	נִפְעַל	1 Paſſiuæ
נִתֵּן נִתְּנָה	יִתֵּן	תִּתֵּן	אֶתֵּן	פָּעַל	1 Actiuæ
נִנָּתֵן נִנָּתְנָה	יִנָּתֵן	תִּנָּתֵן	אֶנָּתֵן	נִפְעַל	1 Paſſiuæ

Punctuatio ordinis

Deficientiũ in pe nun & qeſcentiũ in lamed he

Habes quatuor exempla ordinum compoſitorum
Exemplũ, hęc radix נָטָה ideſt inclinauit, ut cõponit
ſeruat formam huius uerbi נָגַשׁ ideſt appropinqua
ratiuus. Nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גַּשׁ appropin
à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus & piel גַּל ־ צַו
נַט ideſt inclina.

Quieſcẽtiũ in extremitatibus

Ordo quieſcentium in extremitatibus habet tres ſp
quibus uerbis litera aleph ſeruat formam quieſcent
ideſt uoluit, אָפָה coxit.
Secunda ſpecies complectitur uerba quorũ pepoal
quieſcentium in pe iod, & ratione aleph formam q
Tertia ſpecies habet uerba quorum pepoal eſt iod,
in pe iod, & he formã quieſcentiũ in lamed he. Exce

Deficientiũ in extremitatibus

Ordo deficientium in extremitatibus non inuen
נָתַן נָתַתָּ & imperatiuo uerò & futuro deficit nun pr
tremitas, ut אָחֵל תֵּת ideſt incipiam dare. Inuenitur
dictione וְאֹיְבַי תַּתָּה לִּי ideſt & inimicos meos de

Coniugatio uerborum octaui ordinis, qui hab
& coniugantur tantùm in co

עָבַר

2. Plur. fœ.	2. Sing. fœ.	3. Sing. fœ.	1. Plur. com.
שְׁעַשַּׁעְתֶּן	שְׁעַשַּׁעְתְּ	שְׁעַשְּׁעָה	שְׁעַשַּׁעְנוּ

פָּעוּל Participium præteritum.

Plur. fœminini.	Sing. fœ.	Plur. maſc.	Sing. maſc.
מְשְׁעֻשָּׁעוֹת	מְשְׁעֻשַּׁעַת	מְשְׁעֻשָּׁעִים	מְשְׁעֻשָּׁע

צִוּוּי Imperatiuus.

Plur. fœminini,	Sing. fœ.	Plur. maſc.	Sing. maſc.
שְׁעֲשַׁעְנָה	שַׁעַשְׁעִי	שַׁעַשְׁעוּ	שְׁעֲשַׁע

2. & 3. Plur. fœ.	3. Sing. fœ.	2. Sing. fœ.	3. Plur. maſc.
תְּשַׁעְשַׁעְנָה	תְּשַׁעֲשַׁע	תְּשַׁעַשְׁעִי	יְשַׁעַשְׁעוּ

Reperitur etiam uerbum unum quinq radicalium literarum הֲמַרְמַר
plicatur autem in hoc uerbo ain & lamed poal poſt tres radicales liter
niuntur etiam alia quinq literarum uocabula, ſed non ſunt uerba, ſed

m, in quibus uides quòd quiſq; illorum ſeruat formam duplicis ordinis. itur ex defectiuis in pe nun,& ex quieſcētibus in lamed he, illa ratione nun abit,& ratione he inſequitur normam uerbi גלה Excipitur tamen impe- nqua, nun reiecto, non poteris dicere à נטה in imperatiuo טה ſed נטה Sic cum defectu literæ he: ſed non poterimus ſic dicere, à נטה in imperatiuo

ſpecies. Prima habet uerba, quorum pepoal eſt aleph & lamedpoal he, in atium in pe aleph, he uerò ſequitur formam quieſcentium in lamed he אפה

l eſt iod,& lamedpoal aleph, ut ירא timuit: ita ratione iod ſeruat formam quieſcentium in lamed aleph.
l,& lamedpoal he, ut ירה ideſt iecit, ubi iod ſequitur formā quieſcentium eptis infinitiuo & imperatiuo, qui integri ueniūt, literā pepoal retinētes. tur niſi in radice נתן quæ in præterito defectum patitur poſterioris nun rimum, ut תן da, אתן dabo. In infinitiuo nonnunquam deficit utraq; ex- quoq; præteritum eiuſdem uerbi deficere in utraq; extremitate, nempe in diſti mihi, ſecundi Regum uigeſimoſecundo.

bet uerba quatuor diſtinctarum literarum radicalium niugatione piel atq; hithpael.

Præteritum.

.Plur.maſc.	3.Plur.com.	1.Sing.com.	2.Sing.maſc.	3.Sing.maſc.
שעשעתם	שעשעו	שעשעתי	שעשעת	שעשע

בינוני Participium præſens.

Plur.fœ.	Sing.fœ.	Plur.maſc.	Sing.maſc.
משעשעות	משעשעת	משעשעים	משעשע

מקור Infinitiuus cum literis bachlam | abſolutus

משעשע	לשעשע	בשעשע	כשעשע	שעשע

עתיד Futurum.

2.Plur.maſc.	1.Plur.cō.	3.Sing.maſc.	2.Sing.maſc.	1.Sing.cō.
תשעשעו	נשעשע	ישעשע	תשעשע	אשעשע

ut Threnorum ſecundo, חמרמרו מעי ideſt turbata ſunt uiſcera mea: du eras, nam radix eius eſt חמר ideſt lutoſum, ſordidum ſeu turbatū fuit. Inue d adiectiua nomina: ſed de his cōſule Eliam in fine orationis ſecundæ.

¶Adijcere his tabulis libuit exemplum Hebraicum ad norman[...]
quem modum tu facilè per reliquas coniugatio[...]

Verbum Hebraicum ad normam Latinorũ per omnes modos, tempora, & personas, sic coniugatur

Modus	Tempus	Persona	Numerus sin[...]	
Indicatiuo modo tempore	Præsenti	Prima	אני פוקד	Prim[...]
		Secunda	אתה פוקד	Sec[...]
		Tertia	הוא פוקד	Te[...]
	Præterito imperfecto	Prima	הייתי פוקד	Pri[...]
		Secunda	היית פוקד	Sec[...]
		Tertia	הייתי פוקד	Te[...]
	Præterito perfecto	Prima	פקדתי	
		Secunda	פקדת	
		Tertia	פקד	
	Præterito plusquã perfecto	Prima	כבר פקדתי	
		Secunda	כבר פקדת	
		Tertia	כבר פקד	
	Futuro	Prima	אפקוד	
		Secunda	תפקוד	
		Tertia	יפקוד	
Imperatiuo modo tempore	Præsenti	Secunda	פקוד אתה	
		Tertia	יפקוד הוא	
	Futuro	Secunda	תפקוד אתה	
		Tertia	יפקוד הוא	
Optatiuo modo tempore	Præsenti & præterito imperfecto	Prima	אני פוקד	
		Secunda	אתה פוקד	[...]ש לו
		Tertia	הוא פוקד	
	Præter. perfecto & plusquã pfecto	Prima	פקדתי	
		Secunda	פקדת	[...]לו
		Tertia	פקד	
	Futuro	Prima	אפקוד	
		Secunda	יפקוד	[...]לו
		Tertia	תפקוד	
Cõiunctiuo modo tempore	Præsenti	Prima	בפקדי	
		Secunda	בפקדך	
		Tertia	בפקדו	
	Preterito imperfecto	Prima	בהיותי פוקד	
		Secunda	בהיותך פוקד	
		Tertia	בהיותי פוקד	
	Præterito perfecto	Prima	כאשר פקדתי	
		Secunda	כאשר פקדת	
		Tertia	כאשר פקד	
	Præterito plusquàm perfecto	Prima	כאשר כבר פקדתי	
		Secunda	כאשר כבר פקדת	
		Tertia	כאשר כבר פקד	
	Futuro	Prima	כאשר אפקוד	
		Secunda	כאשר תפקוד	
		Tertia	כאשר יפקוד	
Infinitiuo	Præsenti tempore		פקוד	Preteritum perfectũ & [...]
Gerũdia			לפקוד	uisitandi [...]

nam Latinorum per omnes modos, tempora & personas, ad
gationes quodlibet uerbum flectere poteris.

s singularis,			Numerus pluralis,	
Prima	Ego uisito	אנו פוקדים	Prima	nos uisitamus
Secunda	tu uisitas	אתם פוקדים	Secunda	uos uisitatis
Tertia	ille uisitat	המה פוקדים	Tertia	illi uisitant
Prima	uisitabam	היינו פוקדים	Prima	uisitabamus
Secunda	uisitabas	הייתם פוקדים	Secunda	uisitabatis
Tertia	uisitabat	היו פוקדים	Tertia	uisitabant
	uisitaui	פקדנו		uisitauimus
	uisitauisti	פקדתם		uisitauistis
	uisitauit	פקדו		uisitauerunt
	uisitaueram	כבר פקדנו		uisitaueramus
	uisitaueras	כבר פקדתם		uisitaueratis
	uisitauerat	כבר פקדו		uisitauerant
	uisitabo	נפקוד		uisitabimus
	uisitabis	תפקדו		uisitabitis
	uisitabit	יפקדו		uisitabunt
	uisita tu	נפקוד אנו	Prima	uisitemus nos
	uisitet ille	תפקדו אתם	Secunda	uisitate uos
		יפקדו המה	Tertia	uisitent
	uisitato tu	נפקוד אנו		uisitemus
	uisitato ille	תפקדו אתם		uisitatote
utinam	uisitarem / uisitares / uisitaret	אנו פוקדים / אתם פוקדים / המה פוקדים	לו utinam	uisitaremus / uisitaretis / uisitarent
utinam	uisitauissem / uisitauisses / uisitauisset	פקדנו / פקדתם / פקדו	לו utinam	uisitauissemus / uisitauissetis / uisitauissent
utinam	uisitem / uisites / uisitet	נפקוד / תפקדו / יפקדו	לו utinam	uisitemus / uisitetis / uisitent
cùm	uisitem / uisites / uisitet	בפקדנו / בפקדכם / בפקדם	cùm	uisitemus / uisitetis / uisitent
cùm	uisitarem / uisitares / uisitaret	בהיותנו פוקדים / בהיותכם פוקדים / בהיותם פוקדים	cùm	uisitaremus / uisitaretis / uisitarent
cùm	uisitauerim / uisitaueris / uisitauerit	כאשר פקדנו / כאשר פקדתם / כאשר פקדו	cùm	uisitauerimus / uisitaueritis / uisitauerint
cùm	uisitauissem / uisitauisses / uisitauisset	כאשר כבר פקדנו / כאשר כבר פקדתם / כאשר כבר פקדו	cùm	uisitauissemus / uisitauissetis / uisitauissent
cùm	uisitauero / uisitaueris / uisitauerit	כאשר נפקוד / כאשר תפקדו / כאשר יפקדו	cùm	uisitauerimus / uisitaueritis / uisitauerint.

i & plusquàm perfectũ necnon & futurũ infinitiui, opus est ut circũloquaris.

תפקוד uisitando לפקוד uisitandum.

TABVLA

Circa nomē septē considerāda proponūtur

- **1 Species ponūt autem Hebræi grāmatici uarias, nec inter illos conuenit de numero. Helias tamen ponit 13. in libello cantici, capitulo specierum**
  - 1 Nomen per se שֵׁם הָעֶצֶם est quod cadit in indiuidua humanæ Latini nomen proprium uocant.
  - 2 Nomen uerbale שֵׁם הַפּוֹעַל est quod deriuatur à uerbo aliqu quòd ab omni uerbo deriuari potest nomen, licet in Biblijs n
  - 3 Nomen rei שֵׁם דָּבָר quod non deriuatur à uerbo, nec uerbu
  - 4 Nomen formæ שֵׁם תֹּאַר Est nomen cadens super aliquid, que tiæ, uocatur tunc sapiens. Nos adiectiuum uocamus.
  - 5 Nomen se fortificans שֵׁם הַמִּתְגַּבֵּר Est nomen quod fortifica catur substantia ipsa nomine accidentis illius, ut חַמָּה luna u
  - 6 Nomen combinatum seu correlatiuum שֵׁם הַמִּצְטָרֵף est cuiu
  - 7 Nomen accidentale שֵׁם הַמִּקְרָא Est quicquid non sentitur, n
  - 8 Nomen gentile שֵׁם הַיַּחַס Est nomen prosapiæ hominis cuiu
  - 9 Nomen uniuersale שֵׁם כְּלָל Est nomen continens sub se mult omne id quod uiuit, צֶמַח idest uirescens, ad omne id quod g
  - 10 Nomen speciei est nomen collectionis indiuiduorum שֵׁם מִין
  - 11 Nomen synonymum שֵׁם נִרְדָּף quod cadit super rem, quæ & eadem in interpretatione שֶׁמֶשׁ sol חַמָּה Titan &c.
  - 12 Nomen æquiuocū שֵׁם מִשְׁתַּתֵּף contrariū est nomini synonyr
  - 13 Nomen numerale שֵׁם הַמִּסְפָּר Est quo numeramus res.
- **2 Comparatio**
  - Habent etiam Hebræi gradus comparationis, sed non imit superlatiuum, sicut Latini in uerbis solent, in quibus præced amplius, magis, ualde, uel utuntur litera mem, quæ sequitur bonus טוֹב מְאֹד ualde bonus: sed frequentius Hebræi effer
- **3 Genus est triplex**
  - Masculinum זָכָר
  - Fœmininum נְקֵבָה
  - Commune uel mixtum זָכָר נְקֵבָה
  - } לָשׁוֹן { Et fœminini ne nunc in m dignoscitur bet etiam ac
- **4 Numerus, & est etiam triplex**
  - Singularis יָחִיד
  - Pluralis רַבִּים
  - Dualis שְׁנַיִם
  - } לשׁוֹן { Terminatio Dualis ain,
- **5 Figura & est duplex**
  - Simplex תַּפְשׁוּט } ut { מָוֶת mors.
  - Composita הַמּוּרְכָּבֶת } ut { צַלְמָוֶת um
- **6 Casus**
  - Habent Hebræi etiam casus, sed non more Latinorum uel Gr in pluralem, & per omnes casus retinent terminationem abso ras ה ש ל את & מ
- **7 Declinatio & est etiam duplex, aut est nominum**
  - Masculinorum
    - Nominatiuo דָּבָר uerbum
    - Genitiuo הַדָּבָר uerbi
    - Datiuo לְדָבָר uerbo
    - Accusatiuo אֶת דָּבָר uerbum
    - Vocatiuo הַדָּבָר ô uerbu
    - Ablatiuo, מִדָּבָר à uerbo.
  - Fœmininorum
    - Nominatiuo צְדָקָה iustitia
    - Genitiuo הַצְּדָקָה iustitiæ
    - Datiuo לִצְדָקָה iustitiæ
    - Accusatiuo אֶת צְדָקָה iustitiam
    - Vocatiuo הַצְּדָקָה ô iustitia
    - Ablatiuo מִצְּדָקָה à iustitia

unda parte orationis.

æ ſpeciei ſiue ſit maſculini, ſiue fœminini. Item nomina ciuitatum, terrarum, montium &c.

ipso מָסַר commendauit, זָכַר recordatus eſt, dicitur פִּקָּדוֹן depoſitum, זִכָּרוֹן memoria: & nota
snon reperiatur.
oum deriuatur ab ipſo, ut אֶרֶץ terra, שָׁמַיִם cœlum. Latini ſubſtantiuum uocant.
quod eſt per ſe, ut de Reuben, quod eſt nomen per ſe, cum incipit in eo eſſe accidens ſapien-

iatur in ſe uno aliquo accidenti, & ob uehementiam, ſeu intentionem qua in ſe augetur, uo-
uocatur לְבָנָה alba uel candor, propter augmentum candoris, qui in ea augeſcit, &c.
uius eſſe non ponitur ſine relatione ad aliud, אָב וּבֵן pater & filius.
, nec habet exiſtentiam extra animam, חָכְמָה ſapientia, צְדָקָה iuſtitia.
iuſdam, ſiue populi יְהוּדִי Iudæus, עִבְרִי Hebræis, &c.
ultas ſpecies. Horum ponunt Hebræorum grammatici tria, חַי ideſt uiuens, eſt commune ad
germinat, דֹּמֵם ideſt ſilens ſiue inſenſibile, eſt commune ad omnes ſpecies metallorum.
שֵׁם ד uocatur etiam שֵׁם פְּרָט Nomen particulare, ut צֹאן וּבָקָר oues & boues.
c habet plura diſtincta nomina, & definitionem unam, ideſt quæ ſunt diuerſa in prolatione

ymo, & ſub hac ſpecie continentur nomina metaphorica שֵׁם מוּשְׁאָל ideſt nomen accõmo-
(datum.

itantur formam Latinorum nec etiam Græcorum, nam circumloquuntur comparatiuum &
edit uocalis us uel is, per particulã magis & ualde: ſic Hebræi habẽt uocabula יוֹתֵר עוֹד מְעַט
ır nomen adiectiuũ, ut habes in tabula ſexta, ut טוֹב ideſt bonus טוֹב יוֹתֵר uel טוֹב יוֹתֵר mag.
erunt per literam mem comparatiuum.
ini generis nota eſt uel ה uel ת uel א maſculinum genus his literis finalibus caret, commu-
maſculino nunc in fœminino uſurpata inuenitur. Habet autem he duplex ſignum per quod
ur eſſe fœm. Primò literam he ſemper præcedit camez, ſecundò litera quæ habet camez ha-
accentum.

iones ſunt maſculini pluralis ים ut אֱלֹהִים fœmininum, ות ut צְבָאוֹת
n, ut עֵינַיִם

s.
mbra mortis.
Græcorum. Nam non agnoſcunt aliam inflexionem, quàm eam, quæ eſt ex numero ſingulari
ſolute uel recte, ut uides ex exemplo ſubſcripto, uſurpant autem loco articulorum has lite-

m	Et pluraliter	Nominatiuo	דְּבָרִים	uerba
		Genitiuo	הַדְּבָרִים	uerborum
o		Datiuo	לִדְבָרִים	uerbis
ut		Accuſatiuo	אֶת הַדְּבָרִים	uerba
rbm		Vocatiuo	הַדְּבָרִים	ô uerba
rb.		Ablatiuo,	מִדְּבָרִים	à uerbis.
ti	Et pluraliter	Nominatiuo	צְדָקוֹת	iuſtitiæ
ti		Genitiuo	הַצְּדָקוֹת	iuſtitiarum
tiæ		Datiuo	לִצְדָקוֹת	iuſtitijs
am		Accuſatiuo	אֶת הַצְּדָקוֹת	iuſtitias
tia		Vocatiuo	הַצְּדָקוֹת	ô iuſtitiæ
tia.		Ablatiuo	מִצְּדָקוֹת	à iuſtitijs.

De declinatione nominum, quam H

FOrma declinandi quam in præcedenti tabula propoſui tibi, Hebræorum grammatici
abſolutum pluralem, & ex ſtatu abſoluto ſingulari & plurali in ſtatum conſtructiuũ
uoco, ut ſcias quæ puncta quoduis nomen habeat in ſtatu abſoluto) מִשְׁקָלִים ponderatio
num, iuxta pondus ſeu formam huius dictionis פָּעַל (ſicut etiam in uerbis) nominum ta
פָּעַל Idem de nominibus ſentiendum quæ deriuantur ab ordinibus defectiuorum & qui
ſcit litera à nomine, tunc quoq; iuxta formam illam deficit uel quieſcit una à dictione פָּעַל
ges in theth, & additur à capite mem: ſic pro dictione פָּעַל dicunt, de forma מִפְעַל defici
uel aleph. Secundò probè animaduertas quatuor eſſe cauſas, propter quas ſoleant muta
(uocant autem regimen ſeu conſtructionem Hebræi coniunctionem nominatiui & geni
ſubiunctio. Præterea ſcias, puncta quæ in nominibus mutationem accipiũt, eſſe itidem q
numeratur illis, quia non continetur in ſumma uocalium, ut habes in tabula tertia: punc

Regulæ de nominibus perfectis.

- Maſculini generis
  1. Omne nomen perfectum cuius uocale primum eſt camez, mig
  2. Omne nomen cuius punctum eſt zere, mutatur in ſcheua, ſed z fuerit camez.
  3. Omne nomen cuius primum uocale fuerit ſægol, neceſſe eſt & ri non mutantur, ſed cum affixo ſingulari uertitur ſægol prim tunc migrat ſægol primum in patha: in reliquis mutatio nibu
  4. Quando uocale primum fuerit holem, illud in affixorum ſub conditione quòd uox ſecunda ſit ſægol, non aliud punctum: ſaurus, עֹלָל infans. Camez uerò ſub ſecunda mutatur in path
  5. Nomen quod habet à capite ſcheua, nunquã mutat illud ſche
  6. Quæ habent uel patha, uel hirek, uel kybuz, hæc de his datur. quereretur dages, nunc autem dageſſata nunquam mutantur, u ne, uide tabulam decimamoctauam.
- Fœminini generis
  1. Quæ deſinunt in he literam in regimine mutant he in tau &
  2. Nomina fœminina pluralia plerunq; habent in fine tau, & qu bitur, & tunc uocatur uau deficiens.
  3. Quæ deſinunt in tau ueniũt ſub duplici forma, ut פְּעֻלָּת & ת Punctus ante holem nunquam mutatur, ſiue ueniat poſt eam duo ſægol, ſequuntur formam ſex punctorum. Scias tamen q De affixorum ſubiunctione, infrà tabulam decimamoctauam

Declinatio nominum		Sing. abſolutum.	Sing. conſt
	Maſculini generis	דָּבָר	
		לֵבָב	
		סֵפֶר	
		אָוֶן	
	Fœminini generis	צָרַעַת	ת
		קְטוֹרֶת	ת
		עֲטֶרֶת	ת
		מְגֶעֶרֶת	ת

Ex his facile poteris animaduertere quæ ſit ratio inflectendi, & hæc exempli grati
ſubijcerem & formas defectiuorum & quieſcentium; ſed cùm ab Elia ſatis dilucid

)ECIMASEXTA,

Hebræorum Grammatici agnoſcunt.

ici non agnoſcunt,ſed aliam habent,nempe quę eſt ex ſtatu abſoluto ſingulari in ſtatum
ū & affixionis, uocantur autem à grammaticis uariæ nominum formæ (formas autem
tiones,ſcias autem in primis quòd grammatici ſoleant ponderare uarias formas nomi-
tam perfectorum,quàm imperfectorū. Exemplum,nomen אֶרֶץ exigunt iuxta formam
quieſcentium,nam etiam illa exigunt ad dictionem פֶּעֶל hoc eſt,quando deficit aut quie-
פֶּעַ Exemplum מַטָּה ideſt plantatio,deficit litera nun prima radicalis,quod indicat da-
ficiente pe litera prima: ſic de quieſcentibus in pe iod, pe aleph, & ain uau, & lamed he
ari puncta in nominibus quæ comprehenduntur in dictione סְרָגָה ideſt סְמִיכוּת regimen
enitiui) רִבּוּי ideſt pluralis numerus, נְקֵבוּת fœmininus caſus,& כִּנּוּיִים ideſt affixorum
a quatuor, camez, zere, ſægol & holem: cum & ſcheua quaſi unum ex illis, non tamen an-
acta uerò mutantur ſecundum regulas ſubſcriptas.
aigrat in omnibus mutationibus in ſcheua.
d zere non mutatur ſemper ut camez,ſed tantummodo tunc,quando uocale ſecundum

& ſecundum habere ſægol,& uocantur nomina ſex punctorum,illa in regimine ſingula
um in hirek,& ſecūdum in ſcheua,ſed quando prima litera una fuerit ex gutturalibus,
s omnia iſta inſequuntur normam camezatorum.
biunctione ſingulari & plurali atq; in regimine plurali mutatur in hatephcamez, ſed hac
: quando non eſt ſægol, holem quod eſt in capite regulariter non mutatur, ut אֹרֶךְ the
ha,zere autem nunquam niſi in plurali in ſcheua,ut שְׁלָלִים
heua,niſi acceſſerit litera ſcheuata,tūc mutatur in hirek, ſi quādo ueniūt in regimine plu-
r regula. Quia tria illa puncta ſunt ex minoribus, congruum fuit ut ſemper poſt illa ſe-
,ut אַבִּיר magnificus, אַבִּיר הָרֹעִים ideſt præcipuus paſtorum. De affixorū ſubiunctio-

& punctum camez in patha,aliæ formæ nihil mutant,ut חָכְמָה חָכְמַת
uæ eam præcedit punctatur cum holem,uau quieſcente,quod tamen aliquando nō ſcri-

מַעֲלָה & quędā à capite recipiunt mem literā,& ueniūt quoq; ſub hac forma de his nota.
n dages,ſiue non,quę habent holem ante ſęgol,ſequuntur formam פֹּעַל Alia quę habēt
quòd primum ſægol nunquam uertitur in hirek,ſed in patha ſolùm.
n. Subiungam nunc exempla.

...ſtructiuum.	Plur.abſolutum.	Plur.conſtructiuū.	Sing.cum affixis.	Plur.cum affixis.
דְּבַר	דְּבָרִים	דִּבְרֵי	דְּבָרוֹ	דְּבָרָיו
לְבַב	לְבָבִים	לִבּוֹת	לְבָבוֹ	
קְבַר	קְבָרוֹת	קִבְרֵי	סִבְרִי	
אֹזֶן	אָזְנַיִם	אָזְנֵי	אָזְנוֹ	אָזְנָיו
צִדְקַת	צְדָקוֹת	צִדְקוֹת	צִדְקָתִי	צִדְקוֹתָיו
קְטוֹרֶת	קְטוֹרוֹת	קְטוֹרוֹת	קְטָרְתִּי	
עֲטֶרֶת				
מִגְעַת	מִגְעָרוֹת			

gia adijcere potui,ac formam præſcribere tibi quandam generalem,quam poſſit imitari,
dè tractentur,ſuperuacaneum eſſe duxi.

De nominibus hete

QVia autem Hebræi quoq; habent heteroclita nomina, uisum est in rem tuam quo
ducit ad intelligendas orationes Eliæ, tertiam scilicet & quartam: ea autem huc re
חֲלָקִים partes, quas ipse תְּמוּרוֹת idest proprietates appellat, & sunt

Proprietates nominum tredecim

תְּמוּרָה אַחַת	Est de nominibus quæ ueniunt singulariter & plural עִבְרִיָּה עִבְרִיּוֹת & עִבְרִי עִבְרִים
תְּמוּרָה הַשֵּׁנִית	Secunda est de nominibus uenientibus singulariter tes דָּבָר דְּבָרִים uerbum. Sunt quædam sensibilia quæ equa, כַּלְבָּה canicula.
תְּמוּרָה הַשְּׁלִישִׁית	Tertia est de nominibus uenientibus masculinũ in si lari fœminino & in plurali masculino, ut אָב אָבוֹת pa
תְּמוּרָה הָרְבִיעִית	Quæ in singulari ueniunt masculino, & in plurali ma ratio, חַלּוֹן חַלּוֹנִים חַלּוֹנוֹת fenestra.
תְּמוּרָה הַחֲמִישִׁית	Quinta, quæ ueniunt in plurali masculinè tantum, & iuuentus, זְקֻנִים senectus, בְּתוּלִים uirginitas.
תְּמוּרָה הַשִּׁשִּׁית	Sexta quæ ueniũt in singulari tantum, ut sunt omne
תְּמוּרָה הַשְּׁבִיעִית	Septima quæ cum fœminino genere coniuncta ue li ueniunt cum terminationibus fœmininis, ut בְּאֵרוֹת
תְּמוּרָה הַשְּׁמִינִית	Octaua, quæ in singulari ueñiunt cum he fœminino, formica. Sub hac proprietate complectuntur quoq; { אֵימִים / אֵמוֹת } אֵימָה terror { פִּנִּים / פִּנּוֹת } פִּנָּה
תְּמוּרָה הַתְּשִׁיעִית	Nona quæ in plurali ueniunt in fœminino genere, qu
תְּמוּרָה הָעֲשִׂירִית	Decima de nominibus positis aliquando cum genere scrinium, & אָרוֹן arca, מַחֲנֶה turma, pluraliter uerò u
תְּמוּרָה הָאַחַת עָשָׂר	Vndecima quæ ueniunt in masculino genere sine h הֲדַס הֲדַסָּה הֲדַסִּים myrtus.
תְּמוּרָה הַשְּׁנַיִם עָשָׂר	Duodecima quæ ueniunt in forma masculini sine he, minina, ut חֲגוֹר חֲגוֹרָה חֲגוֹרוֹת baltheus, zona, zonæ,
תְּמוּרָה הַשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר	Decima tertia, quæ in plurali ueniũt in masculino & f tur, אֲלֻמִּים אֲלֻמּוֹת manipulum, מַעֲדַנִּים מַעֲדַנּוֹת deli

Cum Hebræi sub hac parte orationis quam שֵׁם appellant, complectantur affixa prono
tiones inter consignificatiuas dictiones numerari, tamen commodius quia & genus & n
do nominibus & dictionibus consignificatiuis, hoc est aduerbijs & præpositionibus a

CIMASEPTIMA,

teroclitis.

ꝙ fore ut ea post formam declinandi subijciam. Nam illorum cognitio plurimum con-
referam ex Eliæ libello cantici, capitulo Proprietatem, qui diuisit ea nomina in tredecim

liter in utroꝙ genere, & sunt plerunꝙ adiectiua חכם חכמים & חכמה חכמות sapiens, sic

& pluraliter in masculino genere, & non in fœminino regulariter, ut חבל חבלים uanita
æ habent utrunꝙ genus adiecta litera he, ut סוס כלב idest equus, canis, dicitur סוסה

ingulari, & in plurali cum terminatione fœminini, & quæ nunquam ueniunt in singu
er, בור בורות puteus.
sculino & fœminino, & in singulari nunquam fœminine דור דורים דורות idest gene-

à quibus singulare non inuenitur, nec in masculino genere, nec in fœminino, ut שערים

species metallorum, ut זהב aurum, כסף argentum, נחשת æs, ברזל ferrum.
unt, & tamen non habent terminationem fœmininam literam he, uel tau, sed in plura
באר puteus, כתף כתפות humerus, חרב חרבות gladius.
& in plurali cũ signo masculino, ut חטה חטים triticũ, שנה שנים annus, נמלה נמלים
ꝙ ea quæ ueniunt in plurali masculino & fœminino, habentꝙ he fœmininum, ut

orum tamen singulare nec in he nec alias inuenitur, נקדות puncta, ללאות fibulæ.
e masculino, & aliquando cum genere fœminino, non habentibus he fœmininũ, ארון
eniunt in fœminino genere, ut ארונות מתנות
e, & in fœminino genere cum he, & in plurali masculino, ut דג דגה דגים idest piscis,

sub forma fœminina cum he, quorum plurale tamen non inuenitur nisi sub forma fœ
גבע גבעה גבעות idest collis.
fœminino genere tantum, & in singulari nec in masculino, nec in fœminino inueniun-
riæ.
ominalia, quę ipsi בניים uocant, quãuis possint non minus quàm aduerbia & præposi-
numerum declinationemꝙ habent, nominibus annectuntur, nunc illa quoꝙ quomo-
figantur, sequentem tabulam subijciam.

HH

De affixis pro[nominibus]

- Pronominalia affixa, alia sunt
  - Separata, & sunt integræ dictiones separatim aliquid significantes, quorum alia sunt
    - Declinabilia { אני / אתה / הוא }
      - אנכי אני ego
      - שלי mei
      - לי mihi
      - אתי me
      - ממני à me
      - Pluraliter
      - אנחנו / נחנו / אנו } nos
      - שלנו nostrum
      - לנו nobis
      - אותנו nos
      - ממנו à nobis
    - Indeclinabilia
      - אשר qui, quæ, qu[od]
      - זה iste
      - זו / זי / זאת } ista
      - הלזה / הלז } iste
      - אלה / האל } illi, isti
      - עצם } ipsemet.
  - Non separata, sunt solæ quędam literæ uel syllabæ separatæ nihil significantes, affigun tur autem
    - Nominibus
      - Masculini & fœmin. generis utriusq; numeri, horũ modi sunt decem
      - Fœminini & masculini generis desinentibus in he & tau
    - Consignificatiuis
      - Præpositionibus
      - Aduerbijs

In hunc modum poteris singulis præpositionibus, & adu[er]b[ijs] ...
Nunc sequitur quarta pars grammatices, & tertia orati[onis] ...

nominalibus.

אַתָּה	tu	אַתְּ	הוּא	ille	הִיא	illa
שֶׁלְּךָ	tui	שֶׁלָּךְ	שֶׁלּוֹ	illius	שֶׁלָּהּ	illius
לְךָ	tibi	לָךְ	לוֹ	illi	לָהּ	illi
אוֹתְךָ	te	אוֹתָךְ	אוֹתוֹ	illum	אוֹתָהּ	illam
מִמְּךָ	à te	מִמֵּךְ	מִמֶּנּוּ	ab illo	מִמֶּנָּה	ab illa
	Pluraliter			Pluraliter		
			הֵמָּה & הֵם	illi &	הֵן הֵנָּה	illæ
אַתֶּם	uos	אַתֶּן	שֶׁלָּהֶם	illorum	שֶׁלָּהֶן	illarum
שֶׁלָּכֶם	ueſtrum	שֶׁלָּכֶן	לָהֶם	illis	לָהֶן	illis
לָכֶם	uobis	לָכֶן	אוֹתָם & אֶתְהֶם	illos &	אוֹתָן אֶתְהֶן	illarum
אוֹתְכֶם	uos	אֶתְכֶן	מֵהֶם	ab illis	מֵהֶן	ab illis.
מִכֶּם מִמְּכֶם	à uobis	מִכֶּן מִמְּכֶן				

uod

דָּבָר			דְּבָרִים		
דְּבָרוֹ	uerbum eius	masc.	דְּבָרָיו	uerba eius	masc.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum	masc.	דְּבָרֶיךָ	uerba tua	masc.
דְּבָרִי	uerbum meum	masc. fœm.	דְּבָרַי	uerba mea	masc. fœm.
דְּבָרָם	uerbum eorum		דִּבְרֵיהֶם	uerba eorum	
דְּבַרְכֶם	uerbum ueſtrũ	masc.	דִּבְרֵיכֶם	uerba ueſtra	masc.
דְּבָרֵנוּ	uerbum noſtrũ	masc. fœm.	דְּבָרֵינוּ	uerba noſtra	masc. fœm.
דְּבָרָהּ	uerbum eius	fœm.	דְּבָרֶיהָ	uerba eius	fœm.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum	fœm.	דְּבָרַיִךְ	uerba tua	fœm.
דְּבָרָן	uerbum eorum		דִּבְרֵיהֶן	uerba eorum	
דְּבַרְכֶן	uerbum ueſtrũ	fœm.	דִּבְרֵיכֶן	uerba ueſtra	fœm.

1 Ea nomina quæ in fine habent he fœmininũ, mutant he literam in tau molle quoties illis aliquod ſubiungitur affixum, ut צְדָקָה dicitur צִדְקָתוֹ illa uerò quæ alioqui habent literã he ſuperadditã in affixorum ſubiunctione priuantur litera he, ut à מִקְנֶה ideſt pecus, dicitur מִקְנֶךָ

2 In plurali numero affixa maſculino & fœminino pluralia, itẽ ſingularia fœm. tertiæ perſonæ non abijciunt literam he, ut מִקְנֵיהֶן מִקְנֵיהֶם מִקְנֶהָ illa affixa excludunt he, ut מִקְנַי מִקְנָיו מִקְנֶיךָ

3 Quę deſinũt in ſtatu abſoluto in tau ſub oib. affixis, in ſing. tau עַטְרָתוֹ תִּפְאַרְתּוֹ

4 Affixa plur. maſc. & fœm. plerunq; in fine ſubiunguntur cum he & mem, uel cum he & nun, ut מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם familiæ eorum, מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familiæ earum.

אֶל ad, אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te, אֲלֵיהֶם ad eos. עַל ſuper, עָלַי ſuper me, עָלֶיךָ ſuper te, עֲלֵיהֶם ſuper uos. נֶגֶד coram, נֶגְדִּי coram me, נֶגְדָּהּ coram ea. אֵצֶל iuxta, אֶצְלִי iuxta me, אֶצְלְךָ iuxta te. זוּלַת præter, זוּלָתָם præter eos, זוּלָתִי præter me. לִפְנֵי ante, לְפָנָיו ante eum, לִפְנֵיהֶם ante eos, לִפְנֵיכֶם ante uos.

הִנֵּה ecce, הִנְנִי ecce ego. עוֹד adhuc, עוֹדֶנּוּ adhuc ipſe. אַיִן non, אֵינִי non ego, אֵינָם nõ ipſi, אֵינֶנּוּ non nos. אַיֵּה ubi, אַיֶּכָּה ubi tu, uel ſine he אַיֶּךָ ubi tu.

erbijs adijcere affixa, hæc tantum ſit tibi forma generalis quam tu poſſis imitari. is nempe מִלָּה ideſt dictio.

De tertia parte orationis, quod

Quæ complectitur quatuor partes indeclinabiles quas Latini & Græci ap

Dictiones מלה sunt, uel

- Aduerbia quæ sunt, uel
  - Temporis: היום hodie, אמש heri, עתה tunc, אתמול / מחר cras, כבר iam, antea, שרם priusqu / in æternum לנצח in perpetuum, פתע &
  - Loci: פאפה פו hic, הנה huc, כל hinc, ערהנה hu / tra, מחוץ מלפנים foris, forinsecus.
  - Interrogatiua loci: אי איה אפו איפו איכה אתי ubi, מאין unde / מקום alicubi, בכל מקום ubiq;, ממעל
  - Interrogatiua simplicia: למה cur, מדוע quare, אין איכה איככה qu / עד מתי quousq;, מה quid.
  - Qualitatis: אכן certè, נכון decenter, טוב benè, רע / usurpantur pro aduerbijs qualitatis, / idest sapienter.
  - Quantitatis: רב multum, הרבה plurimum, מעט part / latim, מאד ualde, יותר magis.
  - Similitudinis: כמו sicut, כדמות ad instar, כאשר quem
  - Affirmandi: כן כה בה בכה אכן אבל אמנם אולם sic, itaq;,
  - Negandi: לא אל אין ואין אין בל בלי בלתי מבלי non,
  - Obseruandi: נא אנה בי obsecro, quæso.
  - Optandi: לו אחלי יתן מי idest utinam, ô si.
  - Demõstrandi: הא הנה הן ראה en, ecce.
  - Dubitandi: פן אולי שמא הלמא fortè, fortassis, ne for
  - Congregandi: יחד יחדיו כאחד simul, unà, pariter.
  - Vocandi: הוי heus, ô, אלי heus, huc.
  - Respondendi: מה quin, hen.
  - Iurandi: חי נפשי uiuat anima mea, חי אלהים uiui / ciat mihi Deus, sic addat.
  - Eligendi: כי אם אלא imò, quin, potius.
  - Prohibendi: אל ne, פן fortè, השמר caue.
  - Euentus: מקרה à casu, fortuitò.
  - Comparandi: יותר magis, את כי quando magis, מאד
- Coniunctiones quę sunt, uel
  - Copulatiuæ: ו uau, את גם &, ac, q;, etiam, quoq;.
  - Disiunctiuæ: או uel, aut, si.
  - Coniunctiuæ: כי quia, כי אם sed, imò, כפי לפי secundu
  - Aduersatiuæ: אבל sed, אך ueruntamen, רק duntaxat,
  - Rationales: לכן, ideo, idcirco, בשגן propterea, כן
  - Diminutiuæ: זולת מלבד לפחות idest saltem, præter, ex
- Præpositiones: אחר pòst, אל ad, עצל apud, נגד עמת מול אלמול ממול / למעלה ממעל מעל super, desuper, למטה infrà, תחת sub / ultra, חוץ extra, זולת לבד preter, בין inter, תוך intra,
- Interiectiones
  - Dolentis, הה ah, אהה aa, אה ah, uah, אללי אוי אבוי הוי ת
  - Gaudentis, האח האח idest euge, euge.

DECIMA NONA,

מלה *appellant.*

dignoscunt. Aduerbium scilicet, Coniunctionem, Præpositionem, & Interiectionem.
אמש & תמול heri, siue antea, שלשום nudiustertius uel triduo, ערב uespere, בקר mane,
quam, קדם prius, antè, לפנים olim, לפעמים aliquādo, עוד adhuc, תמיד semper, לעולם
& פתאום subitò, repentè.
cusque, עד הנה שם ibi, שמה illic, משם hinc, מבית illinc, פנימה intus, מפנימה ab in-

de אן לאן לאין אנה quò, ubi, עד אנה usque quo, אנה ואנה huc usque, atque illuc, לאן huc, שוב
superne, מתחת inferne.
quò, qualiter, ה nūquid, האין utrum, an, הלא idest nónne, האם an non, מתי quando,

malè, אמת uerè, ישר rectè, אשרי feliciter, שוא falsò, & adiectiua generaliter sine casu
בקצרה in breuitates, breuiter, בחזק in fortitudine, idest fortiter, בחכמה in sapientia,

rum, במעט fermè, במה quot, quoties, מעט מזער idest minimum, לאט sensim, pau-

emadmodum, כן sic, ככן sic.
q, utique, certè, profectò.
n, nec, neque, necnon.

rtè.

uit Deus, באדני per Dominum, באמת in ueritate, כה יעשה לי אלהים וכה יוסף sic fa-

ualde, מאד מאד maximè.

dum, quatenus, אם בשׁי si, אף etiam, igitur.
אף אל כי quamuis, licet.
si sic, לולי nisi, יען eo quòd, למען quatenus.
xcepto.
aduersum, contrà, è regione, עבר נגד לפני trans, antè, coràm, על super, cōtra, iuxta,
b, מתחת subtus, למען בעבור בגלל propter, לפי secundum, iuxtà, סביב circum, הלאה
בעד per, pro, את עם cùm, מן à, ab, de, ex, בלא uel, בלי sine, absque, עד tenus, קרוב ppè,
אילו אי הוי uch, heu.

TABVLA

Denatio

NVmerum Hebræi quemadmodum & Græci per literas
Hebræis mutuata: uocant enim illi numerationem
numeris hîc est,

19	18	17	16	15	14	13	12	11
יט	יח	יז	יו	טו	יד	יג	יב	יא
200	100	90	80	70	60	50	40	30
ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל
						[illegible]	4000	3000
						ה	ד	ג

Quidam usurpant literas f

900 500 ?o

ץ ך

Nu

Cardinales

Masculini generis		Fœminini generis	
Vnus	אחד	Vna	אחת
Duo	שנים	Duæ	שתים
Tres	שלשה	Tres	שלש
Quatuor	ארבעה	Quatuor	ארבע
Quinque	חמשה	Quinque	חמש
Sex	ששה	Sex	שש
Septem	שבעה	Septem	שבע
Octo	שמונה	Octo	שמונה
Nouem	תשעה	Nouem	תשע
Decem	עשרה	Decem	עשר

Post decē, ordinalis numerus nihil differt à cardinali. Dic
& undecima, שנים עשר duodecim & duodecimus, עשרה
cimus, שלש עשרה tredecim & tredecima, & sic de aliis.
ששה עשר · חמש עשרה שש עשרה sexdecim, שבעה עשר sep
עשרים uiginti, שלשים triginta, ארבעים quadraginta, שש
octuaginta, תשעים nonaginta, מאה centum, מאתים ducen
genta, שש מאות sexcenta, שבע מאות septingenta, מאות
אלפים duo millia, רבה & רבא atque רבבה decē millia, רבותים

Nota den

Numeralia cardinalia à tribus usque ad decē in masculino
nominum excipitur שמונה octo, quod in utroque genere ha
usque ad uiginti rursum contrariū, nam fœminina habent he

Deinde obserua, Iudæos numerum quindecim non per
cū numerant, ne ipsum prophanare uideantur, substitun
fule Calendarium Hebraicum Sebastiani Munsteri

F I N

e ratione numerandi.

literas, haud ſecus quàm nos per ciphras :nam uox ciphra uidetur ab
a סְפִירָה ſephiram, à uerbo סָפַר numerauit: uſus autem literarum pro

11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
יא	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20
ל	כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא	כ
3000	2000	1000	1000	900	800	700	600	500	400	300
ג̈	ב̈	א̈	תתר	תתק	תת	תש	תר	תק	ת	ש

eras finales pro numeris hoc modo

700	600	500	
ץ	ן	ם	ך

Numeri ſunt, uel

Ordinales

...eris	Maſculini generis		Fœminini generis	
אַחַת	Primus	רִאשׁוֹן	Prima	רִאשׁוֹנָה
שְׁתַּ	Secundus	שֵׁנִי	Secunda	שֵׁנִית
שָׁלֹ	Tertius	שְׁלִישִׁי	Tertia	שְׁלִישִׁית
אַרְבַּ	Quartus	רְבִיעִי	Quarta	רְבִיעִית
חָמֵ	Quintus	חֲמִישִׁי	Quinta	חֲמִישִׁית
שֵׁשׁ	Sextus	שִׁשִּׁי	Sexta	שִׁשִּׁית
שֶׁבַ	Septimus	שְׁבִיעִי	Septima	שְׁבִיעִית
שְׁמֹ	Octauus	שְׁמִינִי	Octaua	שְׁמִינִית
תֵּשַׁ	Nonus	תְּשִׁיעִי	Nona	תְּשִׁיעִית
עֶשֶׂ	Decimus	עֲשִׂירִי	Decima	עֲשִׂירִית

Dicitur enim אַחַד עָשָׂר undecim & undecimus, אַחַת עֶשְׂרֵה undecim
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה duodecim & duodecima, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim & trede-
s. אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim, חֲמִשָּׁה עָשָׂר · אַרְבַּע עֶשְׂרֵה quindecim,
ſeptemdecim, שְׁבַע עֶשְׂרֵה · שִׁבְעָה עָשָׂר · תִּשְׁעָה octodecim, תְּשַׁע עֶשְׂרֵה &c.
חֲמִשִּׁים quinquaginta, שִׁשִּׁים ſexaginta, שִׁבְעִים ſeptuaginta, שְׁמוֹנִים
ducenta, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת tercenta, אַרְבַּע מֵאוֹת quadringēta, חֲמֵשׁ מֵאוֹת quin
שְׁמוֹנֶה octingenta, תְּשַׁע מֵאוֹת noningenta, אֶלֶף mille, אֲלָפִים millia,
רִבּוֹתַ uiginti millia, רִבּוֹ רְבָבָן decies decem millia, ideſt centum millia.
de numeris.

lino deſinunt in he, in fœminino uerò carent ea litera prǽter rationem
e habet he, ſed in maſculino cū camez, in fœminino cū ſægol: à decem
it he & maſculina carēt ea: à uiginti ad centum cōmunis generis ſunt.
per יה ſed per טו eo quòd יה unū eſt ex diuinis nominibus, pro quo
uunt טו quod perinde quindecim ualet. Si plura noſce deſideras con
זברו לבר

N I S▸

Sequens Tractatus est suspensus in Indice sub his Verbis Antonij Reuclini Exegesis dictionum in psalmos Donec corrigerentur

EXEGESIS DICTIONVM IN PSALMOS SEX,

PER ANTONIVM REVCHLINVM.

EXEGESIS DICTIONVM IN PSALMOS SEX.

PSALMVS PRIMVS.

1 *BEATVS uir ille qui non ambulauit in consilio impiorum, & in uia peccatorum non stetit, & in sede derisorum non sedit.*

2 *Sed in lege Domini, desiderium eius: & in lege meditabitur die ac nocte.*

3 *Et erit sicut arbor plantata ad riuos aquarum, quæ fructum suum dabit in tempore suo: & folium eius non marcescet: & omnia quæ facit, feliciter prouenient.*

4 *Non sic impij, sed sicut gluma quam dispellit eam uentus.*

5 *Propterea non resurgent impij in iudicio illo, & peccatores in cœtu (seu consilio) iustorum.*

6 *Quoniam nouit Deus uiam iustorum, et uia peccatorum peribit.*

1 אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ
בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ
חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים
לֹא יָשָׁב׃
2 כִּי אִם־בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ
יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׃
3 וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם
אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא־יִבּוֹל
וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ׃
4 לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־כַּמֹּץ אֲשֶׁר
־תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ׃
5 עַל־כֵּן לֹא יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט
וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים׃
6 כִּי־יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ
רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

IN VERSVM PRIMVM.

HÆC vox אַשְׁרֵי ad uerbum sonat Beatitudines siue felicitates, & est nomen adiectiuum, quod Hebræi שֵׁם תֹּאַר id est nomen formæ uocāt, ut habes in tabula xv. & est numeri pluralis, instar nominum existentium in regimine genitiui, ut habes in tabula xvi. & dicitur tam de uno quàm de pluribus, secundū exigentiam uel uerbi uel nominis uel pronominis: quanquam sunt qui putant, substantiuum esse, quod Hebræi שֵׁם דָּבָר idest nomen rei uocant, ut apud Latinos diuitiæ: potest igitur uerti Beatus uir ille, uel beatitudines uiri. Rabbi Dauid Kimhi in commentarijs hanc dictionem ita explicat, מלת אשרי היא לעלם בלשון רבים וזה הטעם כי לא יאשרו האדם בטובה אחת שתמצא בו או בהצלחה אחת שתגיע לו אלא בטובות רבות שימצאו בו יאמרו עליו אשריו׃ hoc est, Dictio אשרי est perpetuò pluralis numeri: & hæc est ratio, Non beatum prædicant hominē ab uno bono quod inuenietur in eo, aut ab una felicitate quæ continget illi, sed à multis bonis, quæ inuenient in eo, prædicabunt de eo אשריו &c. Nostri uariè hanc uocem interpretantur, iam substantiuè, iam adiectiuè, iam in singulari, iam in plurali numero, iam nominaliter, iam pluraliter.

הָאִישׁ Nomen est speciei, quod Hebræi שֵׁם הַמִּין uocant, id est nomen collectionis indiuiduorum, ut habes Tabula decimaquinta. Et litera he, est הֵא הַיְדִיעָה id est he cognitionis siue demonstrationis, ut habes in Tabula sexta. Indicat Dauidem non de quouis homine loqui, sed de eo qui non ambulat in uia peccatorum, ut sequitur. Punctatur tamen litera he cùm camez est, propter literam gutturalem, quæ non est capax punctuli dages, quod semper sequitur illud he: mutatur igitur uox parua patha & dages, in uocem magnam camez, ut habes in tabula quarta. אִישׁ autem in Scripturis, accipitur etiam pro quisque, unusquisque, etiam pro re qualibet, ut Geneseos decimoquinto, uersu decimo, וַיִּתֵּן אִישׁ—בִּתְרוֹ לִקְרַאת רֵעֵהוּ id est, Et posuit unumquodque membrum è regione comparis sui. Potest igitur nomen uiri his supprimi, & sic uerti, Beatus ille qui, uel Beatitudines huius qui, &c. ut nullum sexus discrimen habeatur.

אֲשֶׁר Qui. Pronomen est relatiuum qui, quæ, quod, utriusque numeri & generis, & est frequentissimum: interdum schin litera pro hac dictione ponitur, & idem significat quod אֲשֶׁר de quo uide Tabulam quintam.

לֹא Communiter est aduerbium negandi.

הָלַךְ Ambulauit, præteritum est primæ coniugationis actiuæ uocis primi ordinis: potest etiam commodè reddi in præsenti, ambulat. nam Hebræi non habentes tempus præsens, utuntur præterito & futuro: & hoc frequens est, præsertim in Psalmis. de ea re sic scribit Elias oratione prima, fundamento quarto: Noueris præteritum & futurum esse, fundamenta seu origines omnium modorum seu operationum, poteritque homo per hos duos modos, satisfacere & loqui, uice omnium modorum, & is quoque usus est Bibliæ, quia abutitur illis modis, loco præsentis, infinitiui & imperatiui, &c. Sic & illa duo uocabula quæ sequuntur, stetit & sedit, pro præsenti stat & sedet, poteris accipere.

בַּעֲצַת In consilio. Nomen est uerbale, quod שֵׁם הַפֹּעַל uocant, ut habes in Tabula decimaquinta, à uerbo יָעַץ id est consulere, consiliari, deliberare: inde עֵצָה consilium: & est ex quiescentibus in pe iod, quorum quædam recipiunt literam mem à principio, & tunc mutatur iod in uau holem. Quædam uerò carent augmento literæ à fronte, sed desinunt tantùm in he fœmininum, quale est עֵצָה id est consilium: & hæc in regimine mutant zere punctum in scheua, & camez in patha: habet autem ain hateph patha, quia gutturalis nunquam punctatur cum scheua simplici, ut habes in Tabula quinta. He in regimine mutatur in tau. De hac forma nominum, uide oratione quarta Eliæ, fundamento secundo. Beth litera præpositionem in, ualet: & habet patha propter literam gutturalem, quæ punctat se & præcedentem literam.

רְשָׁעִים Impiorum. Pluralis numeri est, quod indicat ים syllaba, pluralis numeri, masculini generis. Res litera habet scheua, quod est mutatum ex camez Nam forma nominis est, רָשָׁע de ordine perfectorum. Vide Tabulam decimam sextam. רְשָׁעִים uerò ab animi perturbatione ac insano motu dictos, rabbi Dauid Kimhi putat, quum sic de hac dictione scribat: והרשעים הם החביבים לקנות ממון ותאות לבם בעולם הזה ולא יבחנו בין הטוב והרע ויגזלו ויגנבו ויהרגו בעבור הממון מרוב חרדת לבם כי ענין הרשע הוא החרדה : Hoc est, Impij sunt qui amant ad acquirendum diuitias, & desiderium cordis eorum ad præsens seculum, & non probant inter bonum & malum, & prædantur & furantur & latrocinantur propter Mammon, propter multam anxietatem uel sollicitudinem cordis eorum: quorum significatio הרשע significat, sollicitudinem, anxietatem, nimium habendi cupiditatem. Et subiungit locos scripturæ, quibus id probare conatur, ostenditque quare coniunxerit uocabula, Ambulare cum impijs, & Consilio: quoniam impij sedent & consulunt hominibus, hoc studium esse bonum, &c. Germani hoc uocabulo Gottloß optimè uim uocabuli exprimunt: qui Deum relinquit, Er laß Gott faren. Deriuatur autem à uerbo רָשַׁע idest impium esse, impiè agere, inquietum esse.

וּבְדֶרֶךְ Et in uia. Vau, coniunctio est copulatiua: punctatur cum schureck propter beth literam, quæ una est ex literis בומף Beth præpositio est, in. דֶּרֶךְ nomen est sex punctorum. De punctatione literæ uau, habes Tabula septima: de beth uerò, in quinta, in litera ל. Deriuatur autem à uerbo דָּרַךְ idest calcare, incedere, iter agere: accipitur etiam pro more, consuetudine ac modo.

חַטָּאִים Idest peccatorum. Est nomen uerbale pluralis numeri. Litera ח habet hatephpatha, quia gutturalis nunquam habet purum scheua à principio dictionis. Est formæ פַּעָל quia camez mutant in scheua. Significat autem peccatores, non qui quouis modo peccatis obnoxij sunt, sed qui iam perfricta fronte, ita peccatis sese addixerunt, ut inde meruerint cognomen, quales hi erant, qui in Euangelicis literis peccatores uocantur: Græcè ἁμαρτωλοὶ, qui ἕξιν comparauerunt peccandi, & quibus uolupe est peccare. Vnde Septuaginta, ἁμαρτωλῶν habent. Via igitur peccatorum, sunt mores & instituta, in quibus quasi uia gradientes uersantur. Et rabbi Dauid Kimhi ita exponit, non uiam ambulationis, sed consuetudinem & occupationem hominis & opera eius: כי החטא יעשה אותו האדם בהיותו עומד במקומו שוקט במעשה ובדבור ובלב ופירוש ובדרך איננו דרך ההליכה אלא המנהג ועסק האדם ומעשיו : Hoc est, Quia peccatum facit ipsum homo, quum stat in loco suo quiescens, in opere & sermone & in corde: & sensus est, Et in uia, non uia ambulationis, sed consuetudo & occupatio hominis & opera eius: subiungit locos scripturæ, quibus id probat.

עָמַד idest stetit. Est præteritum primæ coniugationis kal primi ordinis, nec incommodè etiam in præsenti, ut suprà accipitur, stat. Rabbi Dauid Kimhi sic exponit, לא נתערב ולא השתדל עמהם ולא עמד בחברתם בדי שלא ילמוד ממעשיהם ; idest, Non moram traxit, & non perseuerauit (uel luctatus est, uel sollicitus fuit) cum ipsis, & non stetit in societate eorum, ut non discat opera eorum.

וּבְמוֹשַׁב idest, Et in sede. Vau coniunctio copulatiua punctatur cum schureck propter beth literam. Beth præpositio est, in. Mem litera est heæmantica, quæ constituit nomen uerbale. Nam יָשַׁב radix uerbi est, & quoties recipiunt augmentum, litera iod mutatur in holem, ut habes oratione quarta, fundamento secundo Eliæ, ut מוֹשַׁב idest habitatio, sedes.

לֵצִים Idest derisorum. Pluralis est numeri derisorum, illusorum, superborum. Sic etiam transtulit Hieronymus, & in expositione huius Psalmi reddit rationem, quòd scilicet omnes discipulos suos peruersus doctor illudat, ut Esaias ait, Non sedi in consilio labentium. Septuaginta habent Pestilentiæ, uel potius ut Græcis est λοιμῶν pestilentiarum, aut pestilentum. ὁ λοιμὸς pestis, & λοιμώδης pestilens. quod autem sic mouerint, non uideo quid eos mouerit: nisi ita uelint, quemadmodum pestis omnia perdit & contaminat, sic etiam לֵצִים Quidam deducunt à לוּץ quod interpretari, idest reuelari, & manifestare quod est occultum & secretum. Inde fit nomen לֵץ תּוֹאַר idest illusor, derisor. לֵצִים opponuntur לַעֲנָוִים id est humilibus. Prouerbiorum tertio capite, אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן idest, An non illusoribus ipse illudit & mansuetis dat gratiam? Humiles uerò sunt, qui erubescunt obloqui, detrahere ac secreta reuelare. Rabbi Dauid Kimhi quoque dicit esse callidos scientia ad malum, hisce uerbis, והלצים הם הערומים ברעה לרעה ומתגאים ומדברים רעות על בני אדם ונותנים דופי ומום בבני אדם ומגלים סוד והלוה והענין הזה לאנשים בטלים יושבי קרנות ומפני זה אמר ובמושב לצים ; id est, Irrisores sunt uersipelles in cognitione mali, & elati uel insolentes, qui loquuntur mala de hominum filijs, & qui dant calumniam & maculam in filijs hominum, & reuelant arcanum alter alteri, & negocium hoc est hominum ociosorum, qui sedent in angulis: & propterea dicit, Et in sede derisorum non sedit, & cætera. Non ineptè uocabis illos Germanico uocabulo **lecker**.

יָשַׁב idest Sedit. Verbum est præteriti temporis primæ coniugationis actiuæ uocis, tertij ordinis, quiescentium in pe iod.

In uersum

¶ IN VERSVM SECVNDVM.

כי Ideſt Quia, quoniam, quòd, quando, quamuis, quanquam. Rabbi Dauid Kimhi, rationalem duntaxat coniunctionē eſſe putat: & coniunctum cum particula אם eſt Sic, ſed, niſi.

בתורה Beth litera, eſt præpoſitio In. תורה uocatur Lex. & litera he in fine mutatur in tau. Dicitur autem à uerbo ירה quod ſignificat informare, inſtituere: inde תורה Iod enim mutatur in uau, & præponitur argumentum tau literæ heemanticæ: ſignificat autem doctrinam, eruditionem, inſtitutionem, informationem. Eſt enim lex nihil aliud, quàm inſtitutio diuinæ uoluntatis Dei, quam ſequi debemus, ſi uolumus eſſe beati. Quidam etiam diducunt à תור quod eſt diſpoſitio, quòd Lex ſit diſpoſitio & forma præceptorum, quomodo fieri debeant. Habet autem Lex uarias appellationes.

Primò, uocatur תורה ideſt documentum, quòd normam oſtendit rectè uiuendi & agendi.

Secundò, עדות ideſt teſtimonium, quòd de uoluntate Dei nobis adferat teſtimonium.

Tertiò, פקודים ideſt commiſſiones, quòd complectatur ea quæ Deus nobis uult eſſe commendatiſſima.

Quartò, מצות ideſt præcepta, quòd contineat præcepta affirmatiua & negatiua. Hebræi enim faciunt duplicem ordinem præceptorum Dei. Alia uocantur מצות עשה hoc eſt Præcepta affirmatiua, quibus præcipitur quid fieri debeat: & horum tot eſſe dicunt, quot ſunt membra in corpore humano, nempe ducenta quadraginta octo. Alia uocant מצות לא תעשה ideſt Præcepta negatiua, ubi præcipitur quid non fieri debent: & horum tot conſtituunt, quot ſunt dies anni, hoc eſt tercenta ſexaginta quinque. In ſumma, omnium præceptorum faciunt ſexcenta tredecim, quæ complectuntur uoce Hebraica תריג cuius uocis literæ in numerum computatæ, tantum numerum conficiunt. Quum ergo dicunt מצות תריג intelligunt ſummam omnium præceptorum tam affirmatiuorum, quàm negatiuorum. Hinc ponuntur etiam duo ordines peccatorum. Alia enim dicuntur peccata omiſſionis. Alia, commiſſionis. Sentiuntq́ duo genera ſacrificiorum, ad hæc peccata expianda inſtituta eſſe: uidelicet, Sacrificium pro peccato, quod Hebræi חטאת Et ſacrificium pro delicto, quod אשם uocant: ſed אשם non ſolùm ſignificat oblationem pro delicto, ſed cuiuſlibet uti reſtitutionem, ut infrà Pſalmo quinto, uerſu decimo.

Quintò, משפטים ideſt iudicia & edicta, quòd omnia recto iudicio fieri in his deriuatur.

Sextò, חוקים Sunt ſtatuta & ceremoniæ, ſiue præſcripta diuina, quæ certam habent rationem.

Septimò, דרך ideſt uia, capiturq́ plerunque pro conuerſatione.

Quædam de Iehouah.

יְהוָה Eſt nomen Dei ineffabile diuinam ſignificans eſſentiam,ob cuius reuerentiam non profertur ab Hebræis,ſed legunt אֲדֹנָי adonai, quod Dominum ſonat,uel אֱלֹהִים ideſt Deum.Impoſitum nomen ab הָיָה ideſt fui,ab eſſe ſcilicet,quòd Deus cunctis rebus eſſe tribuat.Et obſerua hoc nomen יְהוָה quod unitatis myſterium,in ſe cõtinet,ut ueteres Iudæi dixêre,in ſuis Traditionibus.Nam per iod literam intelligitur Pater,qui eſt principium & origo omnium rerum.Per he Filius, per quem omnia quæ facta ſunt,eſſe cœperunt. Per uau,quæ eſt coniunctio copulatiua,intelligitur Spiritus ſanctus,qui eſt amor & nexus utriuſque qui ab utroque procedit. Geminatur autem he litera propter duplicem naturam,quæ eſt in Chriſto. Per primum he,intelligitur natura Diuina. Per he poſtremum,natura humana. Hoc nomen יהוה אדני dicebatur Hebræis שם המפורש ſchem hammephoraſch,id eſt nomẽ expoſitum,ſeu declaratum.Exponebatur autem per eos per nomen duodecim literarum, אבבן ורוח הקדש Pater,Filius & Spiritus ſanctus.Item per nomen quadraginta duarum literarum, quæ ſunt, אב אלהים בן אלהים רוח הקדוש אלהים שלשה באחד אחד בשלשה׃ Id eſt, Pater,Deus eſt:Filius,Deus eſt:Spiritus ſanctus,Deus eſt:tres in uno, & unum in tribus. De hoc uocabulo conſule,quæ Galatinus ſcribit in libro de Arcanis catholicæ ueritatis contra Iudæos,libro ſecundo,capite decimo.

חֶפְצוֹ Vau in fine affixum pronominale eſt eius à חָפֵץ uerbo coniugationis kal,ideſt uelle, complacere,complacentiam aut uoluntatem habere.Inde nomen uerbale quinque punctis, חֵפֶץ ideſt uoluntas:ſed non ſimpliciter uoluntatem ſignificat,ſed qui habet uoluntatem & delectationem coniunctam:& eſt ſenſus,Voluntas eius,ideſt uoluptas, ſtudium & opera.

וּבְתוֹרָתוֹ Ideſt,& in lege eius. Vau litera ab initio eſt,coniunctio copulatiua:punctatur autem cum ſchureck, propter literam beth. Beth præpoſitio eſt, in:& uau in fine affixum,eſt pronominale תּוֹרָה ideſt lex.He litera in fine mutatur in tau molle,propter affixum:de qua in tabula decima octaua. Repetitur autem Legis uocabulum,more huius Linguæ ſanctæ:habent enim repetitiones Hebræi pro elegantia.Non igitur eſt ſuperfluum:nam ut Hebræi dicunt,Omnis repetitio habet αὔξησιν.Sic quoq; ſcribit rabbi Dauid Kimhi, ובתורתו כפלו בתורתו רמנחג הלשון כמו נח נח ג פעמים בפסוק אחד וב ישראל בפסוק אחד ואחרים וולתם כי כן דרך לשון עברי ואמרו כי הוא דרך צחות׃ Ideſt,Et in lege eius germinauit,& in lege eius,iuxta morem linguæ,ſicut Geneſeos ſexto capite, Noah,tribus uicibus in uno uerſu:& bis ponitur uox Iſrael,in uno uerſu:& ſimiles loci ſunt præter illos:nam ſic mos eſt linguæ Hebraicæ,& dicunt quòd ſit elegantia.

יֶהְגֶּה Iod est litera ethan, tertiam personam futuri temporis constituit. Radix est הָגָה de ordine quiescentium in lamed he, quod est loqui tam ore quàm corde: & dicitur hoc uerbum de animalibus irrationabilibus, & maximè de auibus quæ mussitant, ut testatur Rabbi Ioseph, quòd non significat clamare uel loqui, sed garrire & mussitare. Sunt tamen qui uelint potissimum loqui ore, & metaphoricè meditari, quòd meditatio sit quædam cordis loquutio, & quando dicitur de auibus et alijs irrationabilibus significare, illorum proprium uel garrire, uel rugire. Si ergo legamus Meditabitur, sensus est is, Non simpliciter legit, sed diligenter meditatur. Si uerò legamus Loquetur, significat perpetuò disserere & sedulò, ut etiam alios legem doceat.

יוֹמָם Significat יוֹם diem tam artificialem quàm naturalem, uigintiquatuor horarum: interdum enim significat tempus, quo Sol est super terram. Sed geminato mem, ut hoc loco, diem artificialem significat, præsertim quum additur וָלָיְלָה Vau est coniunctio copulatiua: punctatur uerò cum camez, quia coniungit duo substantiua in sensu uno, de quo uide tabulam sextam. לַיִל idest nox, & cum he masculeo לַיְלָה Est hoc loco species hyperbolis, quam Hebræi גוזמה & עלגה uocant: quod nunquam non, nullum tempus ociosè permittit, quod non impendat sacris literis.

IN VERSVM TERTIVM.

וְהָיָה Idest, & erit. Vau litera, præter id quod est coniunctio copulatiua, quod Hebræi uau חִבּוּר idest coniunctionis, uocant. Est hoc in loco etiam uau הִפּוּךְ idest conuersionis, quod hoc in loco conuertit præteritum in futurum. Et nota, quando hæc litera habet scheua, tunc uertit preteritum in futurum quando uerò patha, uertit futurum in præteritum: de qua re consule orationem primam, fundamento quarto, signo quarto.

כְּעֵץ Caph litera est nota similitudinis, habetq; uim comparandi rei ad rem, unde כַּף דִּמְיוֹן appellatur, ut Hebręi dicunt, דרך המקרא בשרוצה להשות שני דברים יחד להטל כף הדמיון בשני הדברים הנשתוים וזה לקצר הלשון: idest, Mos scripturæ est, quando uult æquare duo pariter, adijcit caph similitudinis, duabus rebus simulandis, idq; causa breuitatis. עֵץ autem lignum siue arborem significat.

שָׁתוּל Participium est præteriti temporis uerbi שָׁתַל plantare, primæ coniugationis actiuæ uocis kal primi ordinis.

עַל Idest super, ad, iuxta, apud, in, contra, aduersus.

פלגי

פַּלְגֵי pluralis numeri est in regimine, aliàs פְּלָגִים habet, & in singulari פֶּלֶג idest riuus, sic appellatus quòd à suo fronte diuidatur, à uerbo פָּלַג idest diuidere, separare. Septuaginta habent διεξόδους idest decursus: sed rabbi Dauid Kimhi simpliciter hanc dictionem accipit ופי' פלגי מים שהיא פלג מים מזו הפיאה ויעברו תחתיו ולעולם הוא עליהם: id est expositio, iuxta riuos aquarum, quòd scilicet est diuisio aquarum ex ista parte, & est diuisio ex altera parte, & perpetuò eis nititur.

מָיִם pluralis numeri est, מַי idest aqua, מָיָה est radix, unde מַיִם & מַי & מֵיֵי & est semper pluralis numeri, sicut apud Latinos diuitię. Est igitur quintæ speciei, ut habes tabula xvij. Venit quoque secundum formam dualem, ob duplicem aquam, superiorē uidelicet & inferiorem, quas diuidit firmamentum.

פִּרְיוֹ Vau in fine, est affixum pronominale. פְּרִי fructum significat, à uerbo פָּרָה idest crescere, fructificare, quiescentium in lamed ה he.

יִתֵּן iod constituit tertiam personam futuri temporis, & dages in ת est forte, indicat defectum literæ nun נ Nam נָתַן uerbi radix est, coniugationes tamen ordinis compositi hoc est, ex defectiuis in extremitatibus, & non inuenitur nisi hac dictio. Coniugationem illius dictionis habes in tabula decimaquarta.

בְּעִתּוֹ beth litera est prępositio, in: uau in fine affixum, pronominale. עֵת idest tempus: quære in dictione עֵת

וְעָלֵהוּ Vau in fine affixum, est pronominale: uau à principio, coniunctio copulatiua. עָלֶה idest folium, ponitur hoc loco in regimine plurali.

יִבּוֹל Iod cōstituit tertiam personam futuri temporis: dages in beth est forte, indicat defectum literæ nun: nam radix est נָבַל quod propriē significat Hebræis marcescere, sicut folia arborum calore uel plaga aliqua marcescunt, ut habemus Exodi decimo octauo. Et quidam hoc discrimen faciunt inter נָבַל cum beth, ut significet marcescere, & נָפַל cum pe, cedere. Septuaginta habent ἀπορρυήσεται idest defluet.

יַעֲשֶׂה Iod tertiam personam constituit futuri temporis, punctatur autem cum patha, propter literam ain gutturalem, quæ punctat se & præcedentem literam, ut habes in Tabula quarta, à uerbo עָשָׂה primæ coniugationis quiescentium in lamed he, hoc est uerborum quinti ordinis.

יַצְלִיחַ Futurum est coniugationis hiphil, quod indicat iod à principio dictionis cum patha, & iod in medio dictionis, & est significationis primæ speciei transitiuæ ad duo, ut habes tabula nona. צָלַח in קַל significat prosperare, siue prosperari deponens, prosperum fieri, secundare. Et potest esse lectio duplex. Quidam enim referunt ad arborem: quicquid protulerit huiusmodi arbor ad aquas, omnia feliciter prouenient, nihil peribit, & id propter humorem. Vel potest referri ad personam hominis, quem Dauid hîc comparat homini: quasi dicat, quicquid

quid huiusmodi homo (qui scilicet cauet ab impijs hominibus, uersaturque in lege Domini) agit, prosperè proueniet.

¶IN VERSVM QVARTVM.

בֵּן Particula est, quæ aliquando constituit aduerbium similitudinis, aliquando affirmatiua est.

הָרְשָׁעִים He litera est הֵא הַיְדִיעָה idest cognitionis, & punctatur cum camez, propter ר res literam, quæ non est capax punctuli dages: quare uox parua patha migrat cum puncto dages in magnum camez. Reliqua suprà.

לֹא כֵן Non sic. In Hebræo non repetitur, sicut in Græco, οὐχ οὕτως bis ponitur.

כַּמֹּץ Habet Latina translatio, sicut puluis: sed מֹץ non puluerem significat, sed propriè Hebræis est minutissima palea. Græcis χνοῦς idest sordes, quæ prorsus nulli usui accommodæ sunt, tantùm dispersæ uento omnia commaculant, & oculos hominum lædunt. Caph litera est similitudinis, de qua in tertio uersu: habet autem patha & mem litera dages, quia usurpat sibi punctum הֵא הַיְדִיעָה idest demonstrationis. uide Tabulam quintam de punctatione literarum כלב Nam scribendum erat כְּהַמֹּץ

תִּדְּפֶנּוּ Dispellit eam. Tau litera est nota futuri temporis, & daleth habet dages forte, quod indicat defectum literæ nun. Nam נָדַף uerbi radix est. נּוּ cum litera uau & dages, est pronomen Eum, numeri singularis. Significat autem נָדַף proijcere, propulsare, propellere: & quod Græci addunt, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, idest à facie terræ: in Hebræo non habetur, sed simpliciter, Quam dispellit eam uentus.

רוּחַ Est uox ambigua, quæ tam uentum, quàm spiritum significat; sed hoc loco pro uento elementali ponitur.

¶IN VERSVM QVINTVM.

יָקֻמוּ Iod litera nota est futuri temporis uerbi קוּם idest surgere, stare, suscitare, erigere: non surgent, uel potius stabunt. Similem habes loquendi modum Esaiæ uigesimósexto, Moriuntur, non uiuent, & deficiunt, non resurgent. Est autem sensus, Non subsistent in illo extremo iudicio: ubi reddenda est ratio omnium factorum, coram iusto iudice, qui non potest corrumpi muneribus, sed cuique reddet secundum opera sua. Sumitur etiam non raró in sacris literis uocabulum surgendi, pro stare, solidum esse, Esaiæ capite septimo.

בַּמִּשְׁפָּט Beth litera præpositio est, in:& mem litera habet dages propter הַא הַיְדִיעָה cuius punctum recipit beth, alioqui scribendum fuisset בְּהַמִּשְׁפָּט Mem autem litera est heæmantica, quæ constituit nomen uerbale. Radix est שָׁפַט idest iudicare.

בַּעֲדַת Beth litera ualet præpositionem in,& punctatur cum patha, propter ain literam gutturalem:& tau in fine, est loco literæ he, quia est in regimine:& est forma illorum uerborum, quæ descendunt à uerbis quiescentibus in pe iod,& iod abijciunt, assumentes in fine he fœmininum: nam radix est יָעַד idest conuenire, congregare, constituere certum tempus. Inde עֵדָה significat non simpliciter collectionem & concilium, sed quando ad certum locum & tempus conuenitur. Habet igitur emphasim,& litera beth habet punctum ipsius he haiediah: eadem ratio punctationis literæ ain, quæ suprà in uersu primo, dictione בַּעֲצַת

צַדִּיקִים Pluralis numeri est ים syllaba. Iod in medio, est litera heæmanthica. Singulare est צַדִּיק iustus: nomen תֹּאַר uerbi, צָדַק idest iustificare.

¶IN VERSVM SEXTVM.

יוֹדֵעַ Participium est præsentis temporis coniugationis קַל Habet autem suam energiam: nam יָדַע uerbum tertij ordinis quiescentium in pe iod, nam simpliciter significat nosse ut aliquid ames, foueas, bene facias, bene uelis:& ita agnoscit Deus suos:& hoc frequentissimum est in Scriptura, ut infrà: Deus, quid est homo, quòd ita eum agnoscis, idest amas. Hanc uim significandi habet hoc in loco.

תֹּאבֵד Tau litera futuri temporis est, à uerbo אָבַד quod in coniugatione kal uerbum intransitiuum est, idest perijt. Significat autem ita perire, ut nulla prorsus sit recuperatio: sed in coniugatione piel, he dages est transitiuum, perdere.

EXEGESEOS DICTIONVM
PRIMI PSALMI
FINIS.

PSALMVS SECVNDVS.

AD quid tumultuantur gentes, & populi meditantur inane.	1	לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ־רִיק :
Sistunt se reges terræ, & principes simul ineunt consilium aduersus Deum, & aduersus unctum eius.	2	יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל־יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ :
Disrumpamus uincula eorum, & proijciamus à nobis funes eorum.	3	נְנַתְּקָה אֶת־מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ :
Sedens in cœlis ridebit, Dominus subsannabit eos.	4	יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג־לָמוֹ :
Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in indignatione sua (uel furore suo) terrebit eos.	5	אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ :
Et ego constitui regem meum, super montem Zion sanctum meum, uel sanctitatis meæ.	6	וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי :
Memorabo ad decretum (narrabo tanquam publicum decretum) Dominus dixit ad me, Filius meus tu, ego hodie genui te.	7	אֲסַפְּרָה אֶל־חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ :
Pete à me & dabo gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam fines terræ.	8	שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ :
Confringes eos uirga ferrea, sicut uas figuli conteres (uel dissipabis) eos.	9	תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם :
Et nunc reges prudenter agite, erudimini iudices terræ.	10	וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי־אָרֶץ :
Seruite Deo in timore, et exultate cum tremore.	11	עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה :
Osculamini filium, ne forté irascatur, & pereatis de uia, quoniam ardere cœperit breui ira eius: beati omnes qui confidunt in eo.	12	נַשְּׁקוּ־בַר פֶּן־יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי־יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל־חוֹסֵי בוֹ :

¶IN VERSVM PRIMVM.

לָמָּה: מָה sive מַה aut מֶה Est particula interrogans quid aut qualis sit res, aut quid sit res, & quomodo se habeat: & non est interrogatiuæ personæ, sicut מִי idest quis, & ל est litera seruilis constituens præpositionem ad: ut, ad quid, uel propter quid, uel ut quid: & mem litera habet dages post uocem magnam, quod fieri non posset, nisi etiam haberet accentum, ut habes in tabula tertia.

רָגְשׁוּ uau constituit tertiam personā præteriti pluralis numeri uerbi רָגַשׁ primæ coniugationis primi ordinis, significat congregare, tumultuare, tumultū facere. רָגְשׁוּ congregatæ sunt, congregauerūt se gentes aut tumultū fecerunt. Septuaginta, ἐφρύαξαν idest fremuerunt. Hieronymus, congregauerunt se, significat autem hoc in loco turmatim & per tumultum congregare. Rabbi Dauid Kimhi, ורגשו עניין סבוץ והמון רב כמו תסתירני מסור מרעים מרגשה פעלי און : Idest, significatio רָגְשׁוּ congregatio & multitudo magna, sicut Psalmo lxiiij. Abscondes me à concilio malignantium, à multitudine uel commotione operantium iniquitatem: hoc est, qui uirulentis conuicijs suis excitabāt seditionem

ac tumultum. Sumitur quoq; in bonam partem, ut Psal. lv. בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ idest In domo Dei ambulabimus coniunctim. Septuaginginta, ἐν ὁμονοίᾳ, idest In consensu. Rabbi Dauid Kimhi בחבורה coniunctim seu cum societate. quasi dicat, etiam quando ambulabimus ad domum Dei ut oraremus. Sed hoc in loco sumitur in malam partem.

גּוֹיִם Pluralis numeri est גוי idest gens, natio, quo nomine doctores Hebræorum appellant omnes, qui non sunt de Israel. Sed generale est nomen ad quamlibet gentem.

וּלְאֻמִּים Plurale est uau coniunctio copulatiua, habet schureck, propter scheua sub lamed, לְאֹם uel לְאֹם idest populus, gens. Quidam uolunt גּוֹיִם perpetuò gentem significare, לְאֻמִּים uerò Iudæos: id quidem in multis uerum est, sed non in omnibus.

יֶהְגּוּ Iod constituit tertiam personam futuri temporis, uau pluralem numerum: de hoc uocabulo suprà Psalmo primo, uersu secundo, הָגָה

רִיק idest Inanitas, uacuitas: hoc loco, meditabuntur, loquentur. רִיק idest inaniter, in uanum. Septuaginta, κενὰ idest inania. Rabbi Dauid Kimhi, ואמר ריק כל דבריהם idest loquentur inanitatem, quia uanitas omnia uerba eorum. רִיק Hebræis propriè significat tale quiddam, quod non est stabile & diuturnum, quod non est solidum, etiam si uideatur habere speciem diuturnitatis, quod reuera non est.

¶ IN VERSVM SECVNDVM.

יִתְיַצְּבוּ Iod, constituit tertiam personam futuri temporis. Tau, litera est characteristica coniugationis quartæ hithpael cognominatæ: quæ uerba retransitiuam habent significationem. Vau in fine, nota est pluralis numeri, à uerbo יָצַב Et sensus est, quòd seipsos opportunè Deo & populo eius, ut notet illorum temeritatem & præsumptionem. יָצַב idest stare, stare fecit, statuet, erexit.

מַלְכֵי Pluralis numeri est in statu regiminis, & est formæ פֶּעֶל quæ primum segol aliquando mutant in hireck, aliquãdo tamen in patha, ut hoc loco rabbi Dauid Kimhi sic scribit, וקראם מלכים ורוזנים אף על פי שלא ראינו בשום מקום שקראם אלא סרני פלשתים הם בגאותם היו חושבים עצמם מלכים ואינם ; idest Et uocauit eos reges & principes, licet uidimus eos in ullo loco reges uocatos, sed magistratus Philistæorum, ipsi in superbia eorum existimauerũt seipsos reges, & non erant ipsi reges.

אֶרֶץ Nomen est sex punctorum פֶּעֶל sicut מֶלֶךְ & significat terram. Habent tamen Hebræi alia uocabula, quibus terram nũcupant, sed est aliquod discrimen, ut sunt אֲדָמָה יַבָּשָׁה אֶרֶץ תֵּבֵל עָפָר. Nomen generale est אֶרֶץ comprehendens terram uniuersaliter, tam habitabilem quàm inhabitabilem: atque אֶרֶץ deductum uolunt à uerbo רוץ quod currere significat, propter sphæricum illud corpus supernũ, quòd terram perpetuo cursu iugiter ambit. Alij, à רָצָה deriuant, idest uoluit, concupiuit

piuit,eo quòd terra iugiter appetat afferre fructum. תֵּבֵל tantùm orbem habitabilem,quam aliâs יִישׁוּב Hebræi uocant עָפָר & אֲדָמָה lutum & puluerem ſignificat,ſed rarius אֲדָמָה quàm עָפָר ponitur. אֲדָמָה autem à colore ruſo ſic eſt appellata: inde אָדָם hominem ſignificat, quod ex terra ſumptus,uel à colore יַבָּשָׁה arida dicitur,quòd omni deſtitueretur fructu.

וְרוֹזְנִים Pluralis numeri eſt ים ſyllaba. Vau coniunctio copulatiua. רָזַן inde רוֹזֵן idem eſt quod שַׂר ideſt princeps,& מֶלֶךְ ideſt rex. Sunt tamen qui nolunt reges uel principes,ſed ſenatores & ſummos conſiliarios: hi enim potiſſimùm conſpirauerunt contra Chriſtum, ut ſunt apud nos Principes electores,penes quos poteſtas eſt.

נוֹסְדוּ Paſſiuum eſt niphal pluralis numeri,præteriti temporis,ideſt conſiliati ſunt: à סוֹד quod arcanum conſilium ſignificat. Alij autem à uerbo יָסַד deducunt,quod fundare ſignificat. Rabbi Dauid Kimhi ונאמרת העצה בלשון יסוד כי בן העצה למעשה כמו היסוד לבניין ׃ ideſt Et uocatur conſilium in lingua Hebraica fundamentum, quoniam ſic conſilium ad opes,ut fundamentum ad ædificium. יָסַד enim fundare ſignificat. Immobili enim & immutabili conſilio decreuerunt perdere Chriſtum. Et notat rurſus eorum confidentiam,quòd nimium confiſi ſunt eorum potentia,conſilio & multitudine.

מְשִׁיחוֹ Vau affixum eſt pronominale. מָשִׁיחַ eſt nomen תֹּאַר & ſignificat unctum, χριστός, à uerbo מָשַׁח ideſt ungere.

¶IN VERSVM TERTIVM.

נְנַתְּקָה Nun conſtituit primam perſonã futuri temporis pluralis numeri, cõmunis generis: alterum nun eſt nota coniugationis niphal: dages in tau indicat defectum nun literæ radicalis,nam נָתַק uerbi radix eſt,quod ſignificat eradicare, extirpare, euellere, transferre, rumpere, diſrumpere,diſſoluere.

אֵת Apud Hebræos non tantùm eſt ſimplex caſuum nota,ſed quæ ſimul ipſiſſimam rei ſubſtantiam demonſtrat atque ſignificat,ut præceptor noſter piæ memoriæ D. Lutherus optimè animaduertit Gen. iiij. ubi ſic habetur, קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהֹוָה ideſt Acquiſiui uirum ipſum Iehoua: ut de Chriſto intelligatur, illumq́ uerum Deum & hominem inde probari poſſit, & cætera.

מוֹסְרוֹתֵימוֹ Pluralis numeri cũ affixo pronominale ſyllabico מוֹ quæ conſtituit pronomen relatiuũ Eorum,eis,eos: & nota quòd fœminina pluralia recipiunt affixa duplici ſigno pluralis numeri,hoc eſt manente iod ſigno maſculini & tau ſigno fœminini,ut מוֹסֵר uinculum,in plurali dicis מוֹסְרוֹת cum affixo מוֹסְרוֹתָיו & cum affixis ſyllabicis habent formam pluralis conſtructiui,ut מוֹסְרוֹתֵימוֹ uide tabulam de Affixis pronominalibus, xviij. מוֹסֵר autem uinculum ſignificat,& ſunt funes ro-

bustiores, per quos significare uolunt unanimem consensum populi Israelitici, ut hic per funes intelligatur dominium, regnum & conspiratio Israelitarũ. Est autem eorum formæ, quæ deriuantur à uerbis quiescentibus in pe iod, quod mutatur in holem: nam radix uerbi est יָסַר uincere, ligare.

וְנַשְׁלִיכָה Vau coniunctio est copulatiua, nun nota futuri temporis primæ personæ, pluralis numeri, generis cõmunis: iod in medio & patha sub nun, notæ sunt coniugationis hiphil, hoc est, tertiæ actiuæ uocis שָׁלַךְ in coniugatione קַל est proijcere.

מִמֶּנּוּ à מִן idest deinde, מִנִּי & cum pronominibus geminatur mem מִמֶּנִּי & dages in mem indicat defectum literæ nun pro מִנְמֶנִּי

עֲבֹתֵימוֹ Est nomen thoar pluralis numeri, cum affixo syllabico pronominali: & est eorum formæ quæ habent sub prima camez & secunda holem, & in statu affixionis mutatur camez in scheua, sed quia hoc loco ain est gutturalis, habet scheua compositũ, & propter affixum syllabicum habet formam pluralis constructiui, significat autem עֲבוֹת funem perplexum & complicatum. Septuaginta, τὸν ζυγὸν αὐτῶν idest iugum ipsorum, fortassis ideo quòd iugum ceruicibus boum alligetur, alioqui iugum עֹל uel מוֹטָ Hebraicè dicitur. Hieronymus habet, laqueos eorum.

IN VERSVM QVARTVM.

יוֹשֵׁב Participium est præsentis temporis, quod uocatur בֵּינוֹנִי idest intermedium, quia medium inter futurum & præteritũ est, nam Hebraismus non habet uerbum proprium, quod significet istud tempus: grammatici Hebræorũ uocant illud שֵׁם הַפּוֹעֵל idest nomen operans, & uerius est adiectiuum quàm uerbum, de qua re consule grãmaticam Heliæ, oratione prima, fundamento quinto.

בַּשָּׁמַיִם Beth litera præpositionẽ in ualet, punctatur tamen cum patha, & dages in schin sequitur, quia tenet locum literæ הֵא הַיְדִיעָה idest demonstrationis, ut habes in tabula quinta de Punctatione literarum כלב Et emphasim habet, quasi dicat, Ille qui sedem suam collocauit in sublime in cœlis, quo nemo potest mortalium ascendere, unde nemo detrudere eum potest, ille ridet conatus, consilia & studia eorum. Est autem שָׁמַיִם uox composita ex שׁ & מַיִם quænam sunt aquæ: uel ex מַיִם & שָׂא idest sustine aquas, quòd cœlum aquas sustinet: uel ex מַיִם & אֵשׁ שָׁם quòd scilicet ibi est ignis & aqua, uel quòd Deus ignem & aquam commiscendo, ex utroq; elemento confecerit: de hoc uocabulo consule quæ scripsit piæ memoriæ D. Volfgangus Fab. Capito, in hexaemero suo.

יִשְׂחָק Iod constituit tertiam personam futuri temporis singularis numeri, שָׂחַק primi ordinis, idest ridere, irridere, subsannare: significat & צָחַק ridere; nam nonnullas scias esse literas quæ sunt eiusdem prolationis

tionis,ut ש & צ quę sunt literæ dentales,& sæpe una ponitur pro alia: quod diligenter notabis:nam ad hoc utilis est diuisio literarum in tabula tertia.

אדֹנָי Hoc nomen quando sub nun litera habet camez,ut hoc loco,sacrum nomen est,& semper de creatore dicitur, & pro Deo accipitur: cum patha uerò tribuitur etiam hominibus. deducitur ab אָדֹן אדון Dominus.Et ponitur hoc loco אֲדֹנָי pro absoluto singulari.

ילעג Futurum est tertiæ personæ singularis numeri, quod indicat iod coniugationis kal primæ actiuæ לָעַג idest deridere,irridere,subsannare.

לָמוֹ idem est quod לָהֶם idest ipsis,illis, ל deseruiente.

IN VERSVM QVINTVM.

אז Idest tunc,est aduerbium temporis,& uerbum futurum cui iungitur:in lingua sancta communiter capitur pro præterito,sed hoc loco retinet significationem futuri temporis.

יְדַבֵּר Iod constituit tertiam personam futuri temporis:dages in beth est forte,& nota est coniugationis piel secundæ actiuę: rarò reperitur hoc uerbum in coniugatione kal,sed in piel דִּבֵּר

אֵלֵימוֹ Præpositio est אֶל cum affixo pronominali syllabico,& istę duæ præpositiones עַל & אֶל in affixorum subiunctione omnino insequuntur formam nominum in plurali numero masculini generis,mutantq; cum omnibus affixis punctum sægol in zere,& patha in camez, nisi cum affixis כֶם כֶן הֶם הֶן & ubi sægol & patha mutantur in hatephpatha.

בְּאַפּוֹ Beth prępositio est In,& dages est leue,nihilq; significationis habet,nisi quòd moneat literam duriusculè proferendam:dages uerò in pe,est forte,& indicat defectum literę nun,nam radix est אָנַף idest irasci: uau in fine affixum,est pronominali אַף idest nasus & furor,sic appellatus,quòd in naso conspiciatur,& facies sic appellata,quòd eius pars superior sit nasus.

וּבַחֲרוֹנוֹ Vau litera coniunctio est copulatiua, punctatur cum schurec propter literam beth. Beth præpositio est in punctatione cum patha propter heth literam gutturalem:uau in fine affixum est pronominale. חָרוֹן iram,furorem & excandescentiam significat,à uerbo חָרָה idest irasci,excandescere,furore succendi.

יְבַהֲלֵמוֹ Litera iod tertiam personam futuri temporis constituit. מוֹ uerò affixum pronominale syllabicum est,& retinet formam nominis constructiui. בָּהַל est radix uerbi primæ coniugationis actiuæ kal, & terrere significat.Septuaginta interpretes habent ταράξει αὐτούς, id est conturbabit eos.

IN VERSVM SEXTVM.

וַאֲנִי Vau coniunctio est copulatiua, punctatur cum patha propter א literam gutturalem. אֲנִי pronomen est declinabile, ut habes in tabula decimaoctaua, primæ personæ.

נָסַכְתִּי Præteritum est actiuum primæ personæ, significat autem libare, fundere: & quia reges oleo perfundebantur, quum regno præficerentur, utitur hîc Propheta uerbo נָסַךְ Secundum uerò aliquos est מלכתי idest Regnare feci regem meum, idest feci ut esset ex principibus meis. & rabbi Dauid Kimhi, ומלת נסכתי עניין סריגות וגדולת idest Et dictio נסכתי significatio est Principem constituere & magnificare. & adducit locos Iosue decimotertio, uersu uigesimoprimo, Duces Sihon: & Danielis undecimo, uersu octauo, Etiam deos eorum cum principibus eorum. & addit ומלכי רל' המלך שלי כי אני המלכתיו idest Et regem meum, uult dicere regem meum, quoniam ego regnare feci eum. Septuaginta, κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ, idest Ego constitutus sum rex ab eo, sed Deum ipsum inducit de rege suo à se constituto testificantē. Verba in Hebræo sunt plana.

מַלְכִּי Iod in fine affixum est pronominale מֶלֶךְ Nomen sex punctorum, & ea nomina in affixorum subiunctione mutant primum segol in hireck, & secundum in scheua: excipiuntur tamen quæ primum in patha mutant, ut est dictio מֶלֶךְ & uocat regem suum quòd Dominus eum elegerat & unxerat per prophetam suum (nam officium erat prophetarum ungere reges) quo nimirum uoluit indicare, quòd nulli debeant eligi in reges, nisi iussu suo & instituto per prophetam, per quem ostenderetur idoneus ad regem. deinde sic se habebat: primò, oleum fundebatur super caput illius: deinde in modum coronæ ungebatur caput, & præsertim facies, à propheta: postremò quod reliquum erat in cornu, fundebatur prorsus super eum, ut deinde distillaret in reliquū corpus, & in omnia membra, & cætera.

צִיּוֹן Nomen est montis, qui aliàs הר יהוה idest mons Dei dicitur, & in uertice erat arx munitissima, quam Dauid primus cœpit, & ante eum nemo potuit arcem illam expugnare, nam benè munita fuit. Rabbi Dauid Kimhi de ea sic scribit in Commentarijs, ואחר על ציון הר קדוש לפי שלא נכבשה מצודת ציון עד שבא דוד לכבשה' לפי כך נקרא ציון וירושלם עיר דוד: Dixit super Zion montem sanctitatis, propterea quòd non est expugnata munitio, uel arx Zion, usque quòd uenit Dauid ad expugnandam: propterea uocatur Zion & Hierusalem, ciuitas Dauid.

הַר uel הֲרַר idest mons.

קָדְשִׁי Iod in fine affixum est pronominale, & propterea ק habet loco holem hatephcamez, est enim nomen קוֹדֶשׁ idest sanctitas: ea nomina mutant in affixorum subiunctione singul. & in plur. atque in regimine plurali holem in hatephcamez & segol in scheua, ut habes tabula decimasexta: deriuatur autem à uerbo קָדַשׁ idest sanctificare.

In uer-

IN VERSVM SEPTIMVM.

אספרה Aleph constituit primam personam futuri temporis, dages in pe est forte, & est nota coniugationis secundę actiuæ, piel. Est autem hic uersus planè ambiguus, eo quòd uariam habeat exemplaria lectionem. Nam אל intrinsecus scribitur cum segol, & extrinsecus cum zere. Inde quidam legunt cum segol אֶל pro articulo את accusatiui casus, Narrabo decretum. Alij uero cum zere אֵל quòd Deum significat, Narrabo Dei præceptum. Septuaginta legunt διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου, idest Prædicans præceptum Dei. Sed Hieronymus legit cum segol. Et Hebræi quoque אל pro articulo את quæ sententia magis conuenit sacræ scripturæ. D. Lutherus piæ memoriæ uertit, Ich will von eyner sollicher weyß predigen legit pro narratiua particula: sed Hebræi sonant, Narrabo ad statutum, hoc est tanquam publicum statutum, nunquam abolendum, sed publicandum. חוק ut suprà, sunt statuta & cęremonię, siue præscripta diuina, quæ certam habent rationem: quasi dicat, Ex solenni iam cæremonia, uel ex præscripto diuino, & ex lege statutoque memorabo, Deus ad me dixit. Et חוק etiam morem & consuetudinem significat. Quidam legunt, Semper habebo, semper mihi mos erit prædicandi. Et sic legit rabbi Dauid Kimhi, אספרה אל חוק זהו מזמור דוד שאמר זה הסיפור אשים לי לחוק ולמנהג ומה הוא הסיפור כי יהוה אמר אלי בני אתה׃ hoc est, Narrabo decretum: hęc narratio Dauidis est quod dixit, Hanc narrationem ponam mihi in præceptum & consuetudinem: & quę hęc narratio? quoniam Deus dixit ad me, Filius meus tu. Ex his uidere poteris, quæ sit utilitas cognitionis linguæ sanctæ.

אמר Præteritum est primę coniugationis actiuę, tertię personę ordinis tertij quiescentium in pe aleph.

אלי Prępositio est cum affixo pronominali, uide suprà uersu quinto psalmi octogesimi noni.

בני Iod affixum est pronominalis, & dicitur בֵּן filius, à בָּנָה idest ędificauit: quòd filius sit quasi ædificium aut ædificatio patris & matris.

אתה Pronomen est declinabile secundę personę masculini generis.

אֲנִי Pronomen primę personę.

הַיּוֹם He litera est הֵא הַיְדִיעָה idest demonstrationis: & propterea litera iod habet dages. Hebręi referunt ad historiam, ad eum diem quo Dauid unctus erat in Regem. Sic & rabbi Dauid Kimhi scribit, אני היום ילדתיך היום שנמשח הוא היום שלקחו האל לו לבן׃ idest, Ego hodie genui te. Hodie, quando accepit illud Hodie? quando accepit ipsum Deus sibi in filium.

יְלִדְתִּיךָ Pręteritum est primę coniugationis actiuę ordinis tertij quiescentium in pe iod. Caph in fine affixum est pronominale. תי terminatio primę personæ præteriti, & propter caph affixum punctatur iod cum scheua, & ל lamed cum hiric. Radix est יָלַד

שְׁאַל Imperatiuus est primę coniugationis actiuę kal primi ordinis, radix est שָׁאַל

מִמֶּנִּי Deducitur à מִן idest, deinde מִנִּי Et cum pronominibus litera mem geminatur sic מִמֶּנִּי & punctum dages in ipsa litera mem indicat defectum literę nun.

וְאֶתְּנָה Vau coniunctio est copulatiua, aleph nota futuri temporis primę personę: dages in litera tau indicat defectum literę nun, quoniam נָתַן radix est uerbi ordinis septimi deficientium in extremitatibus. Huius uocabuli coniugationem habes in tabula coniugationum, tabula decimaquarta.

נַחֲלָתֶךָ Caph in fine affixum, est pronominale. נַחֲלָה idest hęreditas: & propter affixum he fœmininum, mutatur in tau. Radix est נָחַל hęreditare, hęreditate accipere, possidere.

וַאֲחֻזָּתְךָ Vau copulatiua est coniunctio, caph affixum pronominale, & propterea he in tau mutatur. אֲחֻזָּה idest possessio, sic appellata, quòd qui eam habet, tenetur ille in loco suo: nam radix est אָחַז idest apprehendere, tenere.

אַפְסֵי Pluralis numeri est in statu regiminis, quod indicat zere ante iod. אֶפֶס idest finis, terminus: à uerbo אָפֵס consumere, finire, deficere.

אָרֶץ Nomen est de quo suprà uersu secundo huius psalmi,

¶IN VERSVM NONVM.

תְּרֹעֵם Tau nota est futuri temporis secundę personę. Mem in fine affixum est pronominale: radix uerbi est רוּעַ quiescentium in ain uau, & significat in coniugatione kal, sicut in hithpael conterere, & non regere, ut Septuaginta habent ποιμανεῖς idest reges: uidentur decepti esse affinitate uocum. רוּעַ cum uau, ut hoc in loco est, significat frągere, conterere. רָעָה uerò sine uau significat pascere, & metaphoricè regere. Hieronymus habet, franges eos: sic exponit rabbi Dauid Kimhi, תרועם פירוש תשברם idest expositio תרועם est confringes, conteres eos.

בְּשֵׁבֶט Prępositio est In, nomen quinque punctorum שֵׁבֶט significat uirgam, baculum, sceptrum.

בַּרְזֶל Est nomen quatuor constans literis radicalibus, & significat ferrum, & est singularis numeri tantùm, ut habes in tabula decimaseptima, proprietate sexta.

כִּכְלִי Caph est litera similitudinis. כְּלִי idest uas, instrumentum, à uerbo כָּלָה idest consumere.

יוֹצֵר Nomen est à uerbo יָצַר idest formauit: inde יוצר figulus. Et habent Hebręi tria uocabula quę facere significant, sed inter ea hanc ponunt differentiam. primò, בָּרָא idest creauit, est (ut illi dicunt) ex nihilo aliquid facere. secundò, יָצַר idest formauit, ẽst ente creato figuram inducere. tertiò, עָשָׂה idest fecit, est membra singula ordinare. Et ea uerba dis-

ba discriminatim ponuntur, Esaiæ quadragesimo septimo capite, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו את עשיתיו: idest Omnis qui uocatur nomine meo, hunc ego pro gloria mea creaui eum, formaui eum, atque feci eum.

תְּנַפְּצֵם Tau nota est futuri temporis secundæ personæ: dages in pe, nota est coniugationis secundæ, actiuæ, piel cognominatæ. Mem in fine, affixum est pronominale. נָפַץ est dispergere. Rabbi Dauid Kimhi וכן תנפצם הוא ענין שבר אבל עם הפזור idest, & sic confringes eos: significatio conterere, perdere cum fractione seu contritione, sic plus significat quàm רוע idest conterere: nam נָפַץ significat in minutissima fragmenta conterere.

❡IN VERSVM DECIMVM.

וְעַתָּה Vau coniunctio est copulatiua, & nota hanc uocem Hebræis non tantùm esse notam temporis, sed quoque hortantis: & frequens est usus illius in sacris literis, præsertim in Lege, ubi hortatur populus ut desistant à malo, & faciant bonum: & hanc uim quoque hîc habet: deriuatur autem ab עֵת idest tempus: inde nomen עִתִּי quum iod constitutiuo nominis עִתִּי est uiri qui paratus est ad eūdum, qui tempore multo iuit ad aliquem locum: inde עַתָּה idest nunc.

מְלָכִים Pluralis numeri est, cuius singulare est מֶלֶךְ idest rex: illa in plurali numero insequuntur normam camezatorum, ut sicut dicis דָּבָר דְּבָרִים sic dicis מֶלֶךְ מְלָכִים Vide grāmaticam Eliæ, oratione tertia, fundamento tertio, signo tertio.

הַשְׂכִּילוּ Imperatiuus est coniugationis hiphil, quod indicant literæ he à principio dictionis, & iod medij: uau nota est pluralis numeri. In coniugatione kal significat prudentem agere, sed in coniugatione hiphil significat sapere, prouidentiam habere.

הִוָּסְרוּ Imperatiuus est coniugationis niphal, & punctum in schurek est dages, ut habes in tertia tabula, indicat hoc loco defectū literæ nun characteristicæ coniugationis niphal. Vau litera est loco iod, uau in fine est nota pluralis numeri. Et nota, coniugationem passiuam in ordine quiescentium in pe iod, habere per totum præteritum literam nun cum uau holem quiescēte, ponitur que uau illud loco iod radicalis: idem fit in participio præsenti: in reliquis uerò modis, uau fit mobile, & punctatur coniugatio ut in perfectis, ut הִוָּסֵר יִסַּר & mutatur iod in uau, quo dages ipsum perceptibilis fiat, & melius in uau quàm in iod cognoscatur. יָסַר est corripere, erudire: inde מוּסָר eruditio, castigatio, correptio.

שֹׁפְטֵי Pluralis numeri est in statu regiminis, & dicuntur iudices, ideo שֹׁפְטֵי quòd debeant benè iudicare, quum apud illos sit potestas iudicandi & discernendi quid sit æquum aut iniquum.

¶ IN VERSVM VNDECIMVM.

עִבְדוּ Imperatiuus est pluralis numeri, quod indicat uau in fine dictionis. Hebræi dicunt עָבַד id esse, quum aliquis totis uiribus, toto pectore studet in omnibus rebus suis approbari Domino, omnia studet, eò tendit ut placeat Deo.

אֶת Articulus est, de quo uersu tertio huius psalmi.

בְּיִרְאָה Beth præpositio est, in. יִרְאָה idest timor, & est expositionis particula. Nam Deo seruiendum est ex timore & amore, ut sapientes Hebræorum dicunt, עבד מאהבה עבוד מיראה idest cole ex amore & cole ex timore. Et alia sententia sic efferunt, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם: idest, Ne sitis tanquam serui, qui seruiunt magistro, ea conditione ut recipiant mercedem: sed estote tãquam serui, qui seruiunt magistro, non ea conditione ut recipiant mercedem, sitq́ timor Dei super uos: hoc est, seruiendum est Deo, non mercedis gratia, sed ex amore & timore. Amorem uocant, si non negligas quod ipse præcepit: timorem, quum uitas quod prohibuit: & id facit non tantùm coram hominibus, sed etiam quando est solus in angulo.

וְגִילוּ Imperatiuus est cõiugationis hiphil, quod iod medij indicat, pluralis numeri, cuius nota est uau in fine: & deficit hoc in loco ה constitutiuum coniugationis hiphil שִׂמְחָה & גיל Referunt שמחה ad internum gaudium, גיל ad externum, quum illud internum erumpit, & aliquis est læto animo. גיל enim est propriè exaltare.

בִּרְעָדָה Beth litera præpositionem constituit, in. רְעָדָה idest tremor, fœmininum est, à uerbo רָעַד idest tremere.

¶ IN VERSVM DVODECIMVM.

נַשְּׁקוּ בַר Imperatiuus est cõiugationis piel, & pluralis numeri, quod indicat uau in fine. Septuaginta, δράξασθε παιδείας idest apprehendite disciplinam. Hieronymus, adorate purè. Citat Sanctes in suo Lexico rabbi Aben Ezra, Ecce seruite Domino respectu Domini: osculamini filium, respectu Messiah. & בַּר est filius: & sic scriptũ est, Et filius meus tu. & consuetudo gentium est, ut ponat manum suam sub manu regis, sicut fratres Schlomoh: & mos serui est, ut ponat manum suam sub manu Domini, uel ut osculetur regem. Subscribam hîc expositionem rabbi Dauid Kimhi, נשקו בר׳ כמו וינשק לכל אחיו ובר כמו בן וכן מה ברי ומה בר בטני׳ או פי׳ מן לברי לבב׳ ואם יהיה ענינו בן יהיה פירושו נשקו זה הבן שקרא האל בן׳ כמו שאמר בני את׳ וטעם נשקו כמו שהו׳ מנהג העבד לנשק יד האדון ואם יהיה ענינו נקי פי׳ מה לכן ולי כי אני בר לבב ואין בי עון שתבאו ותלחמו בי׳ אבל עליכם לנשק לי ולהודות שאני מלך במצות האל׳ ויתכן לפרש בר מן ברו לכם איש׳ על דרך שאול בחיר׳:

Idest, Et

Idest, Et osculamini filium. Genes. xlv. uersu v. Et osculans omnes fratres suos. Et בר idem est quod בן filius: ut Prouer. xxxi. uersu ij. Quid fili mi? quid fili uteri mei? Vel expositio Psal. lxxij. uersu primo, Mundi corde. Et si erit significatio filius, erit expositio eius, Osculamini hūc filium, quem uocauit Deus filium: sicut quòd dicit, Filius meus tu. Et sensus, Osculamini, sicut hîc mos serui osculare manum Domini. Et si erit significatio, mundus: expositio, Quid uobis & mihi, quoniā ego mundus corde, & non in me iniquitas, sicut qui uenerunt ad pugnandum mecum, sed super uos. Osculamini mihi, ut ostendatis quòd ego sum rex ex iussu Dei. Et cōuenit uel quadrat, ut exponatur בר electum. primi Samuel. xvij. uersu viij. Eligite uobis uirum iuxta modum. ij. Samuel. xxi. Saul quem elegit &c. Vides triplicem expositionem, Osculamini filium: osculamini puerum: osculamini electum. Ratio diuersitatis hæc est, quòd in Hebræo ubi duæ sunt dictiones æquiuocæ, prima est uerbum, & sonat נשקו & significat apprehēdite, ut Septuaginta habent: & odorate, ut Hieronymus: & osculamini, ut Kimhi: tamē frequēter accipitur pro osculamini. alia dictio sonat בר significat disciplinam ut Septuaginta, & filium & puerum, ut Kimhi & Hieronymus habent: tamen frequētius accipitur pro filio, nam בר idem est quod בן licet receptiùs sit Chaldæis quàm Hebræis. Sed postrema lectio Osculamini filium, magis probatur, quamuis omnes sunt bonæ. Osculare enim, & amicitiæ & reuerentiæ signum est: & sensus est, Amplectemini illum filium toto cordis affectu, qui uobis Patrem cœlestem offensum placare potest.

פֶּן Aduerbium est dubitandi Fortè, fortassis, ne fortè: & hæc dictio non iungitur nisi futuris uerborum.

יֶאֱנַף Iod constituit tertiam personam futuri, ut suprà uersu quinto huius psalmi.

וְתֹאבְדוּ Vau coniunctio est copulatiua, tau litera constituit secundam personam futuri temporis. Vau in fine pluralem numerū אָבַד id est perire, suprà uersu ultimo primi psalmi. Septuaginta addunt ἐξ ὁδοῦ δικαίας idest de uia iustitiæ, sed in Hebræo simpliciter דֶּרֶךְ idest uia, nec addit uocabulum iustitiæ.

יִבְעַר Iod tertiam personam futuri temporis, constituit à uerbo בָּעַר quod quando est intransitiuum, significat ardere: at quum est transitiuum, accendere, succendere, comburere.

כִּמְעַט Aduerbium est quantitatis Parum, fermè.

כָּל Idest omne, totum, uniuersum: à כְּלִילָה fœmin. perfecta, uniuersalis. & כָּלִיל nomen תֹּאַר masculeum, totus, uniuersus.

חוֹסֵי Pluralis numeri est in regimine, à uerbo חָסָה idest sperare: sed nō simpliciter fidere & sperare significat: sed ita, quum aliquis fugit periculoso tempore aliquò, ubi sperat se esse liberum.

EXEGESEOS IN PSALMVM II. FINIS.

PSALMVS TERTIVS.

¶ *Psalmus Dauid, quum fugeret ipse à facie Absolom filij sui.*		מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ ׃
DEus quid multiplicati sunt hostes mei, multi qui insurgunt contra me.	1	יְהוָה מָה־רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי ׃
Multi dicunt animæ meæ, Non salus illi in Deo. Sælah.	2	רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵאלֹהִים סֶלָה ׃
Tu autem Domine, scutum pro me, gloria mea & exaltans caput meum.	3	וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי ׃
Voce mea clamabo, & respondebit mihi de monte sanctitatis suæ. Sælah.	4	קוֹלִי אֶל—יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה ׃
Ego iacui et dormiui, excitaui me, quoniam Deus sustentabit me.	5	אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֱקִיצוֹתִי כִּי— יְהוָה יִסְמְכֵנִי ׃
Non timebo à decem millibus populi (myriadis populorum) qui se per circuitum leuauerunt contra me.	6	לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי ׃
Exurge Domine, salua me Deus meus, quia percussisti omnes inimicos meos in maxilla: dentes impiorum fregisti.	7	קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי— הִכִּיתָ אֶת—כָּל אֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ ׃
Dei est salus, super populum tuum benedictio tua. Sæla.	8	לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה ׃

¶ IN TITVLVM.

מִזְמוֹר Nomen à זָמַר Mem litera est heæmanthica, constituit nomen uerbale. Dicunt autem quidam מִזְמוֹר psalmum esse sonum organi, cessante uoce humana. שִׁיר canticum, cùm hoc fit modulatione, siue concinnente organo. שִׁיר מִזְמוֹר idest canticum psalmi, cùm uox humana concentum sequitur organi. מִזְמוֹר הַשִּׁיר idest psalmum cantici, ubi contra. Et distinguunt quidã quoq; inter לדוד מזמור & מזמור לדוד Et dicunt, ubi est מזמור לדוד ibi Dauidem primùm dictasse psalmum afflatu spiritus sancti: ubi uerò לדוד מזמור dicunt, primũ afflatum fuisse spiritus sanctus, deinde dictasse psalmum. Sic quoq; scribit rabbi Dauid Kimhi in præfatione super Psalmos, לדוד מזמור ששרה רוח הקדוש עליו ואחר כך אמר שירה ומזמור לדוד שאמר שירה ואחר כך שרתה רוח הקדש עליו idest Dauid psalmus, quòd manserit siue effuderit spiritus sanctus super ipsum, & postea dictauit canticũ: & psalmus Dauid, quòd dictauerit canticũ, & postea mansit uel effudit spiritus sanctus super illum.

בְּבָרְחוֹ Beth litera constituit infinitiuum & quodammodo præteriti temporis: uau in fine affixum, est pronominale. Radix בָּרַח idest fugere, primi ordinis primæ coniugationis, actiuæ פָּעַל

מִפְּנֵי Mem propositionem De, denotat, & dages in pe est forte ad indicandum defectum literæ nun: nam מִנְּפְנֵי dicendum erat. פְּנֵי pluralis numeri est in statu regiminis, nam פָּנִים est pluralis numeri tantũ, ut apud nos diuitiæ. Facies autem sic appellata, quod aspiciat huc atq; illuc: & quia ira apparet in facie, nomine faciei significatur ira. Verbi radix est פָּנָה idest aspicere, respicere.

אַבְשָׁלוֹם Proprium nomen compoſitum ex אָב id eſt, pater, & שָׁלוֹם id eſt, pax, quaſi diceret. pater pacis.

בְּנוֹ Vau in fine affixum pronominale, בֵּן Hebræis filium ſignificat. Vide ſupra Pſal. 2. uerſ. 7.

IN VERSVM PRIMVM.

מִזְמוֹר ſupra Pſal. 1. uerſu 2. מָה ſupra Pſal. a. uerſu 1.

רַבּוּ Præteritum eſt tertiæ perſonæ pluralis numeri. ordinis 6. & dages in ב indicat defectum literæ alterius ב nam רָבַב radix eſt, id eſt, magnificare, creſcere.

צָרָי Iod affixum eſt pronominale צַר id eſt, hoſtis, ſignificat autem uerbum צוּר obſidere, coartare, anguſtijs & afflictionibus afficere, in anguſtias redigere. Inde צָרִים qui redigunt aliquem in anguſtias, ut fieri ſolet cum urbs aliqua oppugnatur.

רַבִּים Nomen pluralis numeri, ſingulare illius eſt רַב id eſt, multũ, dages in ב indicat defectum alterius Beth, à uerbo רָבַב

קָמִים Pluralis numeri, participium præſens, illius uerbi coniugationem habes in Tab. coniugationum. קוּם autem non ſimpliciter ſurgere ſignificat, ſed aliquãdo roborare, aliquãdo ſubſiſtere, aliquãdo inſurgere

עָלָי Præpoſitio, cum affixo pronominale על de qua ſupra uerſu 5. Pſal. 2.

אֹמְרִים Participium eſt præſentis, tẽporis pluralis numeri, primæ coniugationis actiuæ, uerbi אָמַר tertij ordinis, quieſcentium in Pe Aleph.

IN VERSVM SECVNDVM.

לְנַפְשִׁי Lamed articulus, habet uim præpoſitionis, de, uel, ad, ita ut ſit ſenſus de anima mea, & habet emphaſim in ſe, R. D. K. exponit לנפשי בעבור נפשי propter animam meam, & citat locum Gen. 21. & 26. אמרי לי אחי Iod in fine affixum eſt pronominale נֶפֶשׁ nomen eſt ſex punctorum, in affixorum coniunctione, mutant primum ſægol in patha, quædam in hireck, & ſecundum in ſcheua.

אֵין Aduerbium eſt negandi.

יְשׁוּעָתָה Nomen eſt fœmineum, יְשׁוּעָה & ה mutatur in ת ſecundum ſignum fœminini generis ה habet hoc in loco duplex ſignum fœmin. ה & ת יְשׁוּעָתָה & habet duplicem ſenſum, quaſi diceret, ſalus & ſalus, id eſt, ſeculi præſentis & futuri corporalis & animæ, ſic exponit Rabi Dauid Kimhi. ישועתה ר'ל ישועה ישועה· כיכל בעל תוספות לבעל עניין Id eſt, ſalus & ſalus, quia omnis geminatio, auget illius quod geminatur ſignificationem. & iterum, אין ישועה לו בעולם הזה· ואין ישועתה לנפשו בעולם הבא id eſt, non eſt illi ſalus in hoc ſeculo, & non ex illi ſalus in futuro ſeculo.

בֵּאלֹהִים Beth litera præpoſitionem In conſtituit. punctatur cum zere propter uocabulum אֱלֹהִים nam quoties literæ בכלב iuxta uocem Dei

אל חִים ueniunt, semper habent zere, destituto Aleph omni pūcto. Idem iuditiū est de litera Vau, ut habes in 7. tab. בּ״. Terminatio est pluralis numeri, singulare illius est לאַ uel אֵלוֹהַ Sunt inter Hebræos, qui putant · אֵל חִים Deum dici propter, angelos quod & ipsi in diuinis literis ueniāt appellatiōe אֵלֹ· חִים eo quod Deus ministerio illorum opera sua exequatur. Alij autem לאֵ· חִים quasi אל הם quod sii robur illorum denominari arbitrātur, & quod sit כח חכחת id est, uirtus uirtutum, id est, suprema illa uis, unde suám uim & substantiam habet, quicquid est uspiam in rerum natura. Est enim אל חים non Dei nomen substantiuum, quo illius diuina substantia propriè indicatur, sed potius nomen formale, quo potentia eius diuina significatur, nam ab אל quod robur & fortitudinem significat · אל חים ducit originem, obserua hoc loco & illud, quod Hebræorum sapientes dicunt. Sacro Dei nomine יְהוָה Misericordiam Dei (quā מדת הרחמים uocant) in sacris literis significari. אלהים uerò, iuditium eius, quo sontes plectit, & insontes defendit, quod illi מדת הדין nominant, de hoc uocabulo consule, quæ Galatinus lib. 2. cap. 9. de Arcanis catholicæ ueritatis, contra Iudæos scribit,

סֶלָה Sunt qui hanc dictionem exponunt pro עדי עד id est, sempiterno, & sic capitur Psal. 84. יְהַלְלוּךָ סֶלָה id est, Laudabunt te secula seculorum. & sic quoq; Iudæi claudunt epitaphia sua, Munsterus exempli gratia in ג caput Habakuk, quod Basileæ in lapide scriptū inuenit sic נשמתו תהא צרורה בגן עדן א א א סֶלָה hoc est, Sit anima eius ligata in Paradiso, Amen, Amē, Amen. In sempiternum. Et scribit Haydelbergæ sculptum esse lapidem ante annos 260. Cuius inscriptioni hæc definit uerba, מנוחתה בצרור החיים עם שאר צדקניות א א א סלה Id est, Quies eius sit in fasciculo uitę cum reliquis iustis mulieribus, Amen, Amen, Amen, in sempiternum. uerum libet hîc adscribere quæ Rabbi Dauid Kimhi in hunc locum in Commentarijs scribit.

ומלת סלה רוב המפרשים אומרים שהוא כמו לעולם· וכן תרגמה יונתן בתפלת חבקוק לעלמין· ומן החכם סעדיה ואת המלה בתפלתינו בזה הענין והחכם רבי אברהם בן עזרא זכר צדיק לברכה פירוש שהוא כמו אמת ואני אומר כי אינה מלת ענין ופירוש לשון הגבהה מן סולו המסלה כל ומר באותו המקום שהיא נזכרת ונקראת זאת המלה היתה הרוממה קול במזמור· והראיה לא תמצא אלא בזה הספר ובתפלת חבקוק שהיתה שיר כמו שכתוב גם כן שם למנצח בנגינותי hoc est, & dictionem Sælah plerumq; exponunt & dicūt, quod sit sicut לעולם in sempiternum, & sic Thargum Ionathan in oratione Habakuk in sempiternum, & hæc conclusio hac dictione in orationibus suis in hac significatione, & sapiens Rabi Abraham filius Esræ, Memoria iusti sit in benedictione. exposuit quod sit sicut אמת id est, ueritas. Et ego dico, quod nulla dictionis significatio, & expositio est, Eleuatio, ita Esa. 61. Eleuate semitam

quasi

quasi diceret, in isto loco, quando mentio facta est, & recordatio benedictionis, fuit eleuatio uocis in psalmis. Ratio, quod non inuenitur nisi in libro isto, & in oratione Habakuk, quæ fuit canticum sicut quòd scribitur sic ibi לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹתָי id est, Triumphantē in musicis instrumētis meis, in fine scilicet cap. 3. Habakuk prophetæ, & in libro Radicum huius dictionis esse סָלַל quod est eleuare, exaltare, ה in fine redundat quia dictio est longa semper, & ait עניין הרמות והגבהת כי באותו המקו׳ שהיה הגבהת הקול בניגון hoc est, significatio est exaltatio & eleuatio, quoniam in isto loco (ubi scilicet ponitur) erat eleuatio uocis in cantico &c.

IN VERSVM TERTIVM.

וְאַתָּה Vau coniunctio est copulatiua. אַתָּה pronomen secundæ personę illius declinationem habes in tab. 18.

יְהוָה De hac dictione supra Psal. id est, uersu 2. & significetur hac dictione gratia & misericordia Dei, ut habes uersu 2. in uocabulo אֱלֹהִים

מָגֵן Nomen est, & significat scutum, clypeum, & sic appellatur quod ferētem protegat LXX. ἀντιλήπτωρ μου εἶ, id est, susceptor meus es. Hieron. Clypeus circa me. Hoc nomine etiam appellantur maiores populi, qui illum protegunt. Protectores. Mem est litera heemantica. Nam גָּנַן uerbū sexti ordinis, id est, protegere radix est. & non, ut quidam uolunt, מִגֵּן q̄d est dare & tradere.

עַד בַּעֲדִי id est, usq, usq ad, usq quo, & præposito Beth ב בַּעַד super, pro, & Iod in fine affixum pronominale, me ut בַּעֲדִי super me, pro me.

כְּבוֹדִי Iod in fine affixum pronominale כָּבוֹד id est, gloria, honor superior sit appellata, quod sit corporis gloria, & camez mutatur in subiunctione affixorum in scheua, radix autem est כָּבַד id est, aggrauare, honorare, glorificare. Alij referunt scutum pro me ad corpus, & gloria mea ad animam. Alij, Tu es gloria mea, hoc est, resolues me gloriæ meæ quam amisi. Tu restitues me pristinæ dignitati, Rabi Dauid Kimhi mentem intelligit ואתה יהו״ה מגן בעדי׳ הפך דבריהם שאומרים שאין לו ישועה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא׳ רבים חושבים ואומרים כן ואתה תעשה עמי בהפך ותהיה מגן בעדי להצילני בעולם הזה מגן בעדי לעולם הבא׳ וכבודי הוא הנפש׳ כמו ויגל כבודי למען יזמרך כבוד׳ ומגן שזכר עומד במקום שנים מגן בעדי׳ ומגן כבודי׳ או פירוש כבודי׳ הפך הקלון שהיה לו בברחו Id est, Tu Deus scutum pró me, conuertit uerba eorum qui dicunt, quod non mihi spes expectatio, non in hoc seculo, & non in seculo futuro. Illi existimant & dicunt sic, & tu facies mecum contrarium, & eris scutū pro me, ad liberandum me in hoc seculo, & scutum pro me in futuro seculo. Et gloria hæc animę, sicut Psal. 16. & exaltauit gloriam meam. & Psal. 30. Propterea decantabit tibi gloriam. & scutum מגן cuius mentio fit stat in duobus locis, scutum pro me, & scutum gloriæ meæ. Aut expositio est כבודי conuertit ignominia, quæ fuit mihi in fuga mea: Hæc ille.

ומרים Vau copula est coniunctiua, punctatur cum schureck propter Mem literam מרים במבמת id est, exaltans, participium est præsentis temporis, cõiugationis Hiphil uerbi quart. ordinis, hoc est, quiescentium in Ain poal רום leuare, eleuare, exaltare.

ראשי Iod in fine affixum pronominale est, ראש caput significat. caput dicuntur abijcere, qui pudore suffunduntur, uel etiam grauius lugẽt, Erigunt qui honorantur & exhilarantur, ideo capitis sibi exaltorem uocat, cõtra infestos hostes, qui dedecore pariter & mœrore eum obruere ac ita caput eius deijcere instituerant. Rabi Dauid Kimhi in hunc modum explicat. ומרים ראשי, שלא אבוש ולא יפלו פני לפני אויבי אלא אלך בקוממיות ותרומת הראש כי כשתצילני יכירו וידעו כי אתה מחלת לי רשעי בזאת העונש שתענישני hoc est, Et exaltans caput meum, quia non pudore suffundar, & non decident uultus mei coram inimicis meis, sed ambulabo erectus (in stabilitate) & altitudine capitis mei, quoniam liberabis me, agnoscent & scient, quod tu pepercisti mihi iniquitatẽ in hac pœna, qua punies me, &c. Exaltare caput, phrasis est Hebraica, id est, euehere ad honores, dignitates, ad gaudium & lætitiam. Nam uidemus affectos aliqua ignominia demisso capite incedere.

IN VERSVM QVARTVM.

קולי Iod in fine affixum est pronominale קול id est, uox.

אל pro את Articulus est accusatiui casus.

אקרא Aleph constituit primam personam futuri temporis קרא Radix primæ coniugat. actiuę, ordinis quinti, quiescentium in Lamed Aleph.

ויענני Vau coniugatio est copulatiua ני affixum syllabicum, Iod cõstituit tertiam personam futuri temporis. Radix uerbi est ענה id est, respõdere, loqui, testificare. Et est hic futurum pro præterito, nondum factum erat, sed certus erat se exauditurum, id indicat Vau litera præter id quod est coniunctio copulatiua, cõuertit quoq; futurum in præteritum & ideo punctatur cum camez.

מהר De monte, הר uel הרר id est, mons, Mem litera pręposition ẽ De notat, punctatũ cum zere, quia ה litera gutturalis, non est capax pũctuli dages. Nam Mem litera ponitur pro dictione מן & nunc abijcitur relicto dages in sequenti litera, sed si illa non fuerit capax, tunc uox parua hireck cum dages, mutatur in uocem magnam zere, ut habes in tab. 5.

קדשו Vau in fine affixum est pronominale eius, de hac dictiõe habes supra, Psal. 2. uersu 6.

IN VERSVM QVINTVM.

שכבתי Præteritum est primæ personæ, primæ coniugationis actiuæ primi ordinis à uerbo שכב id est, cubare, quiescere, dormire.

ואישנה Vau coniunctio est copulatiua, Aleph constituit primam personam futuri, coniugationis קל. Radix est ישן id est, dormire, ueterascere,

quasi

quasi diceret, ego recumbo & dormio suauissimè, possunt enim in præsenti uerti.

הֱקִיצוֹתִי תי Syllaba cōstituit primam personam præteriti ה & Iod literę sunt caractaristicę cōiugat. hiphil הֵקִיץ est expergisci, euigilare à קִיץ·

יִסְמְכֵנִי Iod cōstituit tertiam personam futuri temporis ני syllaba est affixum pronominale Nun inseritur euphoniæ causa, סָמַךְ id est, fulcire, stabilire, confirmare, & est metaphora, quam Hebræi שֵׁם מוּשְׁאָל id est, nomen accōmodatum, uocant, sumpta à ruinosis ędificijs quę minantur ruinam & suffulciuntur, ita Dauid iam uidebatur ad ruinam declinare. Dominus autē eum restituit. LXX. habent ἀντιλήψεταί μου, id est, suscipiet me. Hieronymus, sustinuit me.

IN VERSVM SEXTVM.

אִירָא Aleph constituit primam personam futuri temporis à יָרֵא primæ coniugationis septimi ordinis, quiescentium in extremitatibus.

מֵרִבְבוֹת Mem prępositio est de, punctatur cum zere propter ר Res literam, quę non est capax punctuli dages ות syllaba est pluralis numeri. Singulare illius est רְבָבָה Nomen numerale quod decem millia significat.

עָם Id est, Populus, congregatio, communiter hominum, dicitur tamen & de alijs rebus.

סָבִיב Nomen est, & pro aduerbio ponit̃, circum, circuitus, in circuitu undiquaq;, à uerbo סָבַב sexti ordinis, id est, circuire, uallare, circumdare.

שָׁתוּ Preteritum tertię personę pluralis numeri à שות id est, ponere, significat aliquando simpliciter oppugnare. Rabi Dauid Kimhi שתו מירושגל גלהמא

עָלָי Id est, Contra me. de hac particula supra Psal. 2. uersu 5.

IN VERSVM SEPTIMVM.

קוּמָה Imperatiuus est, uerbi קום quarti ordinis, quiescentiā in ain uau.

הוֹשִׁיעֵנִי He & Iod, notę sunt cōiugationis hiphil, Vau loco est Iod, litera radicalis, Iod in fine affixum pronominale & interseritur Nun causa euphoniæ.

אֱלֹהַי Iod in fine affixum est pronominale, de uocabulo אֱלֹהִים habes supra 2. uersu huius Psalmi.

הִכִּיתָ Præteritum est coniugationis hiphil, quod indicat ה litera characteristica huius coniugationis, תָ syllaba constituit secundam personam præteriti, Iod mutatur ex ה dages in Caph indicat defectum literæ Nun, nam נָכָה radix est, ordinis septimi quiescentium & defectiuorum in extremitatibus, & usus illius uerbi in coniugatione hiphil est frequētissimus.

לֶחִי Id est, in maxilla aut mandibula in qua fixi sunt dentes, quamuis de parte exteriore, quæ barbam emittit aliquando quoq; dicitur, quæ propriè gena, aut mala dicitur LXX ματαίως, id est, sine causa. Rabi Dauid Kim

hi ופירוש לחי בלחי id est, expositio לחי pro בלחי In maxillo addit התרא מכת בזיון id est, & hæc percussio contempta, id est, Ignominiosa cæde strauisti inimicos meos.

שִׁנֵּי Pluralis numeri est in regimine, singulare illius est שֵׁן id est, dens à uerbo שָׁנַן id est, acuere, quod indicat dages in litera Nun in coniunctione pronominum & in regimine.

רְשָׁעִים De hoc uocabulo supra primo Psalmo, uersu primo.

תָּ שִׁבַּרְתָּ Constituit secundum personam præteriti, dages in Beth nota est coniugationis Piel שִׁבֵּר in coniugatione קל habet שָׁבַר frangere, confringere, conterere.

IN VERSVM OCTAVVM.

לַיהוָה Lamed articulus est genitiui casus, & punctatū cum patha quoties ponitur ad dictionem יְהוָה

הישועה He litera est emphatica, quam Hebræi uocant אלופא מִידִיעָה cognitionis uel demonstrationis, & propterea sequitur dages in Iod. יְשׁוּעָה id est, salus de quo supra uersu 2. huius Psalmi.

עַמְּךָ Caph in fine affixum est pronominale.

בִרְכָתֶךָ Caph in fine affixum est pronominale, & propterea ת est loco he בְּרָכָה benedictio, & punctatur ת cum segol propter horma, ut inquit Rabi Dauid Kimhi à uerbo בֵּרֵךְ id est, benedixit. Nam in coniugatione קל non inuenitur.

Exegeseos in Psalmum tertium finis.

PSALMVS QVARTVS.

Psalmus Dauid, Vincenti In pulsationibus.		לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד
IN inuocando me, responde mihi Deus iustitiæ meæ, in angusto dilatasti mihi, miserere mei & exaudi orationem meam.	1	בְּקָרְאִי עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי׃
Filij uiri quousque gloriā meam ad ignominiā, diligitis uanitatē inquiritis mendacium. uel rem fallacem. Sela.	2	בְּנֵי אִישׁ עַד־מֶה כְבוֹדִי לִכְלִמָּה תֶּאֱהָבוּן רִיק תְּבַקְשׁוּ כָזָב סֶלָה׃
Et scitote quod segregauerit Dominus pium sibi, Dominus audiet in inuocando me ad eum, id est, dum clamauero ad eum.	3	וּדְעוּ כִּי־הִפְלָה יְיָ חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו׃
Irascimini & ne peccetis, cogitate in corde uestro et super cubili uestro & silete. uel desistite.	4	רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל־מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה׃
Sacrificate sacrificia iustitiæ & sperate in Domino.	5	זִבְחוּ זִבְחֵי צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל־יְהוָה׃
Multi dicunt, quis ostendet nobis bonum, Leua (exalta) super nos lumen uultus tui Deus.	6	רַבִּים אֹמְרִים מִי יַרְאֵנוּ טוֹב נְסָה־עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְיָ׃
Dedisti lætitiam in corde meo, ex quo (à tempore) & multa eorum aucta sunt.	7	נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ׃
In pace simul cubabo & dormiam. Quoniam tu Deus, solus, secure habitare facis. (In fiducia facis me sedere.	8	בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי׃

In Titu-

IN TITVLVM.

לַמְנַצֵּחַ Lamed articulus est datiui casus, punctatur autem cum patha, quia, ut quidam uolũt. Notus fuit ille cantorum præpositus. Mem litera est hecmantica, constituit nomen uerbale. Radix est נִצַּח Coniugationis Piel hadaggus, id est, uincere, triumphare, significat etiam præficere, uariatio est magna apud interpretes, de prima uoce huius tituli. Rabi Dauid Kimhi in libro Radicum sic scribit נקרא בעל השירי הניגון מנצח כלומר שהוא חזק על המלאכה ושר עליה id est, & uocatur magister cãtici & pulsationis מנצח quasi diceret fortis in opere suo, & princeps siue dux & in Commentarijs והנראה כי המנצח הוא אשר היה על המשוררים ועל ידי המנצחי היו נאמרים המזמורי והיו נותנים אותם׃ למנגנים ולמשוררים ולא המצא בשום מקום למשורר ולמנגן אלא למנצח hoc est, & uidetur quod מנצח erat præpositus cantorũ & ad cuius imperiũ dicebãtur Psalmi, & tradebantur ipsis pulsatoribus & cantoribus, & non inuenitur in ullo loco למשורר למנגן Sed למנצח Ex his apparet quod למנצח dicebantur illi qui præerant instrumentis musicis, quæ erant in Templo sanctuarij. Sed præcipuus ita dicebatur à uincẽdo, præficiendo, triumphando, & ab officio suo, quia urget, admonet ad opus, ut non despitiatur, sed semper cantetur. Inde Hieronymus uertit, Victori: LXX εἰς τὸ τέλος, id est, In finem. Significat autem נֵצַח Nomen robor חוזק fortitudo כח Potentia & uictoriam, quæ dictio ponitur Esaias 26. præcipitabit mortem, in sempiternum, pro insempiternum habes לנצח quod Paulus interpretatur, cum ait, Absorpta est mors in uictoriã. Consule D. Ioannem Brentium præceptorem nostrum colẽdum in Esa. 26. & 63. fol. 995. & 325. ישמר הו צר וגואלי

בִּנְגִינוֹת Beth Præpositio est In וֹת syllaba pluralis numeri, illius singulare est נְגִינָה id est, pulsatio, uolunt quidam nomen esse generale, omnium instrumentorum. Alij autem proprium esse instrumentum sic appellatum à uerbo נִגֵּן est manu pulsare aliquod musicum instrumentum שִׁר autem est ore canere.

IN VERSVM PRIMVM.

בְּקָרְאִי Iod in fine affixũ est pronominale. Beth cõstituit Infinitiuũ & quodammodo præteriti temporis ut habes in tabula 5. In inuocando me uel cum inuocauero à קָרָא Primæ coniugationis actiuæ, ordinis quinti quiescentium in Lamed Aleph.

עֲנֵנִי Imperatiuus est cum affixo pronominali. Responde mihi, & accipitur Responde, pro exaudire, illud frequenter in Hebraismo à uerbo עָנָה id est, Respondere loqui. Vide Psal. 3. uersu 4. LXX εἰσήκουσέ μου, id est, exaudiuit me, sed in Hebræo Imperatiuus est.

אֱלֹהֵי Pluralis numeri est in statu Regiminis & ponitur pro singulari Deus, & utitur hoc uocabulo, quia potentiam Dei significat & iudiciũ iu

ſtum,quo animaduertit in ſontes ut ſupra Pſal.3.uerſu 2.

צִדְקִי Iod in fine affixum eſt pronominal צֶדֶק nomen eſt ſex puncto-rum quæ primum ſægol commutant in affixorum ſubiunctione in hi-rec,& ſecundum in ſcheua.

בַּצָּר Beth Præpoſitio eſt In, punctatur autem cũ patha,& צ Zade ha bet dages, quia retinet punctum ipſius ה haiediah. Nam בַּצָּר dicitur בְּהַצָּר & habet emphaſim צַר anguſtiam, anxietatem ſignificat,à uerbo צוּר quod Hebræis eſt obſidere, oppugnare, redigere in anguſtias,ita ut nullum uideat exitum & hęc metaphora ualde frequens eſt in Pſalmis.

הִרְחַבְתָּ He litera eſt characteriſtica coniugationis hiphil תָּ ſyllaba pri mam perſonam cõſtituit pręteriti temporis רָחַב id eſt,dilatare, & utitur hoc loco præterito pro futuro,quod frequẽs eſt in Pſalmis & Prophetis Rabi Dauid Kimhi בצר הרחבה לי כם תרח״ב לי במושטי כשגר שהנבואת ואמר עבר במקום עתיד שתרבר באילו נעשה וכך היתה רוח הקדש מפיעה על לשונו ואמר הִרְחַבְתָּ לִי hoc eſt,In tribulatione dilataſti mihi,pro di-latabis.Sic interpretati ſunt, quod prophetia dicit pręteritum loco futu-ri:quod res erat ac ſi eſſet facta.& ſic ſpiritus ſanctus illuſtrabat linguam eius ut diceret,dilataſti mihi.

לִי Datiuus eſt pronomini primæ perſonę אֲנִי ego,ut habes in tabula de coniugatione affixorum.

חָנֵּנִי Imperatiuus eſt primæ coniugationis actiuæ,cum Iod affixo pro nominali,uerbi חנן ſexti ordinis,id eſt,miſereri.

וּשְׁמַע Vau coniunctio copulatiua punctatur cum ſchurek,propter ש ſcheuatum,quia à principio dictionis non poſſunt ſtare duo ſcheua,& eſt imperatiuus primę coniugationis שָׁמַע קל eſt audire.

תְּפִלָּתִי Taph litera eſt האמנתי״ quę conſtituit nomen uerbale Taph in fine,loco ה propter affixum pronominale Iod in fine,תְּפִלָּה id eſt oratio, dages in ל indicat defectum literæ Lamed tertię radicalis,nam radix eſt פָּלַל id eſt,orare.

IN SECVNDVM VERSVM.

בְּנֵי – בְּנֵי אִישׁ Pluralis numeri eſt in ſtatu regiminis, & eſt loquutio Hebraica. אִישׁ Virũ ſignificat,ſed non ſimpliciter,ſed inſignẽ,pręclaris moribus prędirum,& quando coniungitur,ſemper prius intelligitur de magnatibus proceribus,qui pollent autoritate & poteſtate אָדָם pro ho mine uulgari accipitur. Rabi Dauid Kimhi בני איש אמר בנבר גדולי ישראל עם אבשלום׳ ובן גם בני אדם גם בני איש ׳בניאדם חמונון׳ בני איש הגדולים hoc eſt, Filij uiri. dixit reſpectu magnatum Iſraëlitarum qui fuerunt cum Abſolon,Pſal.49.Tam filij hominum quam filij uiri. Fi lij אדם hominum pro uulgaribus. Filij אִישׁ uiri pro magnatibus,& pro bat illud 1.Reg.26.& Iud.6.cap.& ex Pſal.49.Dauid pe Abner: Nun-quid non uir es tu:quis eſt ſimilis tibi in Iſraël?& Iud.6.de Gedeon filius Ioas

Ioas uir Israelita, ubi uides in scripturis בני איש id est, Filij uiri accipi pro diuitibus, qui pollent aliqua autoritate.

עד־מה Vsque quo de uocabulo עד habes supra Psal. 3. uersu 3. de particula מה Psal. 3. uersu 1. & interdum particula מה ponitur pro מתי quó, usque quo עד־מה id est, עד מתי usque quo.

כבודי Iod in fine affixum est pronominale. LXX. habent *ἕως πότε βαρυκάρδιοι*, id est, usque quo graui corde, à uerbo כבד id est, grauare, aggrauare, honorare, & glorificare, ab hoc uerbo deriuantur duo nomina כבד quod est nomen Toar, id est, grauis, durus, & כבוד gloria, honor, & LXX legerunt כבד cum tamen hoc loco camez sub Caph mutatum sit in scheua, iuxta regulam Camezatorum nominis & holem פעל quæ saltem primum punctum locum mutant & secundum retinent. Hieronymus habet: Inclyti mei, sed est gloria me, de hoc uocabulo uide Psal. 3. uersu 3. Vide tabulam 16.

לכלמה Lamed articulus est כלמה id est, erubescentia, pudor, ignominia, propriè publicam & magnam ignominiam & amplius quiddam quam בוש uel בושת quasi diceret, usque quo spernitis me, uel ponitis gloriam meam in ignominiã, uel animam meam in pudorẽ LXX *βαρυκάρδιοι*, Hieronymus: Vsque quo inclyti mei, ignominiose. Nã nomina adiectiua sine casu apud Hebræos, pro aduerbijs qualitatis usurpañt, ut sit לכלמה In ignominia, pro ignominiose.

תאהבון ת Litera constituit secũdum personam futuri temporis, Vau pluralem numerum. Nun in fine, causa euphoniç adijcitur personis in ו u finitis, nt hoc in loco, Radix uerbi est, אהב id est, diligere, amare, ריק Hebræis propriè significat, tale quiddam quod non stabile & diuturnum quod nõ est solidum, etiamsi uideatur habere speciem diuturnitatis quod reuera non est. Notat igitur ריק Immania eorũ cõsilia & conatus irritos contra se, quasi diceret. Vos sectamini aliquid quod nõ diù durabit, & intelligit regnum Absolonis sic exponit Rabi Dauid Kimhi · תאהבון ריק־ ודבר שלא יתקיים והוא מלכות אבשלום id est, Res est quæ non diù durabit & illud regnum Absolonis.

תבקשו ת Constituit secundam personam futuri temporis, & Vau in fine pluralem numerum denotat, dages in ק nota est coniugationis Piel secundæ, actiuç uocis à בקש id est, quærere.

כזב Id est, Mẽdaciũ. Rabi Dauid Kimhi ait וזהו כזב דבר שאין לו קיימות id est, illud כזב id est, Mẽdaciũ est res ר cui nulla stabilitas, id est, res fallax; & citat locum Esa. 57. Hinc fit uerbum in coniugatione כזב קל mentiri.

IN VERSVM TERTIVM.

ודעו Vau coniunctio est copulatiua, punctatur cum schurek, quia sequitur litera scheuata. Est autem Imperatiuus Pluralis numeri uerbi ידע ידע Ordinis Tertij, hoc est, in Pe Iod. Est autem ידע reipsa

aliquid

aliquid diligēter cognoſcere ac perpendere, quaſi diceret, cognoſcite, deſiderate, quomodo Deus me in Regem unxerit, diſcite negotiū domini.

הִפְלָה He ה Nota eſt coniugationis Hiphil, à radice ut quidam uolūt פָּלָא cum Aleph, id eſt, mirificare, mirabilem eſſe, difficile eſſe, abſconditum eſſe, & ſic habent LXX ἐθαυμάστωσε, id eſt, Mirificat: ut Hieron. mirabilem reddidit. Sunt tamen qui ponunt in radice פָּלָה cum ה quod ſignificat diuidere, ſegregare. Rabi Dauid Kimhi in Commentarijs exponit: ודעו כי הפלה· הפריש והבדיל וכן והפלה ה׳ בין מקנה ישראל וכו׳· ופירוש הבדילני לו מכל ישראל להיותו מלך על דרך הבדיל את שבט הלוי hoc eſt, Et ſcitote quoniā ſegregauit, expoſitio diuiſit, diſtinctionē fecit: ut Exod. 9. diſtinctionē fecit inter pecora Iſraël &c. & eſt expoſitio, ſegregauit me ſibi ab omni Iſraël ut eſſem Rex: iuxta Deut. 10. Seperauit Dominus tribum Leui. Fatetur tamen Rabi Dauid poſſe etiam eſſe ex פָּלָא quod ſignificat in coniugatione Hiphil, miraculoſe aliquid agere, pręter hominum conſuetudinem, mirabiliter aliquid agere, quale illud erat miraculū, quod ex opilione fecerit Regem & tam præclarum uirum.

חָסִיר Nomen תאַר ſignificat benignum, beneficum, pium, qui erga omnes homines beneficus eſt, & beneficium alicui confert, quod rependi non poſſit. Significat enim ingens beneficiumm. Rabi Dauid Kimhi והחסיר הוא מי שעושה טבה עם חברו לפנים משורת הרין· ודויד עשה עם כמה בני אדם לפנים משורת הרין שהין עושין עמו רעה והוא היה עושה עם הכם טובה· כמו שמצאנו בשאול שהתודה אליו ואמר כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה hoc eſt, חסיר eſt, Ille q fecit bonū proximo ſuo, quod non tenetur facere, & Dauid fecit ſic. Cum filijs hominum, bonum quod non tenebatur facere, quando illi fecerunt malum, & ille egit cum illis bonum. Sicut inuenimus de Saul 1. Reg. 24. (qui confitebatur) & dicebat quoniam tu retribuiſti mihi bonum, & ego reddidi tibi malum. Dicunt autem Rabini לפנים משורת הרין per quod intelligunt benefitium, quod quiſpiam facit proximo ſuo, tametſi non teneatur facere. Porrò libet huc tibi adijcere differentias nonnullas hic uocabulorum אוהב הבריות שמקרבן ומלמדן אותה צדיק וחסיד· וגומלן טוב id eſt, Diligit homines, applicando eos ad legem docendo & benefaciendo eis, id eſt, צדיק הולך בתומו ואינו עשה עון Iuſtus eſt qui ambulat in ſimplicitate ſua & non facit iniquitatem. חסיד עושה לפנים משורת הרין id eſt, Pius eſt qui facit aliquid, antequam hoc illi faciendum decernitur, ſenſus eſt חסיד uocatur, qui ſua ſponte alicui benefacit nec expectat, iudicis ſententiam, donec ille decernat, iubeat, ac præcipiat, id quod Hebræi intelligūt per משורת הרין Iuuenes enim qui nihil faciunt, niſi quod iure coguntur facere. Tu hoc uocabulum referas ad Chriſtum noſtrum qui non coactē ſed ſponte benefecit & paſſus eſt mortem, & intelliges uim uocabuli. Habent autem Hebræi & aliam differentiæ rationē nempe הסגאה מקלקלה חשורת

אשורתי פירוש שלפעמין יסלסל ארם שורת הנהג תו׳ ויצא הו״ק לשורה מפני השנאה ורבן האהבה מקלסלה השורה Odium peruertit ordinem,hoc eſt,interdum peruertit homo ordinem conſuetum ſuum,& trãſgreditur ordinem motus inuidia &c. Amor peruertit ordinē. Vocãt enim Rabini שור Lineam ſiue ordinem. LXX habēt τὸ ὅσιον αὐτῷ, id eſt, Sanctum ſibi. Sic & Hiero. aliàs ferè ubiq; ἔλεος,id eſt,miſericordē uertit,de hac re infra,Pſalmo 5. uerſu 12. לו Datiuus eſt pronominis הוא id eſt,Ille.

יְהוָה Vide ſupra Pſal. 1. uerſu 2.

יִשְׁמַע Iod conſtituit tertiam perſonā futuri temporis. Radix eſt שָׁמַע primæ coniugationis primi ordinis.

בְּקָרְאִי Beth litera eſt una ex literis בכלם quę conſtituit infinitiuū,ſed quodammodo prgteriti temporis. Iod affixum pronominale à uerbo קָרָא quieſcentium in Lamed Aleph quinti, ſcilicet ordinis.

¶ IN VERSVM QVARTVM.

אֵלָיו De hac particula אֶל cum affixis. Vide ſupra Pſalmo ſecundo uerſu quinto.

רגזו Imperatiuus eſt primæ coniugationis actiuæ קַל pluralis numeri maſculini generis. Hæc dictio uariè interpretat̃: Primo ſignificat tremere,cōcuti,cōmoueri uel ex motu,uel ex ira. unde Hebræi ita etymon definiunt,tremorem,contuſſionem membrorū,quæ uel ex motu uel ira prouenit,& Metaphoricè ſumitur pro iraſci,trãſfertur enim à corpore ad animum,ut Geneſ. 44. Vbi Ioſeph dimiſſurus fratres ſuos dicit uerſu 24. אַל־תִּרְגְּזוּ בַּדָּרֶךְ id eſt,Ne contendatis in uia,id eſt,ne cōmoueatis erga uos inuicem ira propter uenditionem,hanc primam interpretationē ſequuntur noſtri Interpretes & Paulus Epheſ. 4. Eſt igit̃ ſenſus,ſi quid eſt quod uobis bilem commoueat,contra me,date operam ne erumpat,hęc ęſtuatio,ira uel cupiditas uindictæ erga me. Sic Lutherus זְכַר צִדְקַת לוֹ Zürnet ir ſo ſo ſündiget nicht. Secundo exponit̃ pro timere: ut Rabi Dauid Kimhi exponit רגזו עניין פחד כמו ורגזו וחלו פחדו מהאל אם לא תפחדו מפני הפחד ותרגזו מהאל ולא תחטאו עוד לרדפה אחרי ולמרוד בי. hóc eſt, ſignificatio רגזו eſt timete,ſicut Deut. 2. Contremiſcant uel trepidabunt & infirment̃ &c. Timete à Deo,ſi non timebitis à me,timete à Deo & non peccabitis amplius perſequendo poſt me, & rebellando mihi. Tertio poteſt etiam ad hunc modum legi,Irati eſtote,indignemini ſed fruſtra. Videte ne fruſtremini ueſtra ſpe, & ſi legatur ad hunc modum, ſenſus erit,Seind öös ſeind zornig/lügt aber das es euch mit fäle/& eſt phraſis Hebraica,non quod uelit eos adhortare ad iraſcēdum,ſed maximè dehortare,& eſt Ironia cum exprobratione.

וְאַל Vau coniunctio copulatiua אל aduerbium negandi.

תֶּחֶטְאוּ Taph conſtituit ſecundam perſonā futuri temporis,pūctatur autem

autem cum segol propter ה literam gutturalē, qua puncto se & precedentem literam, Vau in fine pluralem numerum constituit. Radix est חָטָא id est, peccauit, uerbum primæ coniugationi actiuæ, ordinis quarti, quiescētium in Lamed Aleph.

אִמְרוּ Imperatiuus est pluralis numeri masculini generis ab אָמַר Tertij ordinis, quiescentiū in Pe Aleph, & accipitur dicere hoc in loco pro cogitare, perpendere, & præsertim cum coniungitur cum corde.

בִלְבַבְכֶם Beth constituit præpositionē In, & punctatur cum hirek propter scheua sequens. Nam duo scheua nunquam à principio dictionis ם affixum syllabicum pronominale pluralis numeri לֵבָב id est, Cor.

מִשְׁכַּבְכֶם Mem litera est heemantica constituens nomen uerbale כֶם affixum syllabicum. Radix est שָׁכַב id est, cubare, accumbere, iacere, quiescere, inde מִשְׁכַּב id est, accubitus lectus, cubile, sensus est. Cū soli estis apud uos, dum cubatis, cum nihil est quod impediat uos, diligenter cogitate, quid machinemini, & contra quem.

וְדֹמּוּ Imperatiuus est pluralis numeri primæ coniugationis, uerbi דָּמַם id est, silere, tacere, & nō solum uocis taciturnitatē Heb. significat, sed operis quoque cessationem. LXX habent κατανύγητε, id est, compungimini: Hieron. Loquimini in cordibus uestris, super cubilia uestra & tacete, quasi diceret: Quæ cogitatis cōtra me solitarij, non solum desistatis ab opere, sed etiam à manifestatione per loquutionem cum alijs.

סֶלָה Vide supra Psal. 3. uersu 2.

¶IN VERSVM QVINTVM.

זִבְחוּ זִבְחֵי Imperatiuus est pluralis numeri, primę coniugationis actiuæ קַל à זָבַח quod Hebræis mactare significat & pro offerre usurpatur prius pro posteriore. Inde nomen זֶבַח id est, sacrificium, uictima ad resipiscentiam & confessionem, id fiebat per sacrificia. hæc confessio ita fiebat. Manus imponebatur capiti hostiæ immolandæ, & id quidem inter cornua eius, deinde sic dicebat: אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך ועשיתי כן וכן והרי נחמתי ובושתי ממעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה hoc est, Obsecro domine, peccaui, inique egi & præuaricatus sum coram te, sic & sic feci, ecce pœnitet me, & pudet me operum meorum, nūquam reuertar ad istam rem. Hæc erat forma confessionis, quam Hebræi uocāt וידוי של דברים id est, confessio uerborum, quod fieret more solenni & certis uerbis. Scribunt quoque Hebræi nil profuisse sacrificia per se, neque expiasse peccata nisi accesserit התשובה והוידוי וידוי דברים id est pœnitentia & cōfessio, & addit iusticiæ, quia impij & mali æque possunt sacrificare & ore confiteri: & sic exponit Rabi Dauid Kimhi מאשר הרעתם הנה צריכים אתם כפרה וזבחו לה' זבחי צדק שתשובו ולא כזבחי רשעים ש שנאמר בהם זבח רשעים תועבה hoc est, Ex eo quod impiè egistis, ecce necesse est uobis expiatione, & sacrificate Deo sacrificia iusticię, quod pœnitentiam

nitentiam agitis, & non ſicut ſacrificia impiorum, ſecundum quod dicitur de illis. Sacrificia impiorum abominabiles ſunt: Prouerbiorum undecimo.

וּבִטְחוּ Imperatiuus eſt pluralis numeri maſc. quod indicat Vau in fine. Vau à principio eſt coniunctio copulatiua, & punctatur cum ſchurec propter Beth literã. Radix eſt בָּטַח id eſt, ſperare, fiduciã habere, cõfidere.

אֶל Idem hoc loco quod על dictio: ſicut etiam Rabi Dauid Kimhi annotauit וקשר תבטח עם מלת אל כמו׳ מלת על coniunxit uocabulum בטח cum dictione אל per Aleph ſcilicet, & eſt quaſi dictio על cum Ain.

¶IN VERSVM SEXTVM.

רַבִּים אוֹמְרִים De his uocabulis ſupra Pſal. 3. uerſu 1. & 2.

מִי Particula quæ interrogat de perſona מַה interrogat de re.

יַרְאֵנוּ Iod conſtituit tertiam perſonam futuri temporis, & cum patha Nota eſt coniugationis Hiphil. נו Affixum pronominale pluralis numeri, quis oſtẽdet? quid uidere faciet? à רָאָה id eſt, cernere, uidere, intueri.

טוֹב Nomen eſt Toar, id eſt: bonum, à uerbo טוֹב quarti ordinis, quieſcentium in Ain Vau, id eſt, bonum eſſe.

נְסָה Imperatiuus eſt, & quidam deducunt à נָשָׂא & uolunt Samech eſſe loco Schin: ut Rabi Dauid Kimhi ומלת נסה בסמך תחת השין ובהא תחת אלף והוא כמו נשא hoc eſt, & dictio נְסָה cum Samech loco Schin & cum He loco Aleph, & eſt ſicut נשא id eſt, lætari, attollere, exaltare: Eſt enim mutuus ſymboliſmus earum literarum quæ ſunt unius prolationis. Alij autem deducunt à נֵס quod ſignum militare ſignificat, ut ſit ſenſus. Suſtolle ut ſignum nobis gratioſum aſpectum tuum: uel ſis tu noſter uexillifer, adſis nobis tuo auxilio, eo uidentur ſpectaſſe LXX, qui habent ἐσημειώθη, id eſt, Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui. Hieronymus ut Rabi Dauid Kimhi.

עָלֵינוּ Præpoſitio eſt על ſed recipit affixa quẽadmodum nomina pluralis numeri maſculini generis.

אוֹר Nomen eſt, id eſt, Lux, à uerbo אוֹר quarti ordinis quieſcentium in Ain Vau, id eſt, illuxit.

פָּנֶיךָ Caph eſt affixum pronominale פָּנִים pluralis numeri eſt tãtum, ſicut apud Latinos diuitiæ, & facies ſic appellatur, quod aſpiciat huc atq; illuc, & quia ira apparet in facie, nomine faciei, etiam ſignificaẽ. Ira, deducitur à uerbo פָּנָה id eſt, aſpicere, reſpicere.

¶IN VERSVM SEPTIMVM.

נָתַתָּה Præteritum eſt ſecundæ fœminini generis, uerbi ſeptimi ordinis defectiuorum in extremitatibus in Pe Nun & Lamed Nun, illius uerbi coniugationem habes in Tabulis.

שִׂמְחָה Id eſt, Lætitia, nomen eſt uerbale, à uerbo שָׂמַח id eſt, lætari.

בְּלִבִּי Beth litera præpoſitione In ualet, Iod in fine affixum eſt prono-

minale, dages in Beth est forte, indicat defectum literæ Beth tertiæ radicalis לֵבָב id est, Cor.

מֵעֵת Mem præpositio est A, De, Ex, punctatur cum zere, quia Ain litera gutturalis non est capax punctuli dages. Ideo dages & hireck commutantur in zere עֵת id est, tempus. LXX. habent ἀπὸ καρποῦ σίτου, id est, à fructu frumenti, quod Hebræis est מֵעֵת à tempore. forsan quod per metonymiam tempus fructuũ, pro fructu positum crediderint, & quod addunt καὶ ἐλαίου αὐτοῦ, id est, & olei sui. nescio qua occasione adiectum sit, nihil enim uel affine huic Hebraica habent.

דְּגָנָם Mem in fine relatiuum est דָּגָן id est, frumentum quod comprehendit triticum, hordeum, & alias frumenti species.

תִירוֹשָׁם Mem in fine relatiuum תִירוֹשׁ significat uinum nouum à uerbo יָרַשׁ Taph litera est heemantica.

רַבּוּ Tertia persona præteriti temporis, & dages in Beth est forte, indicat enim defectum alterius Beth רָבַב

¶IN VERSVM OCTAVVM.

בְּשָׁלוֹם Beth præpositio est In שָׁלוֹם id est, pax.

יַחְדָּו Aduerbium est congregandi, Simul, Vnà, Pariter, retinet enim significantiam אֶחָד quod multi simul inuicti uideantur esse quasi unus יָחַד autem uerbum unire, deducitur ab אֶחָד id est, unus, inde uerbum in coniugat. Hithpael הִתְאַחֵד id est, unire seipsum, solitariũ seipsum facere.

אֶשְׁכְּבָה Aleph constituit primam personam futuri temporis ה in fine causa ornatus ac euphoniæ adhæret dages in Caph nota est coniugationis Piel secundæ actiuæ uocis שָׁכַב in coniugatione קל cubare, quiescere, dormire.

וְאִישַׁן Vau coniunctio est copulatiua, habet punctum illi genuinũ scheua Aleph constituit primam personẽ futuri temporis. Radix est יָשֵׁן ordinis tertij quiescentium in Pe. Iod id est, dormire.

לְבָדָד בָּדָד Nomen est Toar communis generis utriusque numeri, id est, solus, sola, sed frequentior usus est præposito Lamed לְבָדָד huius dictionis, & cum pronominibus dagessatur Daleth, propter defectum alterius literæ dages ut לְבַדּוֹ id est, solus ipse.

לָבֶטַח Lamed ualet præpositionem In, id est, in fiducia, id est, secure בָּטַח id est, sperare, fiduciã habere, inde בֶּטַח id est, fiducia, confidentia, securitas, & præposito ל Aduerbiũ est qualitatis, confidenter, secure LXX habent κατὰ μόνας, id est, singulariter in spe.

תּוֹשִׁיבֵנִי Taph cõstituit secundam personam futuri temporis. Vau loco Iod literæ radicalis, quod semper in hac coniugatione Hiphil mutatur in Vau. Iod in medio nota est cõiugationis Hiphil, Iod in fine affixũ est pronominale, & præmittitur litera Nun, prohibendi hiatus gratia. Radix יָשַׁב id est, sedere.

Exegeseos in Psalmum quartum finis.

PSALMVS QVINTVS.

¶ Psalmus Dauid, Vincenti super Musico instrumento.		לַמְנַצֵּחַ אֶל־הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃
VErba mea auribus percipe domine, intellige meditationem meam.	1	אֲמָרַי הַאֲזִינָה יְהוָה בִּינָה הֲגִיגִי׃ הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי מַלְכִּי וֵאלֹהָי כִּי
Ausculta uoci clamoris mei, Rex meus & Dominus meus, quoniam ad te orabo, siue oro.	2	אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל׃
Deus mane audies uocem meam, mane ordinabo tibi & expectabo.	3	יְהוָה בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ־לְךָ וַאֲצַפֶּה׃
Quia non Deus cui placet (uel uolens, uel qui uult) impietatem tu, non morabitur apud te malus.	4	כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגֻרְךָ רָע׃
Non consistent insani coram oculis tuis, odisti omnes operantes (qui exercent) scelus, uanitatem.	5	לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן׃
Perdes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinũ & fraudulentum abominabitur Deus.	6	תְּאַבֵּד דֹּבְרֵי כָזָב אִישׁ דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב יְהוָה׃
Et ego in multitudine misericordiæ tuæ ingrediar, uel ueniam in domum tuam, supplicabo ad templum sanctitatis tuæ, in timore tuo.	7	וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׃
Domine duc me in iusticia tua, propter insidiatores meos, planum fac coram me uiam tuam.	8	יְהוָה נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃
Quoniam non est in ore uniuscuiusque rectum, intimum eorum prauitates, sepulchrum patens guttur eorum, lingua sua blandiuntur, uel diuidunt.	9	כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן׃
Fac fallantur ipsi, excidant consilijs suis, propter multitudinem scelerum ipsorum, expelle eos quoniam tibi rebelles sunt.	10	הַאֲשִׁימֵם אֱלֹהִים יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ כִּי־מָרוּ בָךְ׃
Et letabuntur omnes qui confidunt in te, in æternum, exultabunt, & proteges eos, exultabunt in te, qui diligunt nomen tuum.	11	וְיִשְׂמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃
Quia tu benedices iusto Deus, tanquam clypeo beneuolentiæ coronabis eum.	12	כִּי אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ׃

IN TITVLVM.

לַמְנַצֵּחַ Hanc dictionem Psal. 3. supra inuenies explicatam.

אֶל Hæc particula ualet præpositionẽ Ad cum sægol punctata, ponitur etiam אֶל pro מִן id est, A, Ab, De. Interdum pro עַל id est, super, ut supra Psal. 4. uersu 5. Interdum pro עִם id est, cum, nonnunquã loco Beth deseruientis In, & Cum. Interdum uice בַּעֲבוּר id est, propter.

הַנְּחִלוֹת He litera est demonstrationis הַיְדִיעָה uel notificationis & propterea punctatur cum patha sequẽte dages, וֹת syllaba in fine. terminatio est pluralis numeri fœminini generis, cuius singulare est נְחִיל Attamen uariatio magna est apud Interpretes de dictione נחילות Quidam uolũt Musicum instrumentum nomen, & tunc non esset pluralis numeri sed singularis. Sic autem uolunt nuncupatum, quia sonus illius fuerit similis sibilo apum כי נגונו היה דומה לשריקת הד בורים Nam hæc uox נחיל significat in scriptura aliquando סבוך· דבורים id est, examen apum, sic pos-

 set intel-

sit intelligi de instrumento musico quale apud nos habetur ac Lyra uocatur. Alij exponunt de hæreditate, ut D. Hieronymus & LXX. Sed minus cõuenit hæc expositio. Cum Psalmus non loquatur de hæreditate, prior expositio magis facit ad rem.

מִזְמוֹר לְדָוִד De his dictionibus uide supra Psal. 3.

IN VERSUM PRIMUM.

אֲמָרַי Iod affixum est pronominale pluralis numeri in regimine אוֹמֶר id est, eloquium, sermo, uerbum, uel אֹמֶר à uerbo אָמַר id est, loquutus est.

הַאֲזִינָה Imperatiuus est coniugationis Hiphil, cuius notæ sunt He à principio & Iod in medio, & ה in fine ornatus causa ac euphoniæ adijcitur. Radix est in coniugatione קל אָזַן à quo אֹזֶן id est, auris ab hoc nomine fit uerbum hadaggus in coniugatione Piel אִזֵּן id est, auscultauit, inuestigauit, & in Hiphil הֶאֱזִין id est, inclinare aurem, auribus percipere, auscultare, intendere.

בִּינָה Imperatiuus est coniugationis Hiphil, & scribitur sine ה formatiua litera, id est, fac intelligere, intellige, uel intelligentiam habe, & ה quoque euphoniæ causa adijcitur. Radix est in coniugatione קל בִּן id est, intellexit, & in Hiphil communiter est transitiuum הֵבִין Intellexit aut intelligere fecit.

הֲגִיגִי Geminata secunda litera radicali, significat meditationem. Iod in fine affixum est pronominale, & habet hoc nomen uarias formas הֶגֶה cum sex punctis, id est, sermo, & secundũ aliã formã הֲגָיוֹן id est, meditatio aut sermo, & secundũ aliam formã הִגָּיוֹן id est, meditatio, & secundũ aliam הָגוּת id est, meditatio, & secundũ aliam הֲגוּת id est, meditatio, & secundũ aliã formã, geminata secũda litera radicali הָגִיג ut hoc in loco est meditatio à uerbo הָגָה ut supra uersu 2. Psal. 1. Significat aũt meditare & loqui, ad cor pertinet & ad animum, & hoc loco utroq; modo accipi potest, ut ostendatur non simplicem esse orationem & lingua tantum fieri, sed ex intimo corde, & habet hæc uox quoniam est geminata, emphasim, & significat uehementem & feruentem orationem. Nam ut Hebræi dicunt כפל הענין לחזק id est, duplicat eamdem rem ad maiorem expressionem: & Rabi Dauid Kimhi sic exponit אמרי האזינה מה שאוציא בפי האזינה ומה שאחשוב בליבי בינה לפיכן אמר עם הגיגי בינה ועם אמרי האזינה ואמר הגיגי מן הגה בהכפל עין הפועל רמו לחוין קולות מן הוה hoc est, Verba mea auribus percipe. Illud quod egreditur ex ore, auribus percipe, & illud quod cogitabitur in corde intellige. Propterea dixit cũ הגיגי meditationem meam בינה id est, intellige, & cum אמרי Verba mea האזינה id est, auribus percipe, & dixit הגיגי à הגה id est: cogitauit, geminata Ain Poal: sicut Iob 38. uersu 23. fulguri tonitruorũ à חוה quod est uidere חזיז quod est fulgur, coruscatio.

In

¶ IN VERSVM SECVNDVM.

הַקְשִׁיבָה He à principio dictionis & Iod medij literæ sunt characteristicæ cõiugationis tertiæ actiuę Hiphil, ה in fine ornatus gratia adijcitur קָשַׁב uerbum est primæ coniugationis attendere, intendere. Rabi Dauid Kimhi sic exponit הקשיבה לקול שועי. הן אזנך להיות קשבת כי הוא פועל יוצא וכן כתיב להקשיב לחכמה אזנך. הקשיב אָזנך Ausculta uoci clamoris mei, Da aurẽ tuam ut sit adtenta uel intenta. quoniã uerbũ est transitiuũ, sicut scribitur Prouerb. 2. uersu 2. ut adtendere facias sapientiam aurem tuam, & Psalmo decimo uersu decimoseptimo. Attendere facias aurem tuam.

לְקוֹל Lamed articulus est datiui casus קוֹל id est, uox.

שַׁוְעִי Iod in fine affixum est pronominale שַׁוְעָה id est, clamor, à uerbo שָׁוַע idem est quod שָׁוַע id est, clamare.

מַלְכִּי Iod in fine affixum pronominale מֶלֶךְ id est, rex, de hoc uocabulo uide supra Psal. 2. uersu 2.

וֵאלֹהָי Vau coniunctio est copulatiua, & Iod in fine affixum pronominale, de hoc uocabulo supra Psal. 3. uersu 2. & Vau habet semper zere destituto Aleph suo puncto iuxta dictionem אֱלֹהִים

כִּי אֵלֶיךָ De his particulis habes quoque supra Psal. 2. uersu 2.

אֶתְפַּלָּל Futurum est coniugationis Hithpael, cuius notæ sunt ת & dages in Ainpoal. Aleph constituit primam personam futuri à uerbo פָּלַל id est, orare, in futuro אֶתְפַּלָּל id est, orabo, sed hoc loco futurum pro præsenti ponitur, & dicunt Hebræi non sine emphasi esse, & fieri, si in futuro pronuntietur, significat enim non solum iam te oro, sed semper, in æternum ubique te orabo. Præteritum enim & futurum, ut tradunt Grãmatici Hebræorum, sunt fundamenta & origines omnium modorum seu operationum, poteritque homo per hos duos modos satisfacere & loqui uice omnium modorum, & ideo mos est scripturæ, ut loquitur in præterito loco futuri & contrà.

¶ IN VERSVM TERTIVM.

בֹּקֶר Id est, mane aduerbium est temporis à בָּקַר uerbo ab acquirendo quod mane inquiratur omnis res illucescente die, & interdum capitur pro אור luce. Contra עֶרֶב id est, uespera, à uerbo עָרַב deducitur, quod permiscere significat, quod tum confusio quædam fiat figurarum, & res una ab alia, ut clara die, tum facile discerni nequeat, ait autem mane, ut scribit Rabi Dauid Kimhi כי בבקר עת התפלה טרם שיעסוק אדם בעסקי העולם Id est, Quoniam mane tempus est præcationis, antequam homo occupetur negotijs huius seculi, uel mundanis.

תַּעֲשֶׂה Taph constituit secundam personam futuri temporis. Ra-

dix eſt שָׁמַע id eſt, audiuit.

מַלְכִּי Iod in fine affixum pronominale Mem מלך id eſt, rex.

אֶעֱרָךְ Aleph conſtituit primam perſonam futuri temporis, punctatur cum ſegol, propter Ain literam gutturalem, id eſt, mane ordinabo, & ſubintelligitur: ut Rabi Dauid Kimhi addit תפלתי id eſt, orationem meam, à uerbo עָרַךְ idem eſt quod סָדַר id eſt, ordinare.

לְךָ Pronomen eſt datiui caſus, ſecundæ perſonæ pronominis אַתָּה id eſt, Tu.

וַאֲצַפֶּה Futurum eſt coniugationis Piel ſecundæ actiuæ, quod indicat dages in Pe, Vau coniunctio eſt copulatiua. Aleph conſtituit primam perſonam futuri temporis צָפָה id eſt, expectare, ſpeculari, & dictio לְךָ quæ præceſſit ſub intelligenda eſt: ut Rabi Dauid Kimhi, inquit, ואצפה ואוחיל לך שתתן לי שאלתי ובקשתי hoc eſt, ſpeculabor (uel præparabo) & expectabo te, ut largiaris mihi petitionem meam, & inquiſitionem uel poſtulationem meam à צָפָה id eſt, ſpeculari, perſpicere, intendere, aliquid uidere, & quaſi contemplari, expectare. LXX. habent καὶ ἐπόψῃ με, id eſt, & uidebis me, ſed in Hebræo primæ eſt perſonæ.

¶ IN VERSVM QVARTVM.

רע חָפֵץ Eſt nomen Toar, uolens, à uerbo חָפֵץ id eſt, uelle, complacere, aut uoluntatem & complacentiam habere.

רָשָׁע De hoc uocabulo uide Pſalmo primo.

אַתָּה Pronomen ſecundæ perſonæ.

יְגֻרְךָ Caph affixum eſt pronominale. Iod tertiam perſonam futuri temporis conſtituit. Radix eſt גור eſt idem, ut inquit Rabi Dauid Kimhi לא יגור עמך id eſt, Non habitabit apud te, tecum non habebit locum.

רָע Id eſt, malicia uel malus: ut inquit Rabi Dauid Kimhi רע איש או יהיה רע שם דבר כמו רשע שוכר hoc eſt, רע id eſt, uir malus, aut erit nomen Rei ſicut רשע cuius mentio ſupra facta eſt.

¶ IN VERSVM QVINTVM.

יִתְיַצְּבוּ Iod conſtituit tertiam perſonam futuri temporis. Taph & dages in zade, notæ ſunt coniugationis quartæ Hithpael, Vau in fine conſtituit pluralem numerum. Radix eſt יָצַב habuimus ſupra Pſalmo ſecundo uerſu ſecundo, ſignificat autem propriè, ſe erigere.

הוֹלְלִים ים Terminatio eſt pluralis numeri maſculini generis, à הָלַל quod eſt inſanire. Dicuntur autem הוֹלְלִים inſani ac furentes, ſicut ſe ſimulabat Dauid primo Sam. uigeſimoprimo, & Eccleſ. ſecundo utitur ſcriptura hoc uocabulo ויתהולל בידם hoc eſt, & ſtultum ſe ſimulabat inter manus eorum, & Eccleſ. ſecundo אמרתי מהולל id eſt, notaui amentem: ſic Pſalmo 75. אמרתי להוללים אל תהולו id eſt, dixi ſtoli-

dis

dis nolite insanire. LXX habēt παράνομοι, id est, iniusti: D. Hieron. iniqui. Nam transfertur ad insanientes improbitate.

לִנֶגֶד Lamed articulus est: נֶגֶד præpositio est, Coram, Ante, è regione, Contra.

עֵינֶיךָ Caph in fine affixum est pronominale dualis numeri עֵינַיִם id est, oculi, & in regimine עֵינֵי cum affixo uero עֵינֶיךָ id est, oculi tui.

שָׂנֵאתָ ת Constituit secundam personam præteriti singularis numeri, שָׂנֵא id est, odio habere.

פֹּעֲלֵי אָוֶן Participium est præsentis temporis pluralis numeri in regimine, אָוֶן id est, Mendacium, Labor, Fatigatio, Afflictio, Luctus, Iniquitas, Peruersitas, uocat autem scriptura פועלי און eos operarios iniquitatis, quorum omnia facta praua & iniqua sunt, LXX. habent τοὺς ἀνομίαν. אָוֶן proprie significat prauitatem animi illam, propensionem ac procliuitatem ad mala ab ætate prima, quam uocamus peccatum originale. Illi autem qui, iam nimirum indulgent peccato & non resistunt uocantur פועלי און hoc est, operarij iniquitatis.

IN VERSVM SEXTVM.

תְּאַבֵּד Taph secundum personam futuri temporis constituit, dages in Beth est forte, nota enim est coniugationis secundæ actiuæ Piel, de hoc uocabulo uide supra in fine Psalmi primi.

דֹּבְרֵי Participium est pluralis numeri in regimine, à דִּבֵּר id est, loquutus est. uocantur autem דֹּבְרֵי כָזָב qui ita mendacijs dediti sunt, ut alijs noceant & negocium exhibeant.

דָּמִים — אִישׁ דָּמִים Pluralis numeri est, id est, uir sanguinum, qui sanguinem innoxium fundēdo facilis est ac studiosus, quem nos sanguinarium uocamus.

וּמִרְמָה Vau coniunctio est copulatiua, punctatur cum schureck propter Mem literam, quæ una ex literis בומף significat autem מִרְמָה dolum, fraudem, à uerbo רָמָה id est, fraudare, dolose agere.

יְתָעֵב Iod tertiam personam futuri temporis constituit. Est autem coniugationis Piel, & propterea litera Taph habet camez, quia litera Ain non est capax punctuli dages à uerbo תָּעַב id est, abominari.

IN VERSVM SEPTIMVM.

וַאֲנִי Vau coniunctio est copulatiua, punctatur cum camez propter Aleph literam gutturalem, quæ habet hateph patha, אֲנִי pronomen est primæ personæ.

בְּרֹב Beth præpositio est In רַב Nomen Toar, id est, Multus, Magnus, à quo רוֹב id est, multitudo, magnitudo, à uerbo

רַבֵּב id est, multiplicare, magnificare.

חַסְדְּךָ Caph in fine affixum est pronominale חֶסֶד id est, misericordia pietas, beneficium, sed ingens quod confertur in aliquem, nullius boni operis respectu, & חָסִיד qui ita beneficus est, de quo supra Psalmo quarto uersu tertio.

אָבוֹא Aleph constituit primam personam futuri temporis בוֹא ingredi uenire uerbum quiescentium in Ain Vau, quarti ordinis primę coniugationis.

בֵיתֶךָ Caph in fine affixum est pronominale & ponitur hoc loco in regimine. Nam בַּיִת domum significat, & in regimine בֵּית Nota in Hebraismo uocabulum בַּיִת transfertur ad omnia loca & uasa, in quibus aliquid continetur. Hinc sunt istæ locutiones בֵּית יַד id est, Domus manus, id est, Chiroteca, בֵּית זֶרַע id est, domus seminis, id est, ager, בית חֵץ id est, domus sagittæ, id est, pharetra בֵּית כְּנִשְׁתָּא id est, domus congregationis, id est, ecclesia בֵּית אַפִּין domus faciei, id est, uelamen בית אוּלְפָנָא domus doctrinæ, id est, schola בֵּית אֲסִירִין domus uinctorum, id est, carcer בֵּית אֶצְבְּעִין domus digitorum, id est, chirotheca בֵּית צְלוֹתָא domus orandi, id est, templum בֵּית בְּעִיר domus iumentorum, id est, stabulum בֵּית הַמֶּרְחָץ domus lotionis, id est, balneum בֵּית הַכִּסֵּא domus sedis, id est, latrina בֵּית הַמִּדְרָשׁ domus studij, id est, gymnasium בֵּית מַיִם id est, locus aquarum, ubi mingitur &c.

אֶשְׁתַּחֲוֶה Aleph constituit primam personam futuri temporis, Taph post Schin, nota est coniugationis quartæ Hithpael, & geminatur tertia Radicalis. Prior cuius uicem gerit Vau apparet, altera quiescit, & interdum cadit litera geminata & remanet Vau quiescens Radicalis litera (ut uice Radicalis literæ) tam in tertia, quàm in secunda persona: ut Iohel. quinto, uersu decimoquarto. וַיִּשְׁתַּחוּ id est, & incuruauit se: 2. Regum 4. uersu 37. וַתִּשְׁתַּחוּ. Et nota regulam. Si Taph litera in coniugatione Hithpael, uenit ad literam Samech uel Schin, ponitur Taph ipsum post Pepoal, ut hoc loco, regulariter dicendum erat אֶתְשַׁחֲוֶה dicitur אֶשְׁתַּחֲוֶה Vide Eliam in oratione secunda Fund. quarta. Verbum שָׁחָה est humiliari, incuruari, aut seipsum humiliare & incuruare, quasi diceret, Incuruabo me, humiliabo me, summa ueneratione te adorabo. Omnem uenerationis cultum tibi exhibebo, & significat proprie prostrationē totius corporis, expansionem manuum & pedum, incuruationem. & est synechdochica loquutio. Complectitur enim eo uocabulo, omnia quæ pertinent ad uerum cultum, qui tunc consistebat in sacrificijs, confessione peccatorum, & inuocatione nominis diuini, & fit denominatio à parte principaliori. Nam præcipuum erit in illis, Inuocatio & adoratio.

הֵיכָל Scribitur cum Iod ad protrahēdum & producendum syllabam, & in plurali habet duplicem formam, masculeam & fœmineam הֵיכָלִים & הֵיכָלוֹת de his habes Tabu. 17. specie quarta, & significat ædem, pallatium, & tēpli pars exterior hoc nomine appellat̄, eo quod esset magnum instar pallatij, nam templum diuisum erat in tres partes. 1. Porticum. 2. Pallatium. 3. Sanctum sanctorum, ubi erat arca fœderis & alludit ad morem adoratiōis qui erat in populo Dei, qui adoraturi uertebant faciem ad Sanctum sanctorum prostrabant se, & adorabant nomen Israël, id est, oculis fixis in tabernaculum fœderis orabant. Et numerant Hebræi etiam hoc inter decē miracula, quę dicūt facta fuisse in domo sanctuarij, ut cum starent in Atrio templi capacissimo, se mutuo comprimebant, tanta erat hominum multitudo. Cum uerò confessionem peccatorum facturi, prostrato corpore in terram inclinarēt, satis erat loci & spacij omnibus, sic ut alter ab altero quatuor cubitis distaret, tanto enim spacio alterum ab altero elongari, ne alteri alterius peccata recensentem audiret, ut referunt Hebræi, necesse erat. Hæc decem miracula testimonia erant diuinæ beneuolentiæ, qua tum populum suum in præceptis ambulantem prosequebat̄. Libet ea huc tibi subscribere ex libro quem Hebræi פרקי אבות Id est, Capitula patrum uocant, ex libro & capite quinto.

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש׃ — *Decem miracula in domo sanctuarij facta.*

1 לא הפילה אשה מריח בשר הקדש׃
2 לא הסריח בשר הקדש מעולם׃
3 ולא נראה זבוב בבית המטבחים׃
4 ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים׃
5 ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה׃
6 ולא נצחה הרוח את עמוד העשן׃
7 ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים׃
8 עומדים צפופים ומשתחוים רוחים׃
9 ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים׃
10 ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלים בירושלים׃

Hoc est, Decem signa seu miracula facta fuerunt patribus nostris, in Domo sanctuarij. 1 Nunquā abortiuit mulier ab odore carnis, quæ in sanctuario immolabatur. 2 Neq; fœtuit unquam caro illa sanctificata. 3 Non conspecta fuit musca in domo mactationis. 4 Non accidit casus nocturnus sacerdoti magno in domo expiationis. 5 Non extinxerunt pluuiæ ignem, qui erunt in strue lignorum. 6 Non uicit uētus columnam fumi. 7 Non repertum est ullum uitium in Gomer & duobus panibus & in panibus facierū. 8 Stabant coartati & adorabāt dilatati. 9 Non læsit unquam aliquem serpens aut scorpio in Hierusalem. 10 Nec dixit homo socio suo, angustior est mihi locus, quam ut possim pernoctare in Hierusalem.

צֹורְרֶיךָ Caph in fine affixum est pronominale de hoc uocabulo supra.

בְּיִרְאָתֶךָ Beth præpositio est In, Caph in fine affixum est pronominale יִרְאָה id est, timor, & in regimine He mutatur in Taph יִרְאַת à uerbo יָרֵא id est, timuit, septimi ordinis, quiescentium in Pe Iod & Lamed Aleph.

¶ IN VERSVM OCTAVVM.

נְחֵנִי Imperatiuus est Iod in fine affixum pronominale נוּחַ Hebræis quietem significat. Inde נָחָה significat aliquem quiete, tranquille ducere, quemadmodum infantes. Ita Dauid cupit duci agnoscens suam infirmitatem, quod ipse non possit satis prospicere sibi.

בְצִדְקָתֶךָ Beth litera uariè accipitur hoc in loco. Sunt enim qui legunt, duc me per iustitiam, ut uelit dominum admonere promissionis, quibus promittebat Deus sibi uelle adstare & liberare eum. Alij duc me propter iustitiam tuam. Alij in iustitia, quasi diceret, ita duc me, ut ita uiuam quod tibi maximè placeat, ut iuste, bene, pie, aliquid agam. Caph affixū est pronominale. Taph loco ה he צְדָקָה scheua mutatur in hirec, & primum camez in scheua.

לְמַעַן Particula hæc propter, uel ut significat.

שׁוֹרְרָי Iod affixū est ꝑnominale שור uel אורר id est, inimicus, ut inquit Rabi Dauid Kimhi ושוררי כמו אויבי והוא מגזרת אשורנו ולא קרוב. לפי שהוא מביט לרעת hoc est, ושררי sicut אויבי id est, inimicus & illud de ordine Num. 24. Aspiciam eum, sed nō prope, eo quòd aspiciat suum inimicum ad malefaciendum. שור enim intueri, aspicere & prospicere significat, & citat locum. 1. Sam. uersu nono. וַיְהִי שָׁאוּל עוֹיֵן אֶת דָוִד id est, & fuit Saul oculo aspitiens Dauid, nempe oculo malo.

הַיְשַׁר Imperatiuus est coniugationis Hiphil, cuius notæ sunt litera ה He & Vau, uicem gerit Iod literæ radicalis. Nam יָשַׁר Radix est, id est, rectum esse, placere hoc loco, rectū fac, ac si dicat, Fac me sic ambulare in uia tua, ut nunquam oculos meos ab ea deflectam.

לְפָנַי Id est, ante me, פָּנִים id est, facies, pluralis numeri & cum Lamed est, ante, antea, corā, & לְפָנִים in regimine habet פְּנֵי & cum Lamed לִפְנֵי id est, coram, & cum pronominali affixo לְפָנַי ante me, & est Hebraismus ante faciem meam, pro coram me.

דַּרְכֶּךָ Caph affixum est pronominale דֶּרֶךְ Nomen sex punctorū, quę mutant primum sægol in hireck uel patha, secundum in scheua.

¶ IN VERSVM NONVM.

בְּפִיהוּ Beth præpositio est In, Vau in fine præcedente ה uel ג Litera facit pronomen relatiuum, פֶּה os significat, & in regimine He mutatur in Iod, & nota quod hæc dictio, scribitur eodē tenore in regimine & cum affixorum subiunctione, hoc est, quantum attinet ad formā nominis scriptam, non est differentia inter פִּי יְהוָה os domini & פי חמור פי סמור בך

לא

אֲלִיבֶם sic grammaticè scribi debuerat פִּיי os meum, sed ad euitandā duplicis Iod difficiliorem prolationē, reijcitur unum Iod בְּפִיהֶם id est, in ore eorum, pro, in ore cuiuslibet eorum.

נְכוֹנָה Participiū est coniugationis Hiphil fœminini generis, & subauditur rectum scilicet uerbum, à uerbo כּוּן id est, rectificare, certum reddere, & differt participium fœmineum, à præterito fœminino quod participium est breue, sicut in uerbis perfectis נְכוֹנָה id est, rectum, scilicet uerbum, præteritum est longum נָכוֹנָה id est, confirmatum est, LXX habent ἀλήθεια, id est, ueritas.

קִרְבָּם Mem finale constituit Relatiuum, pluralis numeri, masculini generis, & dages in Beth litera, est leue, qui præcedit scheua quiescens קֶרֶב id est, medium, uenter, sic appellatus, quod sit in medio corporis, & metaphorice nonnunquam pro cogitatione accipitur, de qua re sic scribit Rabi Dauid Kimhi in Commentarijs super Psalmum sexagesimum quartum וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב עָמוֹק id est, intimum cuiusq; est cor profundum כלומר כלמה שיוכל אדם לחפוש ולחקור בלבו וכל עמקי המחשבות כל מה שיוכל להתחשב בקרב איש הכל הוא בתח בולותם שלא יוכל שום אדם להעמיק יותר מהם בתח בולות הלב ובכל מחשבותיו:
Hoc est, ac si diceret, Quicquid potest homo scrutari & inuestigare corde suo, & omnes profunditates cogitationum, quicquid potest excogitari בקרב איש id est, in intimo uiri, totum est in consilijs eorum: quòd nōn potest esse aliquid cuipiam profundius his, quæ sunt in consilijs ac cogitationibus cordis, & hoc in loco exponit וקרבם הוות id est, intimum eorum prauitates כלומר רעות חושב בושבים בלבם id est, quasi diceret, malæ cogitationes cordis eorum &c.

הַוּוֹת וֹת Terminatio est pluralis numeri fœminini generis, id est, prauitates הַוָּה id est, prauitas, malicia. LXX. habent ματαία, id est, uanum. D. Hieronymus: insidiæ.

קֶבֶר Nomen est sex punctorum, & significat sepulchrum à uerbo קָבַר id est, sepeliuit.

פָּתוּחַ Particip. præteriti temporis, uerbi פָּתַח id est, aperire, soluere.

גְּרוֹנָם Mem in fine constituit Relatiuum, masculini generis, pluralis numeri גָּרוֹן id est, guttur, quod secundum norma debuerat esse גַּרְגֹרֶן & iunctum pronominibus. Gimel est cum scheua, ut גרונם id est, guttur eorum, & nisi esset Res, quæ non recipit dages גָּרוֹן dagessaretur, deduci tur autem à uerbo גָּרַר id est, excidere, serrare, ab hac radice deducitur etiam גֵּר id est, ruminauit, & גֵּרָה id est, ruminatio, & est à gutture deductum, quod cibus è uentre per guttur ad os reducatur, ut melius contundatur & moliatur.

לְשׁוֹנָם Mem in fine constituit relatiuum לָשׁוֹן linguam significat, & propter affixum camez mutatur in scheua.

יַחֲלִיקוּן Iod à principio constituit tertiam personam futuri temporis, Iod in medio & patha sub Iod principij notæ sunt coniugationis Hiphil tertiæ actiuæ. Vau schureck cum Nun tertiam personam pluralis numeri constituit. Radix est חָלַק id est, diuidere, partire, lenire, blandire, qui enim falso blandiuntur, non ut res habet, ut in corde cogitant loquuntur, sed diuidunt & partiuntur uerba, ad gratiam eorum, quibus uolunt imponere, & ea quæ uera sunt corde tegunt, iuxta prouerb. Ex eodem ore calidum & frigidum spirant: LXX. habent ἐδολιοῦσαν, id est, dolose agebāt: D. Hieron. Linguam suam lenificant.

¶IN VERSVM DECIMVM.

הַאֲשִׁימֵם He & Iod notæ sunt coniugationis Hiphil. Mem pronomē relatiuum pluralis numeri, & habet duplicem lectionem. Sunt qui exponunt. perde eos, condemna eos, ut legit D. Hieronymus: & tunc deducitur à שָׁמַם quod significat funditus delere, depopulare. Alij legunt errare fac eos, peccare fac eos, id est, dissipa eorum consilia, & sic exponit Rabi Dauid Kimhi האשימם בעצתם id est, delinquere fac eos in consilijs suis, & addit כלאמר שלא יתכן ולא יזמן לחם מה שחשבו לעשות עלי ווזה הוא שאמר יפלו ממועצו תיהם hoc est, quasi diceret, Ne quod aduersum me cogitant cōficere ualeant, & illud est quod dicit. Cadant à cōsilijs suis, & tunc deducitur à uerbo אָשַׁם id est, delinquere, peccare, & aduerte quod אָשָׁם delictum dicitur, non solum oblatio pro delicto, sed & cuiuslibet rei restitutio, utputa rapinæ &c.

יִפְּלוּ Iod constituit tertiam personam futuri tēporis. Vau nota est pluralis numeri, dages in Pe indicat defectum literæ Nun, נָפַל Radix est uerbi. Vide de hoc uocabulo supra Psal. 1. uersu 3.

מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם Mem à principio præpositio est, D, A, Ab, & propterea alterum Mem habet dages propter defectum literę Num עֵצָה cōsilium significat, & præpositio Mē litera heemantica מוֹעֵצָה cū plurali מועצות & hæc nomina recipiunt affixa, manente duplici signo pluralis numeri, hoc est, manente Iod signo masculini, & Tau signo fœminini, & plerunq; in fine subiunguntur cum ה litera & ם uel cum He & Nun: ut מוֹעֲצוֹתֵיהֶם Radix uerbi est יָעַץ id est, consulere, hęc nomina amittunt Iod literam assumpto ה in fine, ut supra Psal. 1. uersu 1.

בְּרֹב Beth litera est loco בַּעֲבוּר id est, propter propterea, רֹב id est, multitudo à רָבַב

חֵם פִּשְׁעֵיהֶם Affixum est pronominale, Iod nota pluralis numeri, præcedēti Zere in statu regiminis, à uerbo פָּשַׁע id est, deficere, rebellare. Dicuntur autem פשעים ea peccata, quibus uelut à domino deficimus, & quodāmodo rebellamus, ac quæ consumata rebellione cōmittuntur à reprobis, ideo semper ferè reprobis in scriptura tribuuntur. Sanctis autem חטאים quod horum commissa propemodum ex ignorantia accidant,

Rabi

Rabi Dauid Kimhi in expositione Psalmi, Psal. 25, uersu 7. Sic hæc uocabula exponit, חטאות נעורי ופשעי אל תזכור · ופירוש אותם שבימי נעורים נעורים יקראו חטאות שלא שלמה דעת האדם ואין שם פשעי · כי הפשע הוא המורד ובשיחית אדם מזיד בבאר כי מים מעשרים שנה ומעלה שהוא בדעתו יקרא פשעי · כי הוא מכיר ויודע ועובר המצות hoc est, peccatorū adolescentiæ me & scelerū meorū ne recorderis, expositio est, quæ in diebus adolescentiæ (cōmittuntur) uocantur חטאות id est, peccata, eo quod non perfecta scientia hominis, & non habent nomen פשע id est, scelera. Quoniam פשע id est, scelera, sunt defectiones, rebelliones, et quasi quādo homo superbus est, quod iam uenit in dies & excessus est uigesimum annum, & ipse in scientia sua uocatur פשע id est, scelus, quoniam trāsgreditur dissimulans, & sciens præceptum. Hæc ille.

הַדִּיחֵמוֹ Id est, expelle eos, He & Iod in medio notæ sunt cōiugationis Hiphil מוֹ syllabicū est affixum pronominale, & est hoc in loco imperatiuus tertiæ coniugationis actiuæ Hiphil. Radix est נָדַח id est, impellere, propellere, expellere. כִּי Elias Grāmaticus in libro cui Titulus תשבי id est, Thisbites si explicat. Rabini dicūt quatuor esse significata, quibus seruit hoc uocabulum. Quæ nempe sunt אי id est, si, דלמא fortassis, אלא id est, sed, דהא id est, quia.

מָרוּ Id est, rebelles fuerunt, tertiæ est personæ pluralis numeri, præteriti tēporis, Vau in fine nota plur. num. Radix est מָרָה & significat propriè exasperare, mutare, transgredi præceptū. D. Hieron. prouocauerunt te. uertit LXX ἐπίκρανάν σε, id est. Irritauerunt te & addunt κύριε quod in Hebræo non est, sed particula בְּךָ Beth literæ officia & punctationē habes in tab. 5. Cōponitur tamen cū pronomiuibus, ut בּוֹ in eo, בְּךָ in te & בָּהּ in te, בִּי in me, בָּהֶן in eis, בָּם in eis, בָּהֶם in eis, בָּהֵן cum zere, in eis, בָּהֶן cum sægol, id est, pro eis, propter eos.

¶IN VERSVM VNDECIMVM.

חוֹסֵי Participium est pluralis numeri in regimine à uerbo חָסָה id est, sperare, sed non simpliciter sperare significat, sed ita, cum aliquis fugit periculoso tempore aliquo, ubi sperat se esse liberum, & ita fidere, ut subditi fidunt sub principe, cum eius se fidei & protectioni committunt.

לְעוֹלָם Lamed ualet præpositionem In, עוֹלָם id est, seculum perpetuum, æternum, sempiternum, interdū significat tempus lōgum aut multum. Nonnunquam tempus uitæ alicuius.

יְרַנֵּנוּ Id est, exaltabunt. Iod constituit tertiam personam futuri temporis, dages in Nun est forte, & nota est coniugationis secundæ actiuæ Piel, Vau constituit pluralem numerum. Radix est רָנַן id est, fortiter clamare, siue hoc fiat cantando, siue ob lætitiam, siue ob luctum, siue ob præconium & laudem, siue in oratione & præcationibus. Est igitur clamare canere, lætari, aut exaltare, prædicare, præconizare, laudare, orare.

וְתָסֵךְ Id est, proteges, Vau coniunctio est copulatiua. Tau constituit secundam personam futuri temporis. Radix est סָכַךְ protegere, tegere, operire. R.D.K. exponit hoc uerbum in Commentarijs ותסך עלימו ש שתחיה עליה כסוכה שלא יזיקו להם אויבים hoc est, Et protegas eos, q̃d eris illis quasi murus, ne nocerent illis inimici. LXX. habent καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτοῖς, id est, & habitabunt in eis. D. Hieronymus: proteges eos.

עָלֵימוֹ Superius habes præpositionem על recipere affixa secũdum normam nominum pluralis numeri, masculini generis.

וְיַעְלְצוּ Vau coniunctio est copulatiua, Iod constituit tertiã personã futuri tẽporis, Vau in fine nota plur. numeri, ut עָלַץ est lætari, exultari.

אֹהֲבֵי Participium est pluralis numeri in statu regiminis, quod indicat Iod in fine præcedente zere, אָהַב id est, amare, diligere.

שְׁמֶךָ Caph affixum est pronominale, שֵׁם id est, nomen accipitur etiam שֵׁם & הַשֵּׁם pro Deo.

¶ IN VERSVM DVODECIMVM.

תְּבָרֵךְ Tau constituit secundam personam futuri temporis. Beth punctatur cum camez propter Res literam, quæ non est capax pũctuli dages, notæ coniugationis Piel בֵּרֵךְ est radix. Nam in coniugat. קל nõ inuenit.

צַדִּיק Ponunt Hebræi discrimen inter צַדִּיק id est, iustus, & חָסִיד id est, pius. supra Psal. 4. uersu 3. Ex R.D.K. habes quod חָסִיד sit is qui facit aliquid antequam hoc illi iudicio determinatur, hoc est, qui sua sponte alicui benefecit, nec expectat iudicis sententiam, donec ille decernat, iubeat, & præcipiat, id quod Hebræi intelligunt per משורת הדין inuenies eũ qui nihil faciũt nisi quod iure coguntur facere צַדִּיק id est, iustus dicitur צדיק הולך בתומו ואינו עשה עון id est, iustus qui ambulat in simplicitate sua & non facit iniquitatem, & sicut inter illa est differentia, sic quoq; inter צְדָקָה id est, iusticiam & גְּמִלוּת חֲסָדִים id est, retributionem beneficiorum, צְדָקָה fit pauperi, cum pecuniam, uestes, aut aliquid in pauperes confert, fit etiam uiuenti, וגמלות חסדים id est, retributio beneficiorum etiam diuiti fieri potest, cum corpore seruis. Vau deest Res, etiam fit mortuo, & habent Hebræi pulcherrimã sententiã, Rabini Simeonis iusti, qui sic dicit על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ גמלות חסדים id est, Super tres res mundus consistit, super legem, super cultũ, et super retributionẽ beneficiorũ, hoc est, mundũ fœliciter habere, et omnia secura, trãquilla et pacifica esse, ubi scilicet legis studiũ et cognitio uiget, cultus Dei uerus in flore est, & charitas locũ habet apud omnes.

כַּצִּנָּה Caph similitudinis nota est, & punctatũ cũ patha, & zade habet dages propter literam He הידיעה id est, He notificationis. Nam literæ כ״לב si uenerint ad hanc literam, plerumq; illam excludunt & recipiunt illius punctationem, ut habes in tabula quinta, dages in Nun, ponitur semper propter defectum literæ Nun radicalis, nam צִנָּה deducitur à uerbo

צנת

צנה ſcutum uel clypeum, & uolunt tale, quod totum corpus includit & defendit à telis, & nota quod non ſcribitur in ſtatu regiminis genitiui, quia ſcriptum eſſet בצנת

כצנה רצון Voluntate non uoluntatis: ut LXX habent ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας, id eſt, ſcuto bonæ uoluntatis. Nam ſi ſic eſſet exponendum בצנת ſcriberetur cum Taph in ſtatu regiminis. Significat autem רצון inſignem & ineffabilem affectionem & propenſionē erga hominē, & Græci uim uocabuli benè exprimunt, Latini non habent uocabulum quo uim huius uocabuli exprimant. Rabi Dauid Kimhi ſic exponit clauſulam hanc כצנה שהיא עוטרת האדם סביב כן תעטר הצדיק ברצונך id eſt, quaſi ſcutum quod corònat hominem in circuitu, ſic coronabis iuſtum tua uoluntate.

תעטרנו Tau litera conſtituit ſecundam perſonā, futuri temporis, נו ſyllaba conſtituit pronomen relatiuum. עטר inde עטרה id eſt, corona, diadema, inde fit uerbum עטר coronare.

PSALMVS SEXTVS.

¶ Pſalmus Dauid, Vincenti in pulſationibus ſuper octauam.		למנצח בנגינות על־השמינית מזמור לדוד׃
Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo erudias me.	1	יהוה אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני׃
Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum, ſana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea.	2	חנני יהוה כי אמלל אני רפאני יהוה כי נבהלו עצמי׃
Et anima mea ualde, & tu domine quouſq;.	3	ונפשי נבהלה מאד ואתה יהוה עד מתי׃
Redi o Domine, eripe animam meam, ſaluum me fac propter miſericordiam tuam.	4	
Quoniam non eſt in morte illa memoria tui, in ſepulchro quis confitebitur tibi? (celebrabit te)	5	שובה יהוה חלצה נפשי הושיעני למען חסדך׃
Defatigatus ſum gemitu meo, natare facio tota nocte (ſingulis noctibus) lectum meum, lachrymis mea ſtratum meum liquefacio.	6	כי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך׃ יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה׃
Obtenebratus eſt, (uel caligine obductus eſt) præ indignatione oculus meus, uetuſtus factus eſt, propter omnes tribulatores meos.	7	עששה מכעס עיני עתקה בכל צוררי׃
Diſcedite à me omnes qui operamini prauitatem, quoniam audiuit dominus uocem fletus mei.	8	סורו ממני כל פעלי און כי שמע יהוה קול בכיי׃
Exaudiuit Deus deprecationem meam, orationē meam ſuſcipiet.	9	שמע יהוה תחנתי יהוה תפלתי יקח׃
Pudefient & perturbentur uadè omnes inimici mei, conuertentur & confundentur ſubito.	10	יבשו ויבהלו מאד כל־איבי ישבו יבשו רגע׃

¶ IN TITVLVM.

Vocabula hæc למנצח בנגינות על השמינית ומזמור לדוד ſupra ſunt explicata, Pſalmo partim quarto, partim uerò tertio.

השמינית He litera eſt hehaiedioh, id eſt, He demonſtrationis שמינית id eſt, octaua, numerus ordinalis fœmin. generis & ait, Rabi Dauid Kimhi ויש מפרשים שמינית כינור שהיו לו שמונה יתר יתרים hoc eſt, ſunt qui exponunt שמינית citharā eſſe, eo quod habuerit octo chartas.

IN VERSVM PRIMVM.

יהוה Supra Pſalmo primo. אל aduerbium negandi באפך Beth præpoſitio.

positio est In, Caph in fine affixum pronominale, de hoc uocabulo supra Psal. 2. uersu 5. תּוֹכִיחֵנִי Tau constituit secundā personam futuri temporis, Vau loco est Iod literæ radicalis, quod in coniugatione Hiphil uertitur in holem, Iod medij nota est coniugationis Hiphil tertiæ actiuę. Iod affixum est pronominale, & in uerbis præmittitur Nun litera prohibendi hiatus gratia, ut habes in tabula septima, de Iod seruili litera in fine dictionis. Radix uerò est יָכַח id est, increpare, reprehendere, arguere.

בַּחֲמָתְךָ Beth prępositionem In ualet, Tau est loco literę He radicalis, quod in statu regiminis mutari solet in Tau, Caph in fine affixum est pronominale, dages in Beth est leue חֵמָה id est, à uerbo יָחַם id est, caluit, calefecit, excanduit, iratus est. quia dum aliquis irascitur calesit, inde ira חֵמָה dicitur, & est iuxta formam eorum uerborũ quæ incipiũt in Iod. Illud tamen abijciunt & assumunt He in fine: ut Psal. 1. עֵצָה consilium. Hebręi tamen ita distinguũt חֵמָה id est, furorem uel iram ab אַף & uolunt חֵמָה uehementiam quandam esse, sicut & LXX obseruarũt, quia prius אַף per uocabulum θυμὸς, חֵמָה uero per ὀργὴν, transtulerũt, quæ uocabula Gręci ita distinguunt, ut dicant θυμὸς, non significare absolute iram, sed perturbationem illam, quando sanguis incipit circa cor ebullire, ὀργὴ, est quæ iam cupit erumpere in uindictam.

תְּיַסְּרֵנִי Erudias me, Tau constituit secundā personā futuri temporis. dages in Samech nota est coniugationis Piel. Iod in fine affixũ est pnominale, præcedit litera Nun prohibendi hiatus gratia, יָסַר Radix est, id est, erudire, ponunt & inter hæc duo uerba יָכַח & יָסַר discrimen, & uolunt יָכַח esse cum quis uerbis obiurgat, יָסַר uero cum uerberibus, ut יָסַר idē significat, quod apud Græcos παιδεύω, id est, corripio, castigo, erudio.

¶ IN VERSVM SECVNDVM.

חָנֵּנִי Imperatiuus est uerbi חָנַן id est, misereri, Iod affixum est pronominale dages in Nun est forte, indicat defectum literæ Nun tertiæ radicalis literæ, nam secũdum, Nun quod hic scribitur, adest propter Iod, in uerbis ut sæpe iam habuisti, prohibendi hiatus gratia.

אֻמְלַל Nomen est ex coniugatione secunda passiua Pual, ab אָמַל & Lamed ut plurimum geminatur, unde אֻמְלָלָה id est, infirmum, imbecille, debile. R.D.K. in Commentarijs de hoc uocabulo sic scribit אומלל תואר ואע'פי שהוא פתוח· וכמוהו לב הותל הטהו· ענין חלשה וכריתה כמו היהודים האמללים אמללה יולדת השבעה והדומים להם hoc est, uocabulum אֻמְלַל est nomen adiectiuũ, & licet quod habeat patha, & sunt similia huic: ut Esa. 44. uersu 20. & cor suum seducium indicat eum, & significatio est debilis, imbecillis, & confectus uel exhaustus. Sicut Nehemiæ 4. uersu 2. Quid faciunt imbecilles Iudæi. Item Ierem. 15. uersu 9. Eneruata est quæ peperit septem.

רְפָאֵנִי Imperatiuus est uerbi רָפָא id est, mederi, curare, sanare, Iod in fine affxum pronominale, præcedente Nun caussa prohibendi hiatus.

נִבְהֲלוּ Id est, conturbati sunt, tertiæ est personæ pluralis numeri, coniugationis Niphal primæ passiuæ. Nun nota est coniugationis, Vau in

fine

ſine nota pluralis numeri בהל id eſt, terrere, concutere.

עצמי עצמי Id eſt, oſſa mea, Iod in fine affixū eſt pronom. עצם cum ſex pūctis, id eſt, os oſſis. R.D.K. exponit עצמי ר"ל הגוף Oſſa mea, quaſi diceret, corpus. Nam עצם etiam corpus ſignificat, à uerbo עצם id eſt, roborare, fortificare. ¶ In uerſum tertium.

ונפשי Et anima mea. Vau cōiunctio copulatiua. Iod in fine affixū pronominale, נפש nomen ſex punctorū, q̄d aliquādo ſignificat corpus animatū ſenſitiuū. Aliquando accipit̄ pro anima immortali: aliquando pro animo, & hoc in loco uidet̄ illud ſignificatū habere, quaſi diceret, non ſolum corpus meum miſere eſt afflictū, ægrum ac debile, ſed etiam animus meus plane eſt concuſſus. נבהלה Tertia perſona fœm. gen. eſt, ſingularis num. præteriti t̄poris, Nun nota eſt coniugationis Niphal primæ paſſiuæ. מאד Hæc particula ualde ſignificat, & per hanc particulam Hebræi circūloquunt̄ gradū comparatiuū, & cum geminat̄ ſuperlatiuū.

עד מתי Id eſt, uſq̧ quo, עד particula ſignificat, uſq̧ ad, uſq̧ quo, מתי id eſt, quādo, & quādo coniungunt̄ idē ſignificāt uſq̧ quo. In uerſum quartū.

שובה Imperatiuus eſt ſingularis maſc. gen. uerbi שוב id eſt, reuerti, quieſcentium in Ain. חלצה Imperat. & ſingularis maſc. gen. Coniugatiōis Piel ſecūdæ actiuæ. cuius nota eſt dages in Lamed, uerbi חלץ id eſt, eruere, eripere. Metaphora ſumpta ab illis qui ſunt in luto ꝓfundo, & amplius ſe erigere non poſſunt & extricare niſi ueniat aliquis adiutor.

הושיעני Id eſt, ſaluum me fac. He à principio & Iod in medio, ſunt literæ characteriſticæ. Vau eſt loco Iod literę radicalis, q̄d in hac forma mutatur in holē. Iod in fine affixū pronom. & illud in uerbis recipit literā Nun gratia ꝓhibendi hiatus ישע. Inde nomen ישע id eſt, ſalus. Inde fit uerbū in coniugat. Hiphil הושיע id eſt, ſaluū facere, ſeruare facere. למען Id eſt, propter, dicit̄ מען & prępoſitio Lamed למען ꝓpter. חסדך Caph in fine affixū pronom. eſt חסד id eſt, miſericordia, pietas, ꝓbitas, beneficiū. R.D.K. ſic explicat הושיעני למען חסדך לא בצדקתי כי ידעתי כי אני חייב hoc eſt, ſaluum me fac ꝓpter miſericordiā tuam, quoniā noui quod ego ſum debitor, & utit̄ uocabulo חיב q̄d debitorē ſe reddere uel efficere tā corporis tā ſubſtātiæ, ſignificat. במות Id eſt, in morte illa, Beth prępoſit. ualet In, & punctat̄ cū patha ſequēte dages, ꝓpter literā He Haiedìah, id eſt, demōſtrationis, ſiue notificatiōis, cuius pūctationē retinet, à uerbo מות id eſt, mori. Inde nomē מות id eſt, mors, & nota מות non tantū malū illud ſignificare, quo diſſoluit̄ anima à corpore, ſed quālibet calamitatē uel plagā, ut cōſtat ex multis locis ſcripturæ, ut Pharao cum prēmeret̄ locuſtis: Exo. 10. uerſu 17. ¶ In uerſum quintum.

זכרך Id eſt, memoria tui. Caph in fine affixū eſt pronom. זכר interdum cū 5. pūctis. Interdū uero cū 6. pūctis ſignificat memoriā, à uerbo זכר recordari, reminiſci. בשאול In ſepulchro. Beth præpoſit. In ualet שאול id eſt, ſepulchrū, à uerbo שאל q̄d ꝓprie ſignificat per trāſlationē aliquid accipere. מי Particula eſt interrogatiua perſonę, & differt à מה uel מה quæ particula q̄q̧ eſt interrogat. ſed quid aut qualis ſit res, nō aūt ꝑſonę.

יוֹרֶה Particip. est pręsens uerbi septimi, ordinis cõpositi ex quiescentibus Pe Iod & Lamed ה He יָדָה id est, gratias agere, confiteri, laudare.

לָךְ Datiuus est pronom. fœm. gen. אַתְּ secũda ꝑsona. *In uersum 6.*

יָגַעְתִּי Fatigatus sum, תִּי syllaba primam personam præteri cõstituit in coniugatione Kal יָגַע significat laborare, fatigari, lassari.

בְּאַנְחָתִי Id est, in gemitu meo, Beth pręposit. In ualet, Iod in fine affixũ est pronominale ת loco ה q̃d mutaẽ semper in cõiunctione affixorũ & in statu regiminis in ת אֲנָחָה enim gemitum & suspiriũ significat, & quia sequitur אַשְׂחֶה id est, natare faciam, gemitũ & suspirium lachrymas fundentẽ, & quidẽ plurimas à uerbo אָנַח q̃d tamen non inuenitur nisi in coniugatione Hiphal, & nota regulã. Omne uerbum quod in aliqua pręterq̃ in Kal coniugationũ inueniẽ, est exponendũ ac si esset de Kal, hanc regulã bene notabis inueniunẽ eñ plurima uocabula in Hiphal, quæ sunt tamen exponenda in Kal, ut Psal. 110. נִשְׁבַּע יְהֹוָה וְלֹא יִנָּחֵם id est, Iurauit dñs & nõ pœnitebit, sic & in Hiphil הִשְׁכִּים mane surrexit הִשְׁלִיךְ proiecit.

אַשְׂחֶה Id est, Natare faciam, Aleph constituit primã personã futuri tẽporis, & patha sub Aleph nota est couiugationis Hiphil, nam שָׂחָה cum pũcto simplici significat natare, & est hyperbole quo fletus magnitudo exprimiẽ. מִטָּתִי Iod in fine affixũ est pronominale, & Tau est loco He, Nam מִטָּה id est, lectũ, dages in ט est forte significat defectũ alterus teth tertiæ radicalis. Nã מִטָּה deriuatur à uerbo מָטַט id est, natare, declinare.

בְּדִמְעָתִי Beth præposit. In ualet, Iod in fine affixũ est pronom. Tau est loco He literæ fœmin. gen. דִּמְעָה id est, lachryma, à uerbo דָּמַע id est, lachrymari in coniugatione Kal. עַרְשִׂי Iod affixũ pronom. עֶרֶשׂ cum sex pũctis & sinistro cornu lectum significat. אַמְסֶה Id est, liquefaciã Aleph constituit primã personã futuri tẽporis, & quia punctaẽ cum patha est cõiugationis Hipil à מָסָה q̃d in cõiugatione Kal significat liquescere, dissolui, in Hiphil liquefacere, dissoluere, & hæc duo futura אַשְׂחֶה & אַמְסֶה accipiunẽ pro præsenti & dicit R.D.K. מוח שאשחה ואמסה הוא על דרך גוזמא וזה מלגה id est, Quod dixit natare facio lectũ meum, & liquefacio stratũ meum, illud per hyperbolen. Nã Hebræi Hyperbolen figuram גוזמה & מלגה uocant. *In uersum septimum.*

עָשְׁשָׁה Id est, obtenebratus est, uel caligine obductus est, corrosa est, tertia persona est præteriti fœm. gen. Nam עין id est, oculus Hebræis generis fœm. est, ideo illa duo præterita in fœminino ponunẽ, & in scriptura עין pro facie sæpe usurpaẽ, sic apud nos os oris pro tota facie dicimus: R.D.K. in Cõment. sic de hoc uocabulo scribit עששה מגורת עש יאכלם ראילו אמר רקבה והטעם שאני בוכה מן הכעס שאני כועס על אויבי השמחים לחליי ופי׳ עהסת מן וציר יעתה ממקומו ועששה ועהקה על דרך המלכה וגוזמה Hoc est, Obtenebrata est de ordine, sicut illud Esa. 50. uersu 5. Tinea comedet uel corrodet eos, ac si diceret, putruit, & sensus est, q ego fleo propter turbationẽ, q̃d turbor ꝑpter inimicos meos, qui lætanẽ ꝑpter infirmitatẽ meã, & expositio, eradicata est, uel remota est, ut Iob 18.

uersu

uersu 4. eradicabitur uel remouebitur saxum de loco suo עתקה ועששה
id est, eradicata & obtenebrata est per hyperbolen &c. עש tineam signi-
ficat uermiculum radentem uestes inde עששה id est, corrodere.
מכעס Mem præposit. ualet Propter, & dages in Caph indicat defectũ.
literæ Nun כעס nomen est & significat iram, à uerbo כעס id est, irasci, p-
uocare ad iram. עיני id est, oculus meus. Iod in fine affixum est prono
minale עין id est, oculus, frons, & cum pronomine עיני oculus meus.
עתקה Est tertia persona fœm. gen. præteriti temporis, id est, ueterauit.
מכל Mem præpositio est Propter, dages indicat defectũ literæ Nun. R.
D.K. exponit בעבור כל צוררי id est, propter omnes inimicos meos.
צררי Iod in fine affixum est pronominale, & est hoc loco participium
pluralis numeri in statu regiminis, à uerbo צרר id est, angustijs & afflicti-
onibus afficere. *In uersum octauum.*
סורו Imperat. est plur. num. Vau schureck enim in uerbis cõstituit plu
ralẽ numerũ סור uerbũ quinti ordinis quiescentiũ in Ain, est recedere, de
clinare. ממני Ablatiuus est pronominis primæ personæ, singularis
numeri אני שמע præteritũ est tertiæ personæ. בכיי Iod in fine affi-
xum pronominale בכי fletus, nomen à uerbo בכה id est, fleuit.

¶ IN VERSVM NONVM.

תחנתי Id est, deprecationẽ meam תחנה id est, deprecatio ת litera est
Heemantica cõstituit nomen uerbale. dages in Nun indicat defectũ literę
Nun tertiæ radicalis, Tau secundũ est loco He literæ fœm. gen. Iod affi-
xum pronominale. Radix est חנן id est, præcari. תפלתי Id est, oratio-
nem meã, Tau litera à principio cõstituit nomen uerbale, dages in Lamed
indicat defectũ alterius, Lamed tertię radicalis. Tau est loco He q̃d muta-
tur propter affixũ Iod in Tau תפלה id est, oratio à uerbo פלל & ponunt
Hebræi discrimen inter illa duo uocabula, q̃d תחנה sit deprecatio q̃dam
modo iudicij cõdemnationis & toto de aliquo sententiæ. תפלה Vero di
cunt significare propriè gratiã & fauorem. יקח Iod cõstituit tertiam
personã futuri tẽporis, dages in Pe indicat defectũ literæ lamed radicalis.
Nam hæc radix לקח uenit iuxta modũ defectiuorũ in Pe Nun, & in hac
radice Lamed deficit, aliàs in nullo uocabulo, eo q̃d tàm frequẽs huius uo
cabuli sit usus de hac radice habes in coniugatione Hiphil & Hophal.

¶ IN VERSVM DECIMVM.

יבושו Iod cõstituit tertiã personã futuri tẽporis. Vau uerò in fine plu
ralẽ numerum. בוש quiescẽtium in Ain, est pudore suffundi, erubescere.
ויבהלו Id est, perterrebunt. Vau cõiunctio est copulatiua, Iod consti-
tuit tertiã personã futuri, dages in Beth indicat defectũ literæ Nun cara-
cteristicę cõiugatiõis Niphal, Vau in fine nota est plur. num. Radix בהל
id est, terræ. איבי Iod affixũ est pnominale איב inimicus. ישבו Iod
cõstit. tertiã psonã futuri, Vau in fine plur. num. שוב id est reuerti, uidere.
רגע Id est, momentũ, repẽte, subitò, breuissimũ tẽpus, à uerb. רגע id est,
scindere, findere, inde nomẽ רגע scissio, scissura, & ברגע id est, momentũ.

תהלה לאלהינו אשר נתן לי כח עד כאן

F I N I S.

BASILEAE PER HENRICHVM
PETRI, MENSE AVGVSTO,
ANNO M. D. LIIII.